

Fredagen den 10 mars

Kl. 09.00

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

§ 1 Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1977/78:91 och 99 till kulturutskottet

1977/78:110 till näringsutskottet

1977/78:121 till socialutskottet

1977/78:130 till arbetsmarknadsutskottet

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Motioner

1977/78:1763–1765 till skatteutskottet

§ 4 Föredrogs och bifölls

Interpellationsframställningar 1977/78:140 och 141

§ 5 Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1977/78:12 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1978/79 inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

ANDRE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 3 (Televerkets anslagsbehov)

Regeringen hade i propositionen 1977/78:100 bilaga 9, kommunikationsdepartementet (s. 188–208), föreslagit riksdagen att till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 1 007 900 000 kr.

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

I detta sammanhang hade behandlats motionerna
1977/78:458 av Arne Andersson i Ljung m. fl. (m),
1977/78:1201 av Stina Andersson m. fl. (c),
1977/78:1230 av Börje Nilsson (s) och
1977/78:1590 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 2)
hemställts att riksdagen till Telcanläggningar m. m. för budgetåret 1978/79
anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 65 milj. kr. förhöjt
investeringsanslag av 1 072 900 000 kr.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1590, yrkandet 2, till Telcanläggningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 1 007 900 000 kr.,
2. att motionen 1977/78:458 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
3. att motionen 1977/78:1201 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1230.

Reservation hade avgivits

1. beträffande medelsförbrukningen av Essen Lindahl, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Margit Sandéhn och Sten-Ove Sundström (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1590, yrkandet 2, till Teleanläggningar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 1 072 900 000 kr.

Punkten 4 (Statens järnvägars anslagsbehov)

Regeringen hade (s. 209–230) föreslagit riksdagen att

1. statens järnvägar inom ramen 10 000 000 kr. skulle få träffa hyresköpsavtal med EUROFIMA,
2. till Järnvägar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 773 800 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1977/78:298 av Stig Alftin m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen gav regeringen till känna vad i motionen anförts om SJ:s verksamhet i Bollnäs,

1977/78:299 av Pär Granstedt (c),

1977/78:379 av Lennart Andersson (s), vari föreslagits att riksdagen skulle besluta att hemställa hos regeringen om åtgärder för att projektera en genomgripande ombyggnad och upprustning av järnvägsstationen Södertälje Södra,

1977/78:475 av Stig Alftin m. fl. (s),

1977/78:1203 av Nils Berndtson m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen hos regeringen begärde förslag rörande en upprustning av järnvägsstatio-

nerna i enlighet med vad som anförts i motionen.

1977/78:1217 av Gunnel Jonäng m. fl. (c), vari hemställtts att riksdagen hos regeringen begärde åtgärder för att trygga verksamheten vid SJ-verkstaden i Bollnäs,

1977/78:1228 av Bertil Måbrink m. fl. (vpk), vari såvitt nu var i fråga hemställtts att riksdagen till Järnvägar m. m. beviljade ett förhöjt anslag med 22 milj. kr. till 33 milj. kr. för upprustning av inlandsbanan,

1977/78:1236 av Ivar Nordberg m. fl. (s), vari hemställtts att riksdagen för budgetåret 1978/79 beviljade SJ 27,5 milj. kr. för projektering av ett tredje och fjärde spår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg,

1977/78:1572 av Erik Glimnér (c),

1977/78:1590 av Olof Palme m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 1) hemställtts att riksdagen till Järnvägar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 175 milj. kr. förhöjt investeringsanslag av 948 800 000 kr., och

1977/78:1608 av Lars Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beträffande Järnvägar m. m., rullande materiel, uttalade, att innan leverans av motorvagnen Y 1 och personvagnen R 8 skedde borde sådana åtgärder vidtas beträffande dispositionen av vagnarna, att en bättre utrymmesstandard åstadkoms, bl. a. så att plats bereddtes för rullstol.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen medgav att statens järnvägar inom ramen 10 000 000 kr. fick träffa hyresköpsavtal med EUROFIMA,
2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1977/78:1228, såvitt nu var i fråga, 1977/78:1236 och 1977/78:1590, yrkandet 1, till Järnvägar m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 773 800 000 kr.,
3. att motionerna 1977/78:298 och 1977/78:1217 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:379,
5. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1203,
6. att motionen 1977/78:457 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
7. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:299,
8. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1608,
9. att motionen 1977/78:1572 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Reservation hade avgivits

2. beträffande medelsförbrukningen av Essen Lindahl, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Margit Sandéhn och Sten-Ove Sundström (samliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa att riksdagen med anledning av regeringens förslag och motionen 1977/78:1236, med bifall till motionen 1977/78:1590, yrkandet 1, och med avslag på motionen 1977/78:1228, nämnda motion såvitt nu var i fråga, till Järnvägar

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 948 800 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits särskilda yttranden

1. beträffande motionen 1977/78:298 om SJ:s verksamhet i Bollnäs av Olle Östrand (s),
2. beträffande motionen 1977/78:379 om ombyggnad och upprustning av järnvägsstationen Södertälje Södra av Essen Lindahl (s).

Punkten 5 (Luftfartsverkets anslagsbehov)

Regeringen hade (s. 231–246) föreslagit riksdagen att till Flygplatser m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 88 800 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1977/78:219 av Gusti Gustavsson m. fl. (s), 1977/78:339 av John Johnsson (s) och Eric Jönsson (s), 1977/78:574 av Frida Berglund m. fl. (s), 1977/78:581 av Hans Petersson i Röstånga (fp) och Eric Hägelmark (fp), 1977/78:1588 av Karl Erik Olsson (c) och Ulla Ekelund (c), 1977/78:1591 av Olof Palme m. fl. (s), vari hemstälts att riksdagen under B 14 Statens affärsverksfonder: Luftfartsverket för budgetåret 1978/79 beräknade i förhållande till regeringens förslag med 1 milj. kr. förhöjda inkomster av 25 000 000 kr., samt

1977/78:1714 av Stig Josefson (c) och Alfred Håkansson (c) såvitt nu var i fråga (yrkandet 3).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Flygplatser m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 88 800 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:1591,
3. att riksdagen skulle avslå motionerna 1977/78:219, 1977/78:581 och 1977/78:1588,
4. att motionerna 1977/78:339 och 1977/78:1714, yrkandet 3, inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,
5. att riksdagen skulle avslå motionen 1977/78:574.

Reservation hade avgivits

3. beträffande frågan om dispositions- och utbyggnadsplan för Bromma flygplats av Essen Lindahl, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Margit Sandéhn och Sten-Ove Sundström (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1977/78:1591 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanternas anförda beträffande dispositions- och utbyggnadsplan för Bromma flygplats.

Punkten 8 (Vägmaskiner m. m.)

Regeringen hade (s. 250–258) föreslagit riksdagen att

1. medge att statens vägverk lämnades de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som i propositionen förordats,
2. till Vägmaskiner m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 108 400 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1977/78:1224 av Sven Mellqvist m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att tillgångsgrupperna maskincentralförråd och lagertillgångar (grustag m. m. och materielförråd) den 1 juli 1978 avfördes från förrådsfonden, varvid anskaffning av hithörande tillgångar fortsättningsvis fick ske med utgångspunkt i tillgängliga medel för väghållning, utan fastställande av särskild utbetalningsram,
2. att förrådsfonden därvid borde omvandlas till en fastighetsfond, där endast driftanläggningar ingick,
3. att de under kapitalbudgeten upptagna medlen omfördelades till resp. ändamål i enlighet med vad i motionen anförts.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen medgav att statens vägverk lämnades de beställningsbemyndiganden gällande leveranser av vägmaskiner m. m. som i propositionen förordats,
2. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1977/78:1224 till Vägmaskiner m. m. för budgetåret 1978/79 anvisade ett investeringsanslag av 108 400 000 kr.

Reservation hade avgivits

4. av Essen Lindahl, Nils Hjorth, Kurt Hugosson, Birger Rosqvist, Olle Östrand, Margit Sandéhn och Sten-Ove Sundström (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1977/78:1224 beslutade att

- a. till Vägmaskiner m. m. för budgetåret 1978/79 anvisa ett investeringsanslag av 108 400 000 kr.,
- b. tillgångsgrupperna maskincentralförråd och lagertillgångar (grustag m. m. och materielförråd) den 1 juli 1978 avfördes från förrådsfonden, varvid anskaffning av hithörande tillgångar fortsättningsvis fick ske med utgångspunkt i tillgängliga medel för väghållning, utan fastställande av särskild utbetalningsram,
- c. förrådsfonden därvid borde omvandlas till en fastighetsfond där endast driftanläggningar ingick,
- d. de under kapitalbudgeten upptagna medlen omfördelades till resp. ändamål i enlighet med vad som anförts i motionen.

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

KURT HUGOSSON (s):

Herr talman! Vi skall nu börja behandlingen av kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementet. Det är ett omfattande material som berör stora delar av vårt samhällsliv. När den här debatten avslutats skall riksdagen ta ställning till investeringsbelopp på sammanlagt 2 122 000 000 kr. De här frågorna har av naturliga skäl tilldragit sig ett stort intresse bland riksdagens ledamöter, och i anslutning till förslaget i budgetpropositionen när det gäller kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde har inte mindre än 26 motioner väckts. Detta är, herr talman, i och för sig inte förvånansvärt, ty det vi nu skall ta ställning till är frågor som i mycket stor utsträckning berör människornas vardag. Det gäller investeringar i postverket och vilken postservice vi skall få i framtiden, det gäller televerket och dess investeringar och inte minst SJ och dess framtida möjligheter att tillfredsställa människornas behov av och önskemål om en god kollektivtrafikservice. Vidare gäller det luftfartsverket, statens vägverk och sjöfartsverket.

Alla de här samhällsområdena är av stor vikt för vårt lands medborgare, och det är väl därför naturligt att riksdagens ledamöter ägnar frågorna stort intresse. Det finns naturligtvis också andra förklaringar till att man ägnar investeringsverksamheten speciellt stor uppmärksamhet i en situation då näringslivets investeringsförmåga sviktar. I dag kännetecknas ju industrins läge av en rad allvarliga problem. Industriproduktionen kommer under 1978 att minska för det fjärde året i följd. Produktionen kommer att ligga ca 7 % lägre än 1974. Under de senaste åren har sysselsättningen inom industrin minskat kraftigt. Enbart under 1977 och 1978 beräknas antalet arbeten inom industrin minska med 70 000. Det allvarligaste är emellertid att våra industriinvesteringar under 1977 och 1978 beräknas minska med 30 %. Det innebär att industrins investeringsnivå kommer att hamna på ungefär 1970 års nivå.

Förklaringen till detta ligger naturligtvis till stor del i den svaga internationella konjunkturutvecklingen och i de speciella strukturproblem som ett antal branscher har i vårt land. Men en stor del av denna utveckling med den minskade investeringsbenägenheten inom vårt näringsliv är naturligtvis också en följd av den ekonomiska politik som f. n. bedrivs i vårt land.

Vi har från socialdemokratiskt håll i motioner på näringspolitikens och på arbetsmarknadspolitikens områden anvisat en annan ekonomisk politik. Vi anser att det är angeläget att man i ett sådant här ekonomiskt läge stimulerar investeringsverksamheten. Industrin är för sin utveckling i hög grad beroende av samhällsinsatser på olika områden. Genom den socialdemokratiska politiken, som vi hade möjlighet att föra i vårt land under ett antal decennier, skedde en målmedveten satsning på den offentliga sektorn. Vi har i vårt land uppnått en hög nivå på samhällsservicen vad gäller utbildning, kommunikationer, energiförsörjning, bostadsförsörjning osv. Vi måste emellertid gå vidare, och speciellt i det läge som vi f. n. befinner oss i är det utomordentligt viktigt att den offentliga sektorn blir en motor i investeringsverksamheten. Det är därför vi från socialdemokratiskt håll i motioner i

riksdagen har hävdad, att det nu är angeläget att få i gång maskineriet. Då är det också viktigt att vi ser till att öka investeringsbenägenheten på det allmänna kommunikationsområdet.

Det är av stor betydelse att vi bygger ut järnvägen och televerket, för järnvägens och för televerkets skull, men indirekt har dessa satsningar också stor betydelse för industrins framtida utveckling. Vi hävdar alltså att det i en period då de privata investeringarna viker självfallet är av stor betydelse att utnyttja resursutrymmet för att tidigarelägga statliga investeringar. Det innebär dels att investeringsutrymmet längre fram kan frigöras, dels ett välkommet tillskott till efterfrågan på investeringsvaror.

Enligt den preliminära nationalbudgeten, som har presenterats av ekonomiministern och budgetministern, beräknas de statliga affärsverkens investeringar komma att minska med 4 % under 1978. Detta tycker vi på socialdemokratiskt håll är otillfredsställande, och mot denna bakgrund har vi i motioner och i reservationer vid trafikutskottets betänkande nr 12 krävt att ytterligare åtgärder skall sättas in för att tidigarelägga produktiva investeringar i de statliga affärsverken.

I reservationen I vid utskottets betänkande har vi följt upp vår motion, där vi har krävt att ytterligare investeringsmedel skall ställas till televerkets förfogande. Vi menar att en ytterligare satsning på televerkets investeringar är ytterst välmotiverad. Det gäller främst investeringar i fastigheter och byggnader, nämligen arbetscentraler, förråd, verkstäder och andra byggnader.

Regeringens budgetförslag innebär en senareläggning av byggnadsprojekt som televerket i sin anslagsframställning har redovisat med byggstart budgetåret 1978/79. Vi menar att en sådan senareläggning av produktiva investeringar i den ekonomiska situation som vi nu befinner oss i är felaktig.

Dessa arbeten bör enligt vårt förmenande komma till stånd så snabbt som möjligt. Vi har därför förordat att investeringsanslaget för televerket skall räknas upp med 65 miljoner utöver regeringens förslag. Det är det vi för fram i reservationen I.

Jag yrkar därmed, herr talman, bifall till reservationen I.

Vi har också anfört att i den nu rådande ekonomiska situationen och med hänsyn till det behov som föreligger för statens järnvägar ytterligare 175 miljoner bör anvisas till statens järnvägar för att möjliggöra en effektivisering och modernisering av dess verksamhet.

En förstärkning av kapaciteten bör också uppnås framför allt för persontrafiken. Därför bör arbetena med ett dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg sättas i gång snarast. Även projektering av dubbelspårrets fortsättning till Järna är enligt vår mening en angelägen uppgift.

Förbättringar av spårkapaciteten för pendeltrafiken i Göteborgs- och Malmöområdena är andra angelägna önskemål.

I den rådande situationen, med en klar nedgång i malmbrytningen och därför lägre trafik på malmbanan, bör man också se till att rusta upp denna bana. I reservationen 2 har vi yrkat på att statens järnvägar skall få ytterligare

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

175 milj. kr. för att bl. a. genomföra dessa angelägna investeringar.

I samband med behandlingen av frågan om investeringsramarna för statens järnvägar hade utskottet möjlighet att diskutera frågan med representanter för de parter som gemensamt har att svara för pendeltågstrafikens utformning och omfattning i Stockholmsområdet. Därvid fick vi klart besked av de representanter för statens järnvägar som var närvarande i utskottet att man mycket snabbt kan sätta i gång med arbetena med ett dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg. Man talade också om för oss i utskottet att under en femårsperiod skulle en sådan utbyggnad ge arbete åt ca 600 personer per år. Det konstaterades också att en mycket stor del av de arbetena är lämpliga att utföras som beredskapsarbete. Man hävdade att lågt räknat ca 300 personer per år skulle kunna sysselsättas på detta sätt.

Här kan vi, herr talman, tillgodose ett ytterst angeläget investeringsbehov för att förbättra möjligheterna för trafiken i Storstockholmsområdet, öka säkerheten, öka framkomligheten för fjärtrafiken osv. Bara det är ett skäl för att öka investeringsmedlen till statens järnvägar.

Men i det läget tillkommer också – när vi har utomordentligt svåra sysselsättningsproblem, inte minst inom byggsektorn – att vi genom att anvisa dessa medel bara här i Stockholmsområdet kan skapa 600 jobb per år under en femårsperiod.

Det finns sålunda motiveringar från såväl rent kommunikationsmässiga som arbetsmarknadspolitiska utgångspunkter att tillstyrka den socialdemokratiska motionen. Jag vill därför uppmana kammarens ledamöter att närmare studera reservationen 2 vid trafikutskottets betänkande, innan de tar ställning i den kommande voteringen.

Herr talman! I höstas diskuterade riksdagen, jag vet inte för vilken gång i ordningen, Brommaproblematiken. Riksdagen beslutade att inrikesflyget på Bromma skall flyttas ut till Arlanda därför att flygverksamhet under nuvarande förhållanden, av miljöskäl m. m., inte kan bedrivas på Bromma. Vi har på socialdemokratisk sida hävdat att det aldrig kan bli aktuellt med någon återflyttning av inrikesflyget till Bromma. Även om vi här i riksdagen skulle hävda att vi skulle vilja att inrikesflyget flyttade tillbaka, är det nämligen ändå Stockholms kommun och Stockholms läns landsting som har det yttersta ansvaret i denna fråga. Dessa parter har hävdat att man av miljöskäl – bullerstörningar och annat – inte kan ha en flygverksamhet av denna omfattning i centrala Stockholm. Därför tycker vi det är fel att i det här skedet uppdra åt luftfartsverket att sätta i gång ett planerings- och projekteringsarbete för ombyggnad av Bromma flygplats för en återflyttning av inrikesflyget från Arlanda till Bromma. Vi yrkar alltså avslag på detta och vill att riksdagen i en skrivelse till regeringen skall begära att några dispositions- och utbyggnadsplaner för Bromma inte skall utarbetas. Om vårt krav bifalls finns det anledning att räkna upp inkomstsidan av årets budget med 1 milj. kr., eftersom 1 milj. kr. har reserverats för det arbetet.

Jag yrkar i anledning av vad jag nu har sagt bifall till reservationen 3.

Till utskottsbetänkandet är slutligen, herr talman, fogad en fjärde reservation, som gäller vägverket. Vägverket får i årets budgetproposition ett anslag

på i runt tal 3 800 milj. kr. Den alldeles övervägande delen av dessa pengar faller på driftbudgeten, medan bara en liten del – ungefär 100–110 milj. kr. – faller på kapitalbudgeten, som vi nu diskuterar, och det avser den s. k. förrådsfonden. Förrådsfonden är huvudsakligen en fond från vilken vägverket skall kunna ta pengar för att köpa sina maskiner och fordon. Vi tycker att det principiellt sett är fel att ett verk som får ett medelstillskott på i det närmaste 4 miljarder kronor inte självt skall kunna få avgöra om det skall köpa en lastbil eller om det skall tvingas att hyra in den.

Förra året krävdes från den socialdemokratiska sidan att just den del av fonden skulle avskaffas som har med detta att göra och att bara en fastighetsfond skulle finnas kvar. Det ville den borgerliga majoriteten då inte tillstyrka, utan man sade i stället i betänkandet: Ni har rätt, ni socialdemokrater. Detta är principiellt felaktigt. Den borgerliga majoriteten förutsatte då att man skulle klara det till nästa år – då skulle fonden vara avskaffad. Men det har ju inte blivit så, trots att utskottets dåvarande talesman, herr Persson i Heden, här i talarstolen klart sade: Herr Hugosson behöver inte vara orolig. Nästa år har vi avskaffat förrådsfonden!

Så har alltså inte blivit fallet, utan förrådsfonden finns fortfarande kvar. Nu hävdar man att fonden med anledning av den proposition som riksdagen behandlade förra året och som gäller budgettekniken så småningom skall försvinna. Detta kan, herr talman, ske tidigast 1979/80 men det finns inga som helst garantier för att det blir klart till budgetåret 1979/80. Jag vill därför fråga herr kommunikationsministern, som nu är i kammaren: Kan vi vänta oss att förrådsfonden är avskaffad till nästa budgetår? Det är nu en principiellt felaktig uppläggning, och denna principiellt felaktiga uppläggning innebär kostnadsfördyringar för vägverket. Vägverket räknar med ökade kostnader på ungefär 5 % på sina fordon, som måste leasas eller hyras in, och fonden är dessutom till stort besvär vid planeringen inom vägverket.

Jag förutsätter att utskottets centerpartistiske ledamot herr Persson i Heden har samma uppfattning som jag i detta fall, eftersom vi tillsammans i vägverkets styrelse under tre års tid har krävt att detta problem skall lösas.

Jag väntar mig alltså att vi får ett svar på den här frågan. Men eftersom vi tycker att nuvarande konstruktion är felaktig har vi reserverat oss, och jag yrkar därför, herr talman, bifall till reservationen 4 vid utskottets betänkande.

BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag kan instämma i vad Kurt Hugosson sade i början av sitt anförande, nämligen hur betydelsefullt det är att man under de här kärva tiderna satsar ordentligt på bl. a. den kollektiva trafiken. Men jag tror att det är felaktigt att säga att bara för att det nu är kärva tider måste vi pumpa in medel på den offentliga sektorn, bl. a. statens järnvägar. Det är enligt min mening mycket viktigt att man samtidigt har klart för sig hur trafikplaneringen skall se ut.

I motionen 1228 tar jag upp frågan om ökat anslag för upprustning av

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

inlandsbanan. Detta är som bekant inget nytt ämne; frågan har varit uppe i den här kammaren ett flertal gånger.

Det var efter ett riksdagsbeslut 1974 – om jag minns rätt – som riksdagen beslutade att inlandsbanan skulle rustas upp. För budgetåret 1976/77 beslutade regeringen att 11 milj. kr. skulle användas för detta ändamål. För 1977/78 förutsattes oförändrad summa, och det förutsätts också att för budgetåret 1978/79 skall 11 milj. kr. användas för fortsatta arbeten på inlandsbanan.

Jag vet inte riktigt på vilket sätt det här beslutet har tillkommit. Av summans storlek kan man få uppfattningen att beslutet tillkommit enbart för att lugna en växande opinion i Norrland. Jag bygger detta påstående på att enligt SJ:s beräkningar kostar hela arbetet med upprustning av inlandsbanan 1 200 milj. kr. med 1978/79 års kostnadsnivå. Det skulle alltså ta i runt tal 100 år innan banan skulle vara färdig.

En alltmer växande opinion kräver att hela trafikpolitiken radikalt skall läggas om, att det skall bli ett slut på den kluvna och obestämda trafikplanering som nu pågår. Det är en trafikplanering som tillkommit efter 1963 års omdiskuterade trafikbeslut. Vad som pågått och pågår är tillämpningen av den gamla klassiska metoden att härska och söndra. Man drar in på ett område. Protesterna växer, och så slänger man in ett projekt på ett annat område. Så blir det lugnt ett tag, tills nästa försämring av järnvägstrafiken signaleras.

Inlandsbanan är ett exempel på den tidigare och den nuvarande regeringens opportunistiska trafikpolitik.

Nu har det signalerats att det eventuellt i slutet på det här året skall komma en samlad trafikpolitisk proposition. Såvitt jag förstår måste den innehålla sådana förslag att det vid bedömning av SJ och den spårbundna trafiken läggs in en total samhällsekonomisk avvägning och inte snäva privatkapitalistiska värderingar.

I detta sammanhang måste naturligtvis också en grundlig bedömning av inlandsbanans framtid göras. En sådan bedömning är ju vad som saknas i dag. De frågeställningar som då måste klaras ut är: Skall hela bandelen finnas kvar? Kan man tänka sig att vissa sträckor skall trafikeras med buss? Hur snabbt skall inlandsbanans upprustning ske osv.?

För min egen del kan jag inte komma till mer än en slutsats, nämligen den att inlandsbanan skall bevaras och rustas upp i snabb takt. Jag bygger detta ställningstagande på uttalanden från berörda kommuner, landsting, länsstyrelser och opinionsgrupper, som utförligt argumenterat och framhållit inlandsbanans betydelse för sysselsättningen, näringspolitiken och turismen.

Riksdagen har som bekant också uttalat sig för allt detta. låt vara att det varit betingat av andra skäl än just bevarandet av inlandsbanan. Men så länge man inte talat ur skägget utgår jag ifrån att inlandsbanan skall bevaras, och då bör man också anslå tillräckligt med medel för upprustningsarbetet.

I stället för 11 milj. kr. har jag föreslagit 23 milj. kr. per år. Nu kan man visserligen säga som utskottet gjorde förra året, att "SJ med tillämpning av

gällande anslagsregler på förevarande område och inom ramen för den totala medelsförbrukningen – kan disponera ytterligare medel för ändamålet därest så skulle finnas önskvärt eller lämpligt”. Men efter vad jag kan förstå skulle detta inkräkta på andra angelägna projekt. Därför bör riksdagen bevilja de 22 miljoner ytterligare som jag begärt för upprustning av inlandsbanan utöver den totala medelsförbrukningen.

Jag yrkar bifall till motionen 1228.

I motionen 1608 föreslår vpk att innan leverans sker av den så omdiskuterade personvagnen R 8 och motorvagnen Y 1 bör sådana åtgärder vidtas beträffande dispositionen av vagnarna att en bättre utrymmesstandard åstadkommes, bl. a. så att plats bereds för rullstol.

Utskottet försöker göra gällande att de nya vagnarna förbättrats för resenärerna i olika avseenden. Jag måste fråga utskottets talesman: I vilka avseenden har motorvagnen Y 1, som beställts hos italienska Fiatverken, förbättrats komfortmässigt? Som vi vet skall denna motorvagn trafikera långa sträckor i Norrland – upp till 70 mil. Vi vet också att den skall vara i trafik en bit in på 2000-talet. Utrymmena i den här motorvagnen är så snålt tilltagna att resenärer som sitter mitt emot varandra tvingas sitta med ben och knän inflätade i varandra. Resgodsutrymmet är ytterst snålt tilltaget. Vem vill åka mer än en gång i flera timmar på detta sätt? För rullstolsbundna finns dessutom inga möjligheter alls att åka i dessa vagnar.

När det gäller personvagnen R 8, som f. ö. diskuterades ganska ingående här i kammaren i november 1977, har visserligen vissa justeringar företagits, men kritiken mot vagnen kvarstår alltjämt.

Allt tal om en attraktivare kollektivtrafik, allt tal om ett handikappvänligare samhälle, förblir tomt prat så länge man i praktisk handling inte lever upp till de vackra parollerna. Anmärkningsvärt är att utskottet och särskilt den socialdemokratiska delen inte har ett ord att säga om dessa två vagnar som jag nu berört.

I november månad var följande riksdagsledamöter upprörda över personvagnens konstruktion: Börje Nilsson, Lars Henrikson, Margot Håkansson och Rolf Sellgren. Var står ni i dag? Vissa förbättringar har vidtagits, som jag redan sagt, men inga med tanke på de handikappade. Om det nu är smått om resurser, vilket ju alla politiker talar om i dag, borde ju i rimlighetens namn vagnarna redan nu konstrueras så att de inte längre fram behöver ändras med ytterligare kostnader som följd.

Här slängs miljardbelopp ut till storfinansen, som i sin tur för miljardbelopp ut ur landet. Däremot är det tydligen helt i sin ordning att anslå pengar till bättre trafikmedel på ett sådant sätt att snålheten bedrar visheten. Det finns ännu tid att ändra på detta. Riksdagen kan fortfarande besluta om att motor- och personvagnarna skall ändras så att de kan erbjuda en acceptabel komfort samt att de möjliggör för rullstolsbundna att färdas utan något hinder.

Jag yrkar bifall till motionen 1608.

Motionerna 298 och 1217 berör en viktig fråga, nämligen SJ:s verkstad i Bollnäs. Motionärerna begär att verkstaden skall utvecklas till att pröva olika former av produktutveckling. Alla förutsättningar finns för detta. Verkstaden

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

har olika avdelningar, bl. a. mekanisk verkstad, truckverkstad, plåtslageri, smedja samt fjäderverkstad. Det finns dessutom en yrkesskicklig arbetarkår. Vad som nu håller på att ske är en successiv avveckling. Man har redan reducerat antalet anställda ganska kraftigt. Såväl för Bollnäs kommun som för Gävleborgs län innebär detta ytterligare problem sysselsättningsmässigt. Med tanke på vad jag sagt tidigare om miljardbelopp till storfinansen borde det inte vara orimligt att pröva de i motionerna föreslagna åtgärderna.

Låt mig, samtidigt som jag yrkar bifall till motionerna 298 och 1217, uttala min förvåning över att en socialdemokratisk ledamot i trafikutskottet, boende 4 mil från Bollnäs och således väl informerad om länets och framför allt Bollnäs kommuns stora problem med sysselsättningen, är med och avslår de här motionerna. Att han sedan avger ett särskilt yttrande förbättrar inte på något sätt hans handlande i utskottet.

Herr talman! Till sist vill jag i likhet med tidigare talare från vpk protestera mot det odemokratiska förhållandet att vpk:s ledamöter är berövade möjligheterna att delta i utskottsarbetet. Jag är suppleant i trafikutskottet, och jag har ingen yttranderätt, ingen förslagsrätt. Jag är alltså belagd med munkavle när jag inträder i utskottet. Hade inte det här odemokratiska förhållandet rått, som de tre borgerliga partierna och socialdemokraterna har åstadkommit, skulle jag naturligtvis på ett bättre sätt kunnat utveckla våra förslag i utskottet.

Detta gäller inte bara trafikutskottet. Även andra utskott viftar på ett ytterst skandalöst sätt undan motionerna utan ett ord – som t. ex. i gård när vi diskuterade kulturfrågor. Jag har här framfört exempel på hur trafikutskottet behandlar motioner. Men, som sagt var, hade vi varit med i utskotten skulle vi naturligtvis haft större möjligheter att se till att det åtminstone hade avgivits ordentliga reservationer, och vi hade då också kunnat argumentera för våra motioner.

CARL-WILHELM LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Jag skall ägna mig åt ett av de områden som herr Hugosson tog upp, nämligen investeringsanslaget till SJ. Mina kamrater kommer att ta upp en del av de andra områdena.

Regeringen prutar 345 milj. kr. på SJ:s anslagsäskande. Man gör det av bl. a. statsfinansiella skäl. Totalt föreslår regeringen dock en höjning av anslaget med 95 milj. kr., till 735 milj. kr. Dessutom föreslås ett reservationsanslag som gör att man kommer upp till 774 milj. kr.

Socialdemokraterna vill, som herr Hugosson sade, höja anslaget med 175 milj. kr. Prutningar har förekommit så länge jag minns under socialdemokratisk regim, just av statsfinansiella skäl. Alltså är inte detta ovanligt.

Herr Hugosson sade att det var så betydelsefullt att just nu, i detta sysselsättningsläge, använda större belopp för investeringar på det här området. Jag kan erkänna att det är viktigt och riktigt, om det finns möjligheter till det. Men regeringen har valt att lägga pengarna på andra sysselsättningsområden, där den fått rycka in som en brandkår efter en socialdemokratisk regering. Det betyder att man fått sätta in stora pengar på

olika områden av det svenska näringslivet för att först och främst där klara akuta sysselsättningsproblem. Det är alltså en av orsakerna.

Det pågår inom SJ en ganska kraftig nyinvestering: en utbyggnad av automatiken när det gäller tågstopp, ATC, pågår, 150 nya personvagnar och 100 nya motorvagnar har beställts, det sker en förnyelse av lok och godsvagnar, det görs spårstandardförbättringar, modernisering av tele, el, osv. För en del av dessa investeringar har pengar redan anslagits. Ca 40 milj. kr. till sysselsättningsstödjande åtgärder kommer dessutom att lämnas för rullande materiel.

Inom parentes kan också sägas att 60 milj. kr. vid ett senare tillfälle kommer att kunna anslås bl. a. för att t. v. upprätthålla nedläggningshotade bandelar.

Det är många objekt som de 175 miljonerna i det socialdemokratiska förslaget skall räcka till! De skall räcka till en effektivisering och modernisering av verksamheten, en förstärkning av kapaciteten, främst när det gäller persontrafiken, de skall räcka till påbörjade arbeten på sträckan Älvsjö–Flemingsberg, de skall räcka till en fortsättning av dubbelspår till Järna, till en förbättring av spårkapaciteten i Göteborgs- och Malmöområdena och en upprustning av malmbanan. Allt detta säger man är angelägna önskemål. Man önskar också stimulera produktionen inom verkstadsindustrin och av rullande materiel och arbetsmaskiner. Och detta vill man göra när vi vet att bara ett dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg kostar omkring 1 miljard kronor! Det hade kanske från den synpunkten varit vettigare av socialdemokraterna att koncentrera dessa pengar till vissa områden.

Jag vill bara kort uppehålla mig vid de nya spår som har skisserats och håller på att projekteras för Älvsjö–Flemingsberg och Järna. Det gäller, som jag har sagt, stora pengar; upp till 1 miljard.

Det är fel att påstå att projekteringen av dessa anläggningar stoppas. Regeringen avvaktar en redovisning av det uppdrag som SJ fått. Därefter kommer regeringen att ta ställning till erforderliga medel. Där är alltså socialdemokraterna för tidigt ute.

Låt mig sedan ta upp några av de andra motionerna.

Herr Måbrink säger i sin motion om inlandsbanan att medlen är för knappt tilltagna och inte ger något underlag för de investeringar som erfordras osv. Det gäller investeringar som görs för att successivt förbättra inlandsbanan. Jag sammanträffade i går med en kollega till herr Måbrink som heter Sven Henricsson och som är verksam på inlandsbanan uppe i Hoting. Han talade med stor förtjusning om vad dessa 10 miljoner som inlandsbanan fått och får har för betydelse för banan. Han nämnde stora förbättringar på sträckan Östersund–Strömsund som något mycket viktigt, och han hade vad jag förstod ingen kritik på det här området. Och han är dock verksam på inlandsbanan.

Herr Måbrink talar om de nya vagnarna. Sven Henricsson hade också synpunkter på dem. Han sade att de motorvagnar som provkörts har varit *alldeles förträffliga* och att de har en förnämlig standard i förhållande till de nuvarande vagnarna. Han såg med stor glädje fram emot det tillfälle då det

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

kom ett antal sådana till bl. a. inlandsbanan.

När det gäller de samhällsekonomiska aspekterna, som tagits upp, och den fortsatta utvecklingen på SJ-sidan kan man konstatera att trafikpolitiska utredningen arbetar just med de frågorna. Det är deras huvuduppgift att se över den delen. Och det kommer snart en proposition i ärendet.

Herr talman! Mot bakgrund av att flera kamrater kommer att ta upp de andra reservationerna vill jag nu bara yrka bifall till utskottets hemställan i den del som berör SJ.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Tycker Carl-Wilhelm Lothigius att det är bra att investeringarna för de statliga affärsverken enligt den preliminära nationalbudgeten för 1978 minskar med 4 %? Är det bra?

Visst har det förekommit prutningar under den socialdemokratiska tiden, men jag tror att vi aldrig varit med om att i ett sådant här konjunkturläge föreslå minskningar totalt sett för de statliga affärsverkens investeringar. Och det är detta vi vänder oss emot.

Vi menar – och där skiljer vi oss åt – att i ett läge när investeringsverksamheten inom det privata näringslivet går ned, då är det angeläget att samhället ökar investeringsverksamheten. Detta är av betydelse för det svenska näringslivet på lång sikt, och det har en omedelbart sysselsättningsfrämjande effekt.

Det är alltså en fundamental olikhet i våra utgångspunkter. Vi menar att det ekonomiska läget gör det riktigt och vettigt att nu investera. Herr Lothigius säger: Det ekonomiska läget gör det inte möjligt att genomföra investeringar. Herr Lothigius säger sedan att vi inte har pengar därför att vi måste göra brandkärsutryckningar. Men vi måste ju se till att vi också på sikt får en stabil sysselsättning, och därför är den här typen av investeringar så angelägen.

Vidare säger herr Lothigius att medlen skall räcka till så mycket. Men 175 miljoner är ju ingenting. Det kostar nästan 1 miljard att bygga ut spårkapaciteten i Stockholmsområdet. Men då är det ju så mycket angelägnare att man startar. När vi behandlade frågan i utskottet fick vi uppgift om att man kan sätta spaden i jorden med en gång, och man har jobb som man kan göra för bortåt – jag vill minnas – 26 å 30 milj. kr. bara för detta projekt av de 175 milj. kr. som vi vill öka SJ:s investeringsverksamhet med.

Vi kan ju inte bara *tala* om att vi skall förbättra kollektivtrafiken i våra tätorter, utan vi måste också leva upp till våra allmänna uttalanden. Det gäller i Storstockholm, och det gäller i andra tätortsområden. Vi har i vår motion exemplifierat med Malmöområdet och Göteborgsområdet. Vi har sagt att det kan finnas anledning att beställa rullande materiel, och vi har diskuterat bristerna när det gäller vagnmaterielen t. ex. för trafiken mellan Göteborg och Alingsås.

BERTIL MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vet inte vad Carl-Wilhelm Lothigius och Sven Henricsson har talat om, men jag har ingen anledning att betvivla att det fördes ett sådant resonemang i går kväll i Göteborg eller var det nu var.

Jämfört med att man tidigare inte fått några pengar alls till inlandsbanan är naturligtvis dessa 11 miljonerna bättre än ingenting. Men både Sven Henricsson och jag anser att detta inte är tillräckligt. Som jag sade i mitt första inlägg skulle det med den här takten ta 100 år innan inlandsbanan blev färdigupprustad. Man är oroad uppe i Norrland för den här långsamma takten, och man har misstanken att dessa 11 miljoner anslås bara för att lugna en stark opinion där uppe. Jag frågade i mitt första anförande – och jag vet inte om herr Lothigius kan svara på det – vad man egentligen har för planer med inlandsbanan. Skall man bevara den helt, bör utbyggnadstakten bli snabbare. Tänker man plocka bort vissa delar av banan och trafikera dessa med buss, så tycker jag att man bör säga det, herr Lothigius. Det var det jag efterlyste.

Sedan till frågan om de här vagnarna. Den här motorvagnen är bättre än tidigare när det gäller motorkraft och sådant, och det har Sven Henricsson sagt. Men utrymmesmässigt, herr Lothigius, är den dålig. Det gäller både resgodsutrymme och sittplatsutrymme. Passagerarna sitter mittemot varandra och tvingas fläta in benen och knäna i varandra. Kan man då säga att denna nya vagn, som skall användas en bit in på år 2000, har en bra standard? Den är dålig. Jag har sagt tidigare att den är konstruerad ungefär på samma sätt som de pendeltågsvagnar som går i Stockholm på korta sträckor. Den här vagnen skall sättas in på långa sträckor upp till 70 mil. Om herr Lothigius tycker att den här vagnen är bra måste han exemplifiera det.

Sedan till möjligheterna för de handikappade att använda den här personvagnen. Det har inte skett någon förbättring av denna vagn sedan november månad, då många var uppe i debatten här och ondgjorde sig över vagnen. Ni som var kritiska i november månad och då gjorde så många värdefulla inlägg, var står ni i dag? Det har nämligen inte skett någon förbättring för de rullstolsbundna och andra handikappade. De kan fortfarande inte åka med den här nya personvagnen. Vad har ni för uppfattning i dag? Herr Sellgren t. ex. var i november uppe och attackerade den här personvagnen, men nu har han inte gjort någonting i utskottet.

CARL-WILHELM LOTHIGIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först vända mig till herr Hugosson och säga att det totala beloppet, i vilket man också har inräknat dessa 40 milj. kr. i reservationsanslag och 40 milj. kr. för sysselsättningsstödjande åtgärder, inte innebär att det här blir mindre pengar, utan det blir mera pengar.

Till herr Måbrink vill jag säga att vi när det gäller inlandsbanan och dess framtid får avvakta den trafikpolitiska utredningen som skall behandla den frågan mot bakgrund av samhällsekonomiska och andra faktorer. Den inriktning som regeringen har markerat genom att i två omgångar med 11 milj. kr. understödja inlandsbanan visar ju ändå att man är positivt inställd till banans fortsatta drift.

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

Vad sedan beträffar vagnarna i vilka man sitter med benen inflätade i varandra i någon form av god kontakt, eller hur det nu var herr Måbrink uttryckte det, så tror jag att problemen inte är värre än tidigare. Enligt de diskussioner jag har hört här i riksdagen då statsrådet har svarat på frågor är vagnarnas storlek exakt densamma som tidigare. Det är alltså inget fel på dessa vagnar.

Vad gäller handikappsida har regeringen redan utlovat att speciella vagnar skall inrättas som utan att reserverade enbart för handikappade har en sådan konstruktion att exempelvis de rullstolsbundna har möjlighet att ta sig in i dem. Det är viktigt att påpeka att man från regeringens sida har aviserat detta. Regeringen har efter diskussioner med handikappförbund och andra och i samarbete med dem lagt ner mycket arbete på att få fram dessa nya vagnar, och vi har alltså bara att vänta på att de så småningom kommer.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! I mitt förra inlägg frågade jag herr Lothigius om han tyckte att det var bra att de statliga affärsverkens investeringar minskar med 4 % nästa år. Jag fick inget svar på den frågan. Herr Lothigius sade bara att det blir ju en hel del pengar ändå.

Herr Lothigius är medlem av SJ:s styrelse. Han har i den egenskapen i petita till regeringen begärt att få 1 080 milj. kr. till angelägna investeringar inom SJ. Herr Lothigius partivän kommunikationsministern har av dessa 1 080 milj. kr. i äskade medel medgivit ett investeringsutrymme på 773,8 milj. kr. Från socialdemokratiskt håll tycker vi med hänvisning till vad jag tidigare anfört att detta är ett för lågt belopp. Det förvånar mig att herr Lothigius inte delar vår uppfattning.

Jag vill också tillägga att under den socialdemokratiska regeringstiden framlade de borgerliga partierna motioner om ökade anslag till SJ för investeringar. Vi kompromissade då i utskottet, och vi socialdemokrater fick vara med om att räkna upp de anslagsmedel som den dåvarande kommunikationsministern föreslog. Med hänsyn till det ekonomiska läget i dag och med hänvisning till de angelägna behov det här rör sig om tycker vi socialdemokrater att det är beklagligt att man från den borgerliga kanten inte har velat gå in i en diskussion på den här punkten.

Herr Måbrink sade sig ha något slags munkavle och beklagade sig över att han inte kunde delta i utskottsarbetet. Låt mig då säga: Herr Måbrink är välkommen till utskottet. Herr Måbrink har möjligheter att följa vad som försiggår där. Herr Måbrink har möjlighet att ställa alla de frågor han vill. Men herr Måbrink har hittills i år icke varit på ett enda utskottssammanträde, trots att han är suppleant. Intresset för att informera sig om vad som pågår i utskottet är tydligen inte så stort.

BERTIL MÅBRINK (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Beträffande det sista Kurt Hugosson tog upp i sitt inlägg tycker jag att utskottets ledamöter och ordförande borde känna till det som Hugosson nu säger. Jag har ställt frågorna till utskottets ordförande: Har jag

yttranderätt i utskottet, eller har jag det inte? Nej, har jag fått till svar. Först bör utskottets ledamöter inbördes klara ut hur det skall vara.

Låt vara att man då har yttranderätt, men det är ändå inte tillräckligt – jag har ingen förslagsrätt, jag kan inte delta i behandlingen av mina motioner osv.

Men, som sagt, klara först ut det rätta förhållandet med utskottets ordförande innan Kurt Hugosson står här och orerar. Jag betvivlar att Kurt Hugosson talar sanning.

Lothigius säger att de här motorvagnarna har samma storlek som de tidigare. Men, det är väl ingen ursäkt. De vagnar som nu byggs skall, som jag sade, användas även en bit efter år 2000. Varför skall man då inte förbättra standarden? Allting annat förändras ju.

Sedan återoppar Lothigius att man skall ta fram en annan modell på personvagn för de handikappade. Varför skall man göra det, herr Lothigius? Jag vill återropa det som Börje Nilsson sade i debatten den 7 november just med anledning av vad man nu beslutat. Han bör vara den som kan de här frågorna, och han säger: "Det är helt onödigt att plocka fram en sådan här typ, för det finns redan ritningar, modeller och uppslag över hur man skall handikappanpassa en tågagn. Det behövs inte något ytterligare utvecklingsarbete. Under tiden man utreder ytterligare bygger man ju de här 150 vagnarna färdiga."

CARL-WILHELM LOTHIGIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara upplysa herr Hugosson om – han vet det redan – att det aldrig har investerats så mycket i eller betalats ut så mycket pengar till SJ som just under de senaste åren. Herr Hugosson har själv sagt att de borgerliga partierna förde fram förslag som socialdemokraterna så småningom, med en viss prutning, hängde med på.

Herr Hugossons påstående är alltså felaktigt. Sammanlagt i år har vi inte en försämring utan någon förbättring.

Att jag som ledamot av SJ:s styrelse lägger fram ett högre budgetförslag är väl lika naturligt som att herr Hugosson i vägverket medverkar till ett förslag som inte regeringen alltid kan godkänna. Här måste man också som riksdagsman tänka på den totala finansiella situationen och finna sig i detta. Så enkelt är det.

Andre vice talmannen anmälde att Kurt Hugosson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! När jag hörde inledningen till Kurt Hugossons första anförande började jag undra om han fått med sig manuset från finansdebatten. Det var ingen hejd på elände i det den borgerliga regeringen utför, under det att den socialdemokratiska gångna regeringen gjorde allt väl här i landet. – Nu är det inte finansdebatt i dag, och därför skall jag inte fortsätta att polemisera om den problematik Kurt Hugosson var inne på.

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

Jag går direkt på den socialdemokratiska reservationen 4, där man reserverat sig mot att tillgångsgrupperna maskincentralförråd och lagertillgångar, dvs. grustag o. d., den 1 juli 1978 skall avföras från förrådsfonden, att med andra ord förrådsfonden skulle avvecklas vid denna tidpunkt.

Detta är ingen nyhet och det råder heller ingen oenighet om förrådsfondens avveckling. Det har riksdagen tagit ställning till även tidigare, och alla partierna är överens. Frågan gäller bara den lämpliga tidpunkten för denna avveckling.

Regeringen, inte bara den nuvarande utan också den förutvarande med herr Norling som företrädare, har ansett att frågan om avveckling av förrådsfonden inte bör avgöras innan ställning tagits till budgetutredningens förslag om riktlinjer för modernisering av det statliga budgetsystemet.

Avvecklingen skall ske i samband med införandet av det nya budgetsystemet. Enligt uppgift från departementet beräknas införandet äga rum under budgetåret 1979/80. Det torde då inte vara några större problem att vänta ett år till, när man nu har kunnat vänta i 10–20 år under den socialdemokratiska regeringens tid utan att någon ändring skett av denna förrådsfond. Jag föreställer mig också att en avveckling av förrådsfonden i realiteten inte kommer att innebära någon större skillnad gentemot nuläget.

I sin anslagsframställning anger vägverket att resursbehovet för investeringar under senare år har kunnat tillgodoses. Det vet Kurt Hugosson i egenskap av ledamot av vägverkets styrelse lika bra som jag. Detta har betytt att man har kunnat undvika personalminskning på verkets arbetsområden. Det är sålunda klart konstaterat att den hittills uteblivna avvecklingen av fonden inte har medfört några egentliga olägenheter för verket. Man kan säga att denna debatt är något av en skendebatt, som inte har underlag i realiteter.

Det stämmer inte när Kurt Hugosson påstår att vägverket inte har fått anslag för anskaffning av motorfordon och dylikt. Den totala anskaffningen av motorfordon och vägmaskiner under perioden 1976/77–1978/79 beräknas till ca 295 milj. kr. Kurt Hugosson vet också att verket i sina petita för samma period har äskat 276 milj. kr. Alltså har verket med olika tillägg erhållit större belopp än som begärts. Vägverket har sålunda fått sina behov tillgodosedda, så att maskinparken nu har den omfattning och modernitet som erfordras.

Herr talman! Den socialdemokratiska reservationen ger inte ett öre mer till vägmaskiner m. m. Vägverket har fått vad som äskats, och därför finns det ingen större anledning att fortsätta debatten om detta. Jag konstaterar bara hur förhållandet är och yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter samt avslag på de socialdemokratiska reservationerna.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Persson i Heden vill jag bara säga att investeringsnivån inom de statliga affärsverken har en stor ekonomisk betydelse. Jag försökte inledningsvis placera in den statliga investeringsverksamheten i sitt ekonomiska sammanhang. Jag tyckte att det fanns anledning att göra detta, även om det inte i dag är en finansdebatt.

Herr Persson i Heden, min värderade kollega från vägverkets styrelse, har tagit upp reservationen 4 om förrådsfonden. Han och jag har i tre år i vägverkets styrelse sagt att denna fond är olämplig. Vi har varit fullt överens om detta, och vi har krävt att fonden skall avskaffas. Förra året sade herr Persson i Heden här i riksdagsdebatten att jag inte behövde vara orolig, för nästa år skulle fonden vara borta.

Nu säger herr Persson i Heden att det här inte spelar någon roll, för fonden betyder ingenting. Den ger inte en krona mer. Vi har dock inte diskuterat anslagsdelen, utan vi har diskuterat principen.

Herr Persson i Heden och jag har tillsammans i vägverket konstaterat att den form för maskinanskaffning som vägverket nu är hänvisat till, bl. a. såsom en följd av detta stela system, medför ökade kostnader på i genomsnitt 4 till 5 % för de fordon och maskiner som man måste hyra in. De ökade kostnaderna, herr Persson i Heden, får tas huvudsakligen från driftanslaget för våra vägar och till viss del från byggnadsanslaget. Det är alltså fel att påstå – och herr Persson har aldrig haft den uppfattningen tidigare – att den här konstruktionen är bättre.

Herr Persson säger att när vi hade en socialdemokratisk kommunikationsminister skulle vi vänta på budgetutredningens förslag. Ja, det tyckte jag var ett bra argument, och det har vi nu gjort. Budgetutredningen har framlagt sitt förslag, riksdagen har tagit principiell ställning till det och sagt att vi skall ändra på budgetproceduren i det här sammanhanget. Då skall man väl leva upp till det? Därför fullföljer vi nu det här och kräver att fonden skall tas bort.

Det finns alltså inget som helst fog för den argumenteringen att vi skall vänta på budgetutredningens förslag. Det har kommit, och riksdagen har ställt sig bakom det. Varför skall vi då inte gå vidare och klart säga ifrån att vi inte vill ha den här typen av konstruktion? Den medför ökade kostnader på 4–5 % per år för maskinanskaffning.

ARNE PERSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Man skall naturligtvis inte märka ord i en debatt – det är onödigt. Men när Kurt Hugosson säger att man bör tala om investeringarnas stora betydelse i en finansdebatt, så tycker jag nästan att jag hade rätt då jag råkade säga att jag misstänkte att Kurt Hugosson hade fått med fel manuskript här.

Detta om detta – till saken!

Vi är överens om avvecklingen av förrådsfonden. Jag har sagt detta i mitt debattinlägg, och kommunikationsministern har också i budgetpropositionen sagt att fonden skall avvecklas. Men den utredning om budgetsyste-

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

temet som lagts fram är en mycket komplicerad historia, och det vill till att man penetrerar frågorna innan man presenterar förändringen. När vi har väntat i 20–30 år på den här förändringen under socialdemokraternas regeringstid – eller låt mig säga bara tio år – så torde det vara riktigt att vänta intill dess att man hunnit få fram ett rejält förslag. Det har ju sagts att ett sådant skall komma under 1979.

Jag påstår fortfarande att den socialdemokratiska reservationen 4 inte ger ett enda öre mer till förrådsfonden. Och jag påstår tillika, herr Hugosson, att på vägverket är man tillfreds. Det kunde Kurt Hugosson själv höra när generaldirektören redovisade läget inför utskottet. Verket har fått vad man begärt, och litet mera på grund av AMS-medel och liknande.

Det finns ingen anledning, herr Hugosson, att fortsätta den här debatten. Vi är överens om att förrådsfonden skall avvecklas först när man har penetrerat den gjorda utredningen. Det har i budgetpropositionen sagts att detta skall ske 1979/80. Därför upprepar jag att det inte finns någon anledning att fortsätta debatten.

Jag yrkar än en gång, herr talman, bifall till trafikutskottets hemställan.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag måste till kammarens ledamöter säga att nu begriper jag ingenting av herr Perssons argumentering. Budgetutredningens förslag är presenterat, och riksdagen har redan tagit ställning till det. Det gjorde vi ju förra året, herr Persson, och vi skall väl inte ta ställning ännu en gång till det förslaget. Riksdagen har ställt sig bakom principen – riksdagen fattade ett enhälligt beslut i höstas om detta. Då förstår jag inte alls herr Perssons argumentering i dag.

Det vi väntar på, herr Persson, är inte något förslag, inte något riksdagsbeslut, utan det är ett genomförande i praktiken av det beslut som riksdagen fattat. Det är det beslutet vi i praktiken vill ha genomfört nu från socialdemokratisk sida när det gäller vägverkets förrådsfond. Herr Persson säger också att detta är riktigt. Herr Persson har krävt det i vägverkets styrelse. Men nu börjar han tala om att vi skall vänta på ett nytt förslag!

Jag begriper, som sagt, herr talman, ingenting av den argumenteringen.

ERIC REJDNELL (fp):

Herr talman! I debatten om trafikutskottets betänkande nr 12 skulle jag bara helt kort vilja beröra reservationerna 1 och 3.

Beträffande reservationen 1 om televerkets anslagsbehov kan man säga att utskottet följt departementschefen och föreslagit ett investeringsanslag på 1 007 900 000 kr. Reseranterna vill höja detta belopp med 65 milj. kr. och kommer på så vis något över televerkets anslagsäskande. Motivet är att man önskar ytterligare åtgärder för att tidigarelägga produktiva investeringar.

Redan innevarande budgetår har investeringsramen vidgats, från ursprungligen 840 milj. kr. till 879,5 milj. kr., vilket inneburit en tidigareläggning av vissa angelägna objekt.

Under innevarande budgetår kommer televerket, enligt vad utskottet

erfarit, att i sysselsättningsfrämjande syfte tidigarelägga ett antal byggnadsobjekt för nära 18 milj. kr. Hälften av detta belopp planeras att användas till arbetscentraler.

Av motionerna vid denna punkt vill jag bara nämna motionen 1230 av Börje Nilsson angående avgifter för biltelefoner i handikappfordon. Riksdagen har ju tidigare uttalat sig i denna fråga och fastslagit att kostnader av det här slaget inte bör bestridas genom en reduktion av affärsverkens taxor. Därför föreslår utskottet avslag på motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen 1 beträffande televerkets anslagsäskanden.

När det gäller luftfartsverkets anslagsbehov möter vi bekanta tongångar i den socialdemokratiska reservationen 3. Här fortsätter kampen för en nedläggning av Bromma flygplats. Ett bifall till socialdemokraternas reservation skulle betyda att riksdagen nu, som man vid ett och annat tillfälle hör från denna talarstol, skulle ha drabbats av handlingsförflamning. Nu har luftfartsverket av regeringen fått i uppdrag att utarbeta en detaljerad dispositions- och utbyggnadsplan för Bromma som inrikesflygplats och det uppdraget bör givetvis fullföljas.

Reservanterna anser alltså att Bromma flygplats är en Stockholmsangelägenhet och ingenting annat. Liksom utskottsmajoriteten delar jag inte denna uppfattning. Jag har vid tidigare tillfällen sagt att detta är en riksangelägenhet och har klargjort det från denna talarstol, varför det i dag kan räcka med att endast yrka bifall till utskottets hemställan även på den punkten och avslag på reservationen 3.

Herr talman! F. ö. vill jag yrka bifall till utskottets hemställan i alla delar.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är en egendomlig debattordning. Jag ber om ursäkt för att jag måste begära ordet efter varje talare, men eftersom de borgerliga ledamöterna diskuterar en reservation i taget är jag tvungen att göra på det sättet.

Beträffande de ytterligare 65 miljonerna till televerket anser vi det utomordentligt viktigt, inte minst med tanke på sysselsättningen, att dessa investeringar kommer till stånd. Detta har vi också utförligt redovisat i vår reservation. Herr Rejdnell sade mycket riktigt att man i arbetsmarknadspolitiskt syfte har plockat fram vissa medel, och det tycker vi är bra. Men enligt vår åsikt bör man gå vidare, något som är ytterst värdefullt i den nuvarande konjunktursituationen.

I fråga om reservationen 3, vid Luftfartsverkets anslagsbehov, i realiteten Brommafrågan, vill jag inte ta upp en ny Brommadebatt. Men vi menar på socialdemokratiskt håll att det är mycket konstigt att nu sätta luftfartsverket att utarbeta dispositionsplaner och börja en planering av ombyggnaden av Bromma, trots att vi inte vet om staten över huvud taget får tillgång till Bromma. Man har ju tillsatt en särskild förhandlingsman, som skall försöka lösa dessa frågor med Stockholms kommun och Stockholms län. Jag tycker

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

alltså att det är utomordentligt egendomligt att luftfartsverket skall börja utarbeta dispositionsplaner samtidigt som man inte vet, om de kommunala och landstingskommunala intressenterna över huvud taget kan tänka sig en återflyttning.

Vi har från socialdemokratiskt håll hela tiden hävdat, att det är vettigt att samla flygverksamheten till en storflygplats, Arlanda, och jag yrkar därför ånyo bifall till reservationerna 2 och 3.

ERIC REJDNELL (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller de ytterligare miljonerna till televerket är det ett faktum att socialdemokraterna genom sitt yrkande gått utöver vad verket har begärt. Ibland brukar man kalla det för överbud, men jag vill inte tillgripa ett så starkt ord, eftersom det är fråga om så små belopp.

Jag kan förstå att herr Hugosson vill skjuta upp allt vad som gäller Bromma, men det brukar ju ibland göras gällande, att vi borde ha förutsett vad som skulle komma och kunde ha förberett oss för det under tiden. Jag anser inte att det är felaktigt att man försöker att utreda dessa frågor och har en lösning klar, om vi lyckas komma fram till ett beslut vid förhandlingarna med kommunen. Då har man inte försuttit någon tid utan upprätthållit en beredskap. Det är den beredskapen som socialdemokraterna så ofta efterlyser, men just denna gång kanske inte beredskapen passar.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Bara en kort markering när det gäller frågan om vi skulle ha lagt fram ett överbud beträffande televerket. Televerket begär för sitt investeringsanslag 1 071,5 milj. kr. Föredraganden föreslår 1 007,9 miljoner. Vi har föreslagit att televerket skall få ytterligare 65 miljoner, eftersom dessa avser angelägna projekt som kan sättas i gång och ge sysselsättning inom en mycket snar framtid.

Det lilla överbud på ett par miljoner som det är fråga om står vi gärna för, herr Rejdnell, om det är möjligt att därigenom skapa ytterligare sysselsättning för byggnadsarbetare.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Jag vill begagna möjligheten att gå in i debatten på detta stadium, eftersom Kurt Hugosson har ställt en direkt fråga till mig, som jag vill besvara. Frågan gällde om och när förrådsfonden i vägverket kommer att avskaffas. Jag vill svara att den kommer att avskaffas men att det bör ske samtidigt med att hela statsbudgeten reformeras.

Detta är en komplicerad fråga, som f. n. utreds av riksrevisionsverket, och jag kan inte se att det finns någon anledning att bryta ut ett anslag av flera hundra, kanske flera tusen, i statsbudgeten och behandla det med förtur – detta så mycket mindre i ett läge där ett tillämpande av den aktuella principen på sikt naturligtvis leder till goda effekter men där ett uppskjutande av detta inte har några som helst dåliga verkningar.

Det är ingen skada skedd, Kurt Hugosson, om vi avskaffar förrådsfonden

samtidigt med att hela statsbudgeten reformeras. Investeringsbehovet för 1978/79 är tillgodosett för vägverkets del med regeringens budgetförslag plus de beslutade tidigareläggningarna. Regeringen har räknat upp anslagen till förrådsfonden mycket kraftigt i de två senaste budgetarna, och därmed har den tidigare regeringens politik med oförändrade nominella anslag till förrådsfonden brutits.

Kurt Hugosson säger: Det stackars vägverket får inte självt avgöra om det skall köpa en enda lastbil i stället för att hyra in lastbilar. Det är litet överdrivet. Om vi tittar på de möjligheter som vägverket har att skaffa sig maskinell utrustning, så kommer vi inte att finna några brister i det hänseendet. Det finns en hel rad stora anslag som har möjliggjort tillgodoseendet av ersättningsanskaffningsbehov av 3-axlade lastbilar t. o. m. år 1979. Tidigareläggning av inköp av 2-axlade lastbilar prioriteras emellertid lågt av vägverket, och därför har sådana insatser inte gjorts. Tidigareläggningar som gjorts tidigare har inneburit att vägverket kunnat besluta om köp av väghyvlar som täcker nyanskaffningsbehovet också t. o. m. 1979. Detsamma gäller i fråga om vältar och färjor.

Vinterväghållningen kräver 3 300 maskinenheter. Av dem har vägverket lejt in 1 750. Verket har funnit att en sådan fördelning är ekonomiskt rationell.

Jag tycker det är litet tramsigt att liksom beklaga att verket inte får köpa en enda lastbil när verket i nuvarande system har dessa möjligheter att praktiskt taget helt och hållet tillgodose de behov som verket självt anser angelägna. Därför behöver man inte vara så förfärligt ledsen över att den här principen inte har genomförts beträffande detta anslag i förtid, framför alla andra anslag på statsbudgeten.

Sedan var det två saker som Kurt Hugosson talade om och som jag skulle vilja kommentera med några få ord.

Det ena gäller televerkets investeringar. Det har Eric Rejdnell varit inne på men jag vill protestera mot Kurt Hugossons påstående att regeringen senarelägger viktiga investeringar för televerket. Sanningen är precis tvärtom att regeringen hittills under innevarande budgetår har tidigarelagt byggnadsarbeten för televerket för 80 milj. kr. Det gäller förråd, verkstäder, arbetscentraler och telehus. 46 miljoner faller på innevarande budgetår och 34 miljoner på nästa budgetår.

Vidare har jag upptäckt ett något egendomligt samband mellan de 65 miljoner, varmed socialdemokraterna i sin motion och reservation vill öka televerkets investeringsanslag, och den rest på 63 miljoner i den sedvanliga konjunkturreserven som finns i televerkets anslag. Praktiskt taget samma belopp som socialdemokraterna vill öka televerkets investeringsbelopp med finns redan disponibelt i form av en rest på den tioprocentiga konjunkturreserven för investeringar. Jag förstår inte riktigt varför socialdemokraterna i det läget, när pengarna redan finns, yrkar anslagsökning just nu.

Jag försäkrar att om arbetsmarknadsläget blir sådant att det behövs ytterligare sysselsättning, kommer regeringen självfallet att, precis som vi har gjort beträffande televerket och SJ under det gångna budgetåret, skapa

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

möjligheter att via beredskapsstat tidigare lägga ytterligare investeringar, när de medel som finns är förbrukade.

Till slut ett par ord om dispositionsplanen för Bromma. Jag tycker inte, Kurt Hugosson, att det är märkvärdigt att regeringen anbefaller luftfartsverket att göra en sådan dispositionsplan. Det är nämligen bara ett fullföljande av ett riksdagsbeslut. Jag har tillräcklig respekt för Sveriges riksdag för att se till att vi verkställer de beslut som den har fattat. Det vore ganska uppseendeväckande om regeringen underlät att göra det.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har i debatten icke yttrat att vägverket inte skulle få köpa en enda lastbil. Men jag har påtalat att genom den här konstruktionen kan en myndighet, som har en omsättning i sin verksamhet på 3 800 miljoner, inte själv avgöra hur man skall använda ett investeringsanslag på 100 miljoner. Det tycker jag är principiellt felaktigt, och det strider egentligen mot det prestationsbudgetsystem som vägverket har.

Jag har också hävdat – det kan kommunikationsministern få klara bevis på genom att hänvända sig till vägverket – att inhyrningen av olika typer av fordon i genomsnitt är 4–5 % dyrare än om myndigheten får möjlighet att själv köpa motsvarande fordon.

Sedan säger kommunikationsministern att det riksdagsbeslut som vi fattade förra året beträffande förändring av budgetproceduren måste genomföras samtidigt för samtliga verk och myndigheter. Vi tycker det är litet egendomligt, eftersom alla i trafikutskottet, oavsett partitillhörighet, anser att det är en felaktig konstruktion. Vi tycker således att man inte bör förhålla frågan för att få ett samtidigt genomförande över hela fältet.

Jag vill på nytt understryka, herr talman, att jag icke har med ett ord diskuterat anslagstilldelningen för förrådsfonden. Jag hälsar med tillfredsställelse att kommunikationsministern i detta arbetsmarknadspolitiska läge har sett till att medlen till förrådsfonden kunnat ökas. – Nu står också det i kammarrens protokoll, så därför kanske vi inte mer behöver diskutera anslagsdelen.

Beträffande televerket påstår kommunikationsministern att min argumentering skulle vara felaktig när jag hävdar att de prutningar som har gjorts på televerkets anslagskrav skulle innebära att man inte kan genomföra angelägna investeringsprojekt. Självfallet kan man investera mera, herr kommunikationsminister, om man följer det socialdemokratiska förslaget och ökar anslaget med 65 milj. kr. Är det inte möjligt att televerket kan investera mer och därigenom kan skapa mer sysselsättning, om verket anvisas ytterligare 65 milj. kr.?

Slutligen om Bromma: Vad frågan här gäller är ett riksdagsbeslut, herr talman, vilket vi i reservationen 3 föreslår skall ändras.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Med anledning av Kurt Hugossons uttalande om att leasing enligt vägverkets mening blir dyrare än förvärv av fordon och maskiner vill

jag ur statens vägverks programbudgets petita 1978/79, bihang 1, Vägverkets förrådsfond, till kammarens protokoll läsa in följande rader från s. 20:

”För att söka vidmakthålla den enligt resursdimensioneringen erforderliga maskinparken har vägverket under 1976/77 träffat avtal om inhyrning på mellan fem och åtta år av maskiner enligt tabell 3.3.3:1. De långtidsinhyrda maskinerna medför ungefär samma kostnader för vägverket som motsvarande egna.”

Sedan protesterade jag mot ett uttryck som Kurt Hugosson använde om televerket. Han sade att regeringens förslag innebär *senareläggningar* av andra investeringar, men jag visade att det i stället har inneburit *tidigareläggningar* av en rad angelägna investeringar.

KURT HUGOSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Det sista påståendet är obegripligt. Kommunikationsministern menar att om man prutar 65 milj. kr. på televerkets anslagsbehov, skulle det innebära tidigareläggning av verkets investeringar. Den matematiken går bara inte ihop!

Vad kommunikationsministern läste upp ur vägverkets petita beträffande kostnaderna för leasing av fordon är helt korrekt. Just det exemplet är riktigt när det gäller inhyrning av fordon, men genomsnittligt har det tidigare varit en kostnadsökning på 4–5 %. Det har varierat i olika fall beroende på vilka typer av fordon det har gällt.

Men jag tycker inte vi behöver fördjupa oss i det slaget av diskussioner, utan jag vill slutligen fråga kommunikationsministern: När tror kommunikationsministern att de förberedelser, som nu pågår i kanslihuset och i riksrevisionsverket för att göra den budgetkonstruktionsförändring som vi tydligen alla är överens om, kommer att leda till att vägverkets förrådsfond avskaffas? Kan vi få en uppgift om vilket år vi kan förvänta oss detta?

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Beträffande televerkets investeringsanslag nämnde jag ju som bevis för att det inte är fråga om senareläggningar att regeringen under innevarande budgetår har ställt ytterligare 80 milj. kr. till förfogande på grund av det arbetsmarknadsmässiga läget.

Vad sedan beträffar leasing kan väl erfarenheterna inte vara så förlärligt mångåriga, eftersom vägverket endast under de två senaste åren haft möjlighet att hyra in fordon enligt dessa regler. Om vi sedan har olika uppfattningar om huruvida det är dyrare eller billigare, kan det bero på vad vi sätter vår tillit till. Jag har stor anledning att sätta tillit till äskandena i det av vägverkets generaldirektör och styrelse undertecknade budgetförslaget. Det kommer naturligtvis att stå skrivet i riksdagens protokoll att Kurt Hugosson har en annan uppfattning. Men jag föredrar nog att hålla mig till den officiella framställningen från statens vägverk.

När tror kommunikationsministern att förrådsfonden kan avskaffas och det nya budgetsystemet träda i kraft? Ja, det är inte mycket idé att jag tror så värst mycket om det, för detta är ju frågor som jag inte råder över. Men jag vet

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

att man inom regeringen och framför allt inom budgetdepartementet är angelägen om att få den här reformen satt i sjön snarast möjligt. Och det är som sagt riksrevisionsverket som sysslar med de praktiska detaljerna efter det principbeslut som tidigare fattades för att få formerna klara. Jag kan inte tänka mig att det skall behöva dröja så förfärligt länge, men någon exakt tidpunkt kan jag inte uttala mig om.

ESSEN LINDAHL (s):

Herr talman! Kurt Hugosson har i sitt första anförande redogjort för de fyra till trafikutskottets betänkande fogade socialdemokratiska reservationerna. Därför kommer jag i mitt inlägg att inrikta mig på de speciella problem som berör Stockholmsregionen och som tas upp i reservation nr 2.

Vi socialdemokrater vill att arbetet med ett dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg skall sättas i gång så fort som möjligt. Även projekteringen av dubbelspåret fortsättning till Järna är mycket viktig, anser vi.

Vi har de senaste dagarna – eller kanske rättare sagt kvällarna – i TV matats med uppgifter om kollektivtrafikens otillräcklighet i våra glesbygder. Man har framhållit att det inte är bra att tågen och bussarna går tomma och att linjerna är olönsamma. Men vårt problem är det rakt motsatta. Kollektivtrafiken dras med bekymmer också i vår största tätortsregion. Pendeltågstrafiken är nämligen populär. Ja, alltför populär skulle man möjligen kunna säga.

Ett exempel: Den timme på dygnet då antalet resande med pendeltågen är störst beräknas inte mindre än 2 500 passagerare bli hänvisade till ståplats.

Kollektivtrafiken ökar, och pendeltågstrafikens resurser räcker inte till. Vi socialdemokrater är verkligen inte ute i ogjord väder. Det tror jag att kommunikationsministern är beredd att intyga. Jag läste nämligen för en tid sedan i Svenska Dagbladet att kommunikationsministern hade varit ute och rest just med pendeltågen. Det är bra. Det var bara synd att kommunikationsministern fick tid just i mellandagarna när ungefär hälften av dem som reser till och från arbetet hade några extra lediga dagar. Jag har med stor tillfredsställelse noterat att kommunikationsministern i detta sammanhang sade följande:

”I mellandagarna i julas åkte jag själv pendeltåg i rusningstid mot Jakobsberg. Det var oerhört trångt och helt fullsatt trots att många var lediga.” Ja, kommunikationsministern gjorde den reservationen att det inte var helt normal beläggning de dagarna. Kommunikationsministern sade vidare:

”Menar vi allvar med att begränsa bilismen till och från jobbet måste vi ha en bra kollektivtrafik. Men några begränsningar är inte möjliga förrän vi i detta fall har dubbelspåret.”

Jag kan helt och fullt instämma i de synpunkterna. Det är precis så som allmänheten i denna stora region upplever vardagen. Men det är litet knepigt detta. SL, Stockholms lokaltrafik, har tvingats sätta in avlastande busstrafik parallellt med tågen. Det är naturligtvis inte särdeles lyckat. Det är inte någon

bra lösning. En sådan åtgärd är, herr kommunikationsminister, för oss politiskt verksamma i denna region mycket svår att förklara och försvara inför allmänheten.

Inrättandet av en station vid Flemingsberg är en väldigt viktig del i en förbättrad kollektivtrafik, och förseningen av utbyggnaden mellan Älvsjö och Flemingsberg gör att hela pendeltågsproblematiken i Stockholm får vänta på sin lösning.

Även sträckan Stockholm–Märsta och norrut får vänta. Så sent som i höstas uttalade ett enigt trafikutskott i anslutning till en motion, vilken i någon mån var inspirerad av trafikutskottets vice ordförande, att vi med intresse emotsåg, efter erforderliga utredningar, en utbyggnad av trafiken även norrut. I avvaktan på en redovisning av SJ:s uppdrag att projektera ett nytt dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg är emellertid regeringen inte nu beredd att tillstyrka medelsförbrukning för projektet.

Ötrivseln leder till att allt fler använder bilen för sina arbetsresor. Det medför, såvitt jag kan förstå, samhällsekonomiska förluster genom en ökad energiförbrukning. Politiker i alla partier har under de senaste kvällarna i televisionen talat om att vi skall se till att hålla bilismen låg i innerstadsområdena och i tätortsregionerna. När vi också kan peka på att utvecklingen leder till samhällsekonomiska förluster genom ökad energiförbrukning borde förbättrad kollektivtrafik vara någonting som vi över alla partigränser kunde vara rätt överens om.

I den socialdemokratiska reservationen framhålls också, som Kurt Hugosson sade i sitt inlägg, att det blir en god sysselsättningseffekt av ett dubbelspår på sträckan Älvsjö–Flemingsberg. Under en femårsperiod skulle denna utbyggnad ge arbete åt ca 600 personer per år. Enligt upplysningar av SJ inför trafikutskottet är en mycket stor del av dessa arbeten lämpliga att utföra som beredskapsarbeten, lågt räknat 300 per år.

Vi har som bekant en hög arbetslöshet bland byggnadsarbetarna f. n. Jag läste i går att i genomsnitt i landet 9,2 % av byggnadsarbetarkåren går i sysslolöshet. Jag har hört att Stockholmsregionen ligger högre än riksgenomsnittet. Vi socialdemokrater anser inte minst mot denna bakgrund att det är angeläget att arbetena med dubbelspåret Älvsjö–Flemingsberg snarast sätts i gång.

Det är viktigt med ökade offentliga investeringar inom just kommunikationssektorn, framhåller vi i den socialdemokratiska motionen 654. Här kan vi då, herr kommunikationsminister, peka på ett riktigt meningsfyllt och nyttigt arbete som bör komma till utförande.

Pendeltågen är viktiga för våra mest expanderande områden i Stockholmsregionen. Resandet ökar snabbt. Det behövs ytterligare spårutbyggnader. Det vore ledsamt om vi inte kunde vidareutveckla ett kollektivt trafiksystem därför att det har blivit alltför populärt. Kollektivtrafiken är underdimensionerad i glesbygderna, men tyvärr finns det också bekymmer där trafikunderlaget växer alltför snabbt.

Det behövs 27,5 miljoner enligt motionen 1236 – påståendet bygger på SJ:s beräkningar – för att arbetet på ett tredje och ett fjärde spår Älvsjö–Flemings-

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

berg skall kunna sättas i gång. Jag har uppmärksammat att kommunikationsministern väldigt ofta talar positivt, varmt och innerligt om kollektivtrafiken, och det noterar vi med tillfredsställelse. Här ges ju, herr kommunikationsminister, ett tillfälle att i praktisk handling förverkliga en sådan målsättning.

Slutligen har jag i ett särskilt yttrande tagit upp förslaget om en utbyggnad och upprustning av järnvägsstationen Södertälje Södra. I motionen 379 framhålls att stationen togs i bruk för 51 år sedan. Tågtrafiken är omfattande och varierande, det vet vi, och den har ökat och ändrat karaktär under 1960- och 1970-talen. Antalet tåg och resenärer ökar snabbt. Trots detta är stationen och spårområdet i stort sett oförändrade. Stationen är såväl trafikmässigt som från allmänhetens synpunkt mycket dålig och motsvarar knappast de krav som kan ställas 1978. Genomgripande ombyggnader och en upprustning måste betecknas som nödvändiga såväl för pendeltågstrafiken som för fjärtrafiken som ju berör samma stationsområde, vilket kanske är litet ovanligt i sammanhanget. Motionären Lennart Andersson kommer i debatten ytterligare att utveckla synpunkter på denna mycket viktiga fråga.

Kommunikationsministern BO TURESSON:

Herr talman! Om jag hade suttit på min gamla plats i denna kammare hade jag kunnat instämma i åtminstone två tredjedelar av Essen Lindahls anförande. Jag delar helt hans uppfattning att den kollektiva trafiken till och från Stockholm är otillräcklig. Kapaciteten räcker inte till, och trivseln blir därigenom direkt otillfredsställande.

Det är riktigt att jag i mellandagarna åkte med ett pendeltåg i rusningstid. Jag försäkrar Essen Lindahl att den erfarenhet jag då gjorde var fullt tillräcklig för att jag skulle få klart för mig att kapaciteten är otillräcklig, trots att många människor då var lediga.

När ett trafikmedel blir otrivsamt blir det inte heller attraktivt. Det är klart att det konserverar människors benägenhet att använda sina privatbilar. Men det är inte bara det. Jag undrar hur det skulle se ut i den här stan om alla som åker privatbil ställde bilarna hemma. Det skulle bli fullständigt kaos. Tiotusentals människor skulle inte kunna komma till sina jobb på morgnarna, inte heller komma hem på kvällarna. Hela resonemanget om att ersätta privatbilåkandet med kollektivt åkande är ganska meningslöst innan de kollektiva trafikmedlen har tillräcklig kapacitet.

Hur skall vi nu kunna öka pendeltågens kapacitet, och när kan det ske? Ja, det är klart att dubbelspåren söderut är nödvändiga, och de kommer naturligtvis. Men vi skall ha klart för oss att det kommer att ta tid innan de är färdiga. SJ säger preliminärt att man får räkna med att det tar åtta år att få dem utbyggda. Då är det naturligtvis angeläget att man kommer i gång så fort som möjligt – det är jag den förste att hålla med om. Men vi kan rimligtvis inte gå till riksdagen med några förslag förrän den projektering som regeringen för några år sedan anbefalldes SJ att göra är klar. Enligt uppgift skall den vara klar i sommar. Jag kan försäkra Essen Lindahl att så fort den projekteringen är klar

och man har träffat avtal om finansieringen av projektet mellan staten, Stockholms kommun och Stockholms läns landsting är jag beredd att för riksdagen framlägga förslag om anslag för ett så snabbt igångsättande som möjligt. Jag inser att det är nödvändigt.

Man räknar alltså i dag med att detta sedan kan ta åtta år; det kanske kan ta mera – vad vet vi? I avvaktan på att detta blir färdigt måste vi naturligtvis vidta andra åtgärder, som snabbare ger kapacitetsökning. Då har vi att ta till en förlängning av de nuvarande pendeltågen. Man kan säkerligen förlänga dem med två vagnar, öka dem från åtta till tio vagnar. Men för att kunna använda så långa tåg måste vi bygga ut alla perronger i motsvarande mån. Jag vet att SL-chefen är inställd på att lägga fram förslag om sådana åtgärder. Men det kräver naturligtvis också förhandlingar och avtal mellan staten och SL rörande finansieringen av denna nyanskaffning och ombyggnaden av perrongerna. Men det måste naturligtvis gå att lösa de frågorna. Även i det avseendet är jag beredd att medverka så snart förslag föreligger.

ESSEN LINDAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill tacka kommunikationsministern för hans anförande – det andades en positiv inställning till dessa, som jag också kan erkänna, mycket svårösta problem. Vi hade i början av denna riksdag, den 12 januari, vissa samtal i kammaren omkring dessa problem. Jag noterade redan då kommunikationsministerns positiva inställning. Han sade: "Jag delar Anna Lisa Lewen-Eliassons åsikt att en järnvägsstation i Flemingsberg är en mycket angelägen fråga som bör lösas."

Kommunikationsministern fortsatte i ett senare inlägg: "När ärendet kommer från SJ måste det prövas." Jag förstår också den saken. "Om det föreligger", sade kommunikationsministern, "fullständiga handlingar med ritningar osv. är det naturligtvis tänkbart att man kan sätta i gång och bygga under detta år."

Kommunikationsministern sade vidare: "Jag vet inte i vilken form SJ kommer att presentera ärendet. Det skall jag ta reda på, men f. n. kan jag inte svara på den här frågan." Om inte SJ försinkade ärendet var kommunikationsministern beredd att prioritera utbyggnaden.

Herr kommunikationsminister! Detta låter som skön musik i mina öron. Nu har det gått åtta veckor sedan vi hade den debatten. Kanske kan kommunikationsministern i dag lämna kompletterande upplysningar om SJ:s ställningstaganden och överväganden.

Det är ett faktum att statsmakterna bidragit till att skapa denna situation genom utbyggnaden av Huddinge sjukhus och utbildningsinstitutionerna därstädes för läkare och tandläkare, vårdyrkesskolor och en ny psykiatrisk institution kopplad till kriminalvården. Dessa åtgärder av statsmakterna alstrar ökad trafik i detta område.

En initierad person sade för en tid sedan: Förhandlingarna mellan SJ och landstinget går bra, men vi är utomordentligt osams vad gäller kostnadsfördelningen. Det är en knäckfråga, herr kommunikationsminister. Lycka till med att lösa även det problemet!

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Historien upprepar sig. Det finns anledning att i detta ärende på nytt påminna om denna gamla sanning.

När riksdagen diskuterade och beslutade om järnvägens nuvarande sträckning förbi Södertälje Södra och om byggandet av järnvägsstationen Södertälje Södra var det en mycket seg och långdragen behandling här i riksdagen. Nu har Södertälje på nytt kommit i den situationen att det är nödvändigt att diskutera frågan här i riksdagen.

Riksdagens beslut på 1920-talet om hur Södertälje Södra skulle se ut innebar en för den tiden mycket framsynt planering. Den kapacitet som järnvägsstationen gavs från början var för den tiden mycket god, men kapaciteten i dag och för framtiden är helt otillräcklig. Under de drygt femtio år som stationen varit i bruk har det skett endast vissa förbättringar av stationen i mitten av 1960-talet, i anslutning till avtalet mellan SJ och SL om lokaltrafiken. I övrigt har praktiskt taget ingen upprustning skett.

I det här sammanhanget är det också nödvändigt att framhålla att Södertälje Södra är den enda fjärrtågsstationen utöver Stockholms central i hela Stockholms län. Vid stationen förekommer såväl fjärrtåg som regionaltrafik och lokaltrafik. Det är denna mångsidighet i trafiken som ger Södertälje Södra en särställning bland övriga stationer i länet.

Det är nödvändigt att på nytt framhålla att byggnadernas beskaffenhet i dag är undermålig. Väntsalen är för trång. De tusentals resenärerna har alltför smala förbindelsegångar mellan plattformarna och alltför trånga trappor att gå i. Det finns ingen personhiss. Alla människor som på något sätt har svårt att gå i trappor får därmed mycket stora svårigheter att byta plattform. För resenärer med barnvagn eller bagage uppstår också stora svårigheter.

Dessa förhållanden är särskilt betungande för resenärerna eftersom man vid denna station mycket ofta är tvungen att byta plattform. Spårkapaciteten i dag är otillräcklig för att ta in tågen vid samma plattform. Jag måste också framhålla att säkerheten vid stationen inte är till fyllest.

Plattformarna är alltför smala, och med det mycket stora antalet resenärer uppstår det dagligen rätt allvarliga säkerhetsrisker.

Vad har då Södertälje kommun och olika representanter för kommunen gjort under årens lopp? Många framställningar har gjorts till Stockholms läns landsting och SL:s styrelse med krav på upprustning och modernisering av stationerna. Dessa framstötningar har gjorts av representanter för olika partigrupper, och i Södertälje är det politisk enighet mellan partierna om att det är nödvändigt att vidta åtgärder vid den här stationen. Men alla dessa framställningar till landstinget och SL:s styrelse har avslagits, många gånger med hänvisning till att det inte gått att nå en överenskommelse mellan SL och SJ om hur kostnaderna skall fördelas. Det har nu också lett fram till att Södertälje befinner sig i en hopplös situation. I Södertälje är vi alla överens om att ett nytt, mera samlat grepp måste tas i denna fråga.

När det gäller Södertälje Södra är det inte endast SL och landstinget som är huvudmän – även SJ har betydande del av trafiken vid stationen, och vi hävdar från vår sida att då har SJ också ett stort ansvar för att stationen rustas

upp. Därför är detta också ett ärende för riksdagen och för kommunikationsministern.

Vi hävdar att det inte längre går att enbart hänvisa till att de två parterna – SJ och SL – skall ta initiativ. Situationen är nu sådan att enligt min bedömning också statsmakterna måste ta initiativ i frågan. Vi kan från Södertäljes sida inte längre acceptera att departementet bara sitter och väntar på initiativ från de två parterna.

Min motion är skriven för att visa på de dåliga förhållanden som i dag råder, samtidigt som den uttrycker ett enhälligt krav från Södertälje på att snara åtgärder vidtas.

När vi från kommunens sida bedömt framtiden har vi inte kunnat komma fram till någon annan slutsats än att det är nödvändigt att hela Stockholmsregionen och Södertälje får en större medelstilldelning för att rusta upp kollektivtrafiken, så att de kollektiva kommunikationerna över huvud taget skall kunna fungera när vi kommer fram till mitten av 1980-talet. Den här frågan gäller Södertälje kommuns och regionens fortsatta utveckling.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här sagt ber jag att få yrka bifall till motionen 379.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Det finns statistik på det mesta i vårt land, och det skulle säkert gå att få fram statistik på hur många människor som dagligen rör sig på landets järnvägsstationer. Jag har ingen sådan statistik, men man kan slå fast att det är ett mycket stort antal. Tänk då tanken att andra lika flitigt frekventerade lokaler skulle se ut som väntsalarna på järnvägsstationerna! Kan ni tänka er banklokaler, kontor, väntrum, samlingslokaler, affärer och liknande ställen i samma skick som järnvägens väntsal? Nej, det är endast på en järnvägsstation man i dag finner snusbruna väggar eller trista kakelplattor på väggarna. Bara där finns de trista träbänkarna. Bara där är reklamaffischerna för olika resmål det enda som lyser upp. Samtidigt som andra lokaler snyggats upp och moderniserats är vanligtvis den enda förändringen på en järnvägsstation att tidens tand gjort den ännu mer fränstötande.

För riksdagens ledamöter, som reser mer än andra, behöver man naturligtvis inte beskriva hur en järnvägsstation ser ut. Men tydligen behöver man påminna om det. Tydligen har den här synen blivit så vanlig att man anser att så skall det vara. Men varför? Den frågan behöver ställas. Tag vilken station som helst här i landet – den kan ligga i Norrköping, Nässjö, Alvesta eller var som helst – och jämför väntsalen med andra lokaler där många människor skall vistas. Den jämförelsen utfaller verkligen inte till statens järnvägars fördel.

Järnvägsstationerna har traditionellt spelat rollen som samlingspunkt, särskilt på de mindre orterna. Den rollen har naturligtvis minskat i takt med nedläggningen av stationer. Men överallt där en järnvägsstation är öppen besöks den av åtskilliga människor. Många passerar den till och från tågen. Andra tillbringar där sina väntetider för avgående eller ankommande tåg.

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

I motionen 1203 har jag och ett antal medmotionärer från vpk ställt frågan: Varför kan inte väggarna målas i ljusa, trivsamma färger, sittmöblerna få en trivsammare utformning och ett eller annat konstverk förekomma i en väntsal? Vi har också aktualiserat en så naturlig service som skötrum för resande med småbarn på större järnvägsstationer där tågbyten förekommer. Vi menar att också åtgärder som underlättar för handikappade behövs. Att SJ:s järnvägsvagnar inte är anpassade efter de handikappades behov bör ju inte nödvändigtvis leda till att stationer och väntsal är lika illa planerade. Vi har också pekat på att gamla, förslitna och dåligt underhållna järnvägsstationer ofta innebär otillfredsställande arbetslokaler för SJ:s personal.

Motionärerna har vidare anfört att en upprustning av järnvägsstationerna också kan ses som ett led i strävandena att skaffa lämpliga sysselsättningsobjekt för att motverka arbetslösheten bland byggnadsarbetarna. Vi menar att SJ:s problem i samband med dess ansträngda ekonomiska läge inte kan lösas genom eftersatt underhåll på byggnader och lokaler. Vi har funnit starka skäl för att riksdagen hos regeringen begär förslag rörande en upprustning av järnvägsstationerna.

Har då riksdagens trafikutskott tillstyrkt vårt förslag? Ånej! Utskottet nöjer sig med att upprepa den artiga bugning inför förslaget som man gjorde redan för fyra år sedan. Utskottet hänvisar till det tidigare uttalandet och säger att utskottet då "i och för sig fann det önskvärt att järnvägsstationerna upprustas och får en tidsenligare gestaltning. Utskottet förutsatte dock att SJ i sin fortlöpande investeringsplanering och sina årliga anslagsframställningar beaktar behovet härav." Trafikutskottet förklarar sig vara av samma mening nu och avstyrker motionen.

Vad utskottet inte svarar på är hur dess förväntningar för fyra år sedan har infriats. Har det skett en upprustning under dessa år? Nej, sanningen är att detta har skett endast i något undantagsfall. Det i och för sig önskvärda har inte hänt. Trafikutskottet fortsätter att hoppas, och järnvägsstationerna förslits.

Kunde inte utskottet ha företagit en liten inventering av hur det ser ut på olika håll i landet? Redan om utskottets egna ledamöter och suppleanter redovisat situationen på sina hemorter och på de sträckor de brukar färdas hade utskottet fått ett bra underlag för ett ställningstagande.

Jag vill fråga utskottets talesman: Hur länge skall ni fortsätta med att förutsätta att något som ni finner önskvärt skall ske utan att ni gör en beställning, när ni ser att ingenting händer?

Jag vill erinra om att kommunikationsministern i budgetpropositionen redovisar att SJ:s persontrafik på järnväg ökat med drygt 20 % mellan 1973 och 1976. Han räknar med att persontrafiken skall fortsätta att öka under de närmaste åren. Det är alltså ett ökande antal människor som utnyttjar järnvägen som kommunikationsmedel. Och ändå ser järnvägsstationerna ut som om hela verksamheten vore under avveckling.

Helt riktigt anförs i propositionen att "persontrafikens utveckling på järnväg blir beroende av kvaliteten och priset på de trafik tjänster som järnvägen kan erbjuda i konkurrens med personbilar, bussar och flyg". Även

om det inte är den avgörande frågan, så måste också standarden på de lokaler allmänheten skall använda i samband med resor tillmätas betydelse i detta sammanhang.

Jag yrkar, herr talman, bifall till motionen 1203.

STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Jag har två motioner som trafikutskottet behandlat i betänkandet nr 12.

I motion nr 457 har jag tagit upp och redovisat betydelsen av att kommunikationsradio installeras på SJ:s lok.

Utbyggnaden av fjärrblockeringen innebär nu allt längre sträckor med helt obemannade järnvägsstationer och allt längre avstånd mellan ledningscentralerna där lokförarna har möjlighet till kontakt med ansvariga fjärrtågklarerare. Enmansbetjäningen på loken har också inneburit större krav och ett ökat ansvar för personalen.

Om en lokförare hastigt insjuknar på loket eller om en olycka inträffar utefter SJ:s linjer, exempelvis vid någon av det stora antalet järnvägsövergångar som finns, då skulle kommunikationsradio vara en ovärderlig tillgång. Kommunikationsradio innebär möjligheter att snabbt få kontakt med ambulans, läkare, polis och den hjälp som omedelbart krävs.

Kommunikationsradio är en arbetsmiljöfråga för personalen, men det är även en trafiksäkerhetsfråga som angår oss alla som trafikanter.

Statsanställdas förbund har under en längre tid försökt att lösa den här frågan förhandlingsvägen med SJ. Den senaste skrivelsen från Statsanställdas förbund beträffande radioförbindelse i och från tåg samt mellan konduktörspersonal och lokförare – den kom i december 1977 – säger följande: "Det är med beklagande vi från personalhåll konstaterar, att SJ ännu ej löst rubricerade problem. Hela denna fråga har debatterats och diskuterats i flera år vid ett otal tillfällen utan synbart resultat."

Nu konstaterar trafikutskottet, precis som jag gjort i motionen, att tågradio och kommunikation mellan lok och trafikledning finns på sträckan Riksgränsen–Luleå samt inom Stockholmsområdet. Vidare att utbyggnad planeras.

Utskottet har emellertid behandlat min motion med en mycket positiv skrivning, och därför är jag helt naturligt glad. Utskottet betonar att man finner det, med hänsyn till både säkerhetsskäl och arbetsmiljö, angeläget att utbyggnaden av kommunikationsradion i möjligaste mån påskyndas, och utskottet förutsätter även att så sker. Personligen tycker jag naturligtvis att utskottet också kunnat kosta på sig att tillstyrka mitt förslag om en plan för den här utbyggnaden.

Herr talman! I motion nr 298 har jag tagit upp SJ:s roll som arbetsgivare i vår kommun.

I år kommer SJ att celebrera hundraårsjubileum i Bollnäs. Tyvärr ser framtiden inte så ljus ut.

SJ har en gång varit den största arbetsgivaren i Bollnäs med ca 1 500 anställda. Som redovisats i motionen har ca 1 000 arbetstillfällen försvunnit

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

genom att SJ har avvecklat eller centraliserat sin verksamhet, och det är mycket i en kommun av Bollnäs storlek.

Exempelvis var SJ:s driftverkstad i Bollnäs en av de större i landet. Nu är den avvecklad. Vi har visserligen en enhet kvar, som bl. a. innefattar avdelningar för mekanisk verkstad, truckverkstad, plåtslageri, smedja och ljäderverkstad.

En rad faktorer gör att verkstadens framtid är mycket oviss, och det påverkar även verksamheten och anställningstryggheten för de anställda. En sådan orsak är det anställningsstopp som varit rådande under lång tid och som inneburit att antalet anställda har reducerats till en tredjedel mot vad det en gång varit.

Utredningar visar att redueringen av antalet anställda genom s. k. naturlig avgång, kopplad till anställningsstopp, inte kan tillåtas fortsätta om SJ:s verkstad i Bollnäs skall finnas kvar och kunna fullfölja sina arbetsuppgifter.

Det här förhållandet är olyckligt för vår kommun, som behöver fler arbetstillfällen, särskilt på verkstadssidan. Bollnäs ligger inom stödområdet på gränsen mot inre stödområdet och uppvisar i stort sett samma problem som detta. I samband med Länsplanering 74 redovisades att kommunen behövde ca 1 500 arbetstillfällen för att komma i nivå med medeltalet och bättre lottade kommuner i landet.

Vi har från kommunen och de anställdas organisationer gjort en rad uppvaktningar, bl. a. inför förra regeringen och SJ:s centrala ledning, där vi även framfört olika synpunkter och förslag till lösningar. De förslagen finns konkretiserade i vår motion.

Utskottet har i sin skrivning bl. a. framhållit att anpassningen av verkstadsrörelsens omfattning har måst ske i förhållande till SJ:s verksamhet i stort och att hänsyn inte enbart kan tas till *en* verkstad utan att bedömningen måste avse samtliga verkstäder. Detta är synpunkter som även vi motionärer kan dela. De står inte heller i konflikt med de förslag som framförts i vår motion. Utskottet förutsätter dock i sin skrivning att även arbetsmarknads- och regionalpolitiska synpunkter i vederbörlig mån skall beaktas.

Jag anser att det är på tiden att man från de statliga kommunikationsverkens sida i större utsträckning än hitintills tar ett vidgat samhällsekonomiskt ansvar och betraktelsesätt på bekostnad av att behålla fast vid de företagsekonomiska principerna i varje situation. Då kommer helt naturligt frågor som berör arbetsmarknads- och regionalpolitiken liksom servicen för allmänheten med i den värdering som måste göras.

Som motionärer har vi förutsatt att berörda parter och representanter för regering och riksdag vid överläggningar med berörda verk och SJ:s centrala ledning skulle överväga de förslag och synpunkter som anförts i motionen. Partikamraten Olle Östrand har i ett särskilt yttrande, som är fogat till utskottets betänkande vid punkten 4, återgivit något av de synpunkter som anförts i motionen.

Herr talman! Jag ber härmed att få yrka bifall till vår motion 298 och till motionen 1217 av Gunnel Jonäng m. fl., som också den tar upp problemen vid SJ:s verkstad i Bollnäs.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! En av de viktigaste trafikpolitiska åtgärderna i dag är att främja kollektivtrafiken och minska privatbilismen i tätorterna. Allt flera undersökningar visar att den ökade biltrafiken särskilt i storstadsområdenas centrala delar utgör ett direkt hot mot människornas hälsa.

En ganska stor enighet råder om att det är nödvändigt att bygga ut den kollektiva trafiken. En sådan satsning måste kombineras med åtgärder för att kraftigt minska privatbilismen, i synnerhet i tätorter men också när det gäller resor mellan skilda orter. Samhällsekonomiska, energipolitiska, miljömässiga och sociala synpunkter måste vägas in vid bedömningen av olika trafikalternativ.

Mot bakgrund av vad jag nu har sagt vill jag nämna ett par konkreta exempel, där trafikutskottet inte har varit särskilt konsekvent i fråga om en sådan inriktning av trafikpolitiken som skulle underlätta kollektivtrafiken. Det gäller möjligheterna för statens järnvägar att erhålla en förstärkning av kapaciteten för persontrafiken mellan Södertälje Södra och Stockholm. Både förslaget om en genomgripande ombyggnad och upprustning av järnvägsstationen Södertälje Södra och förslaget om en utbyggnad av spårkapaciteten mellan Älvsjö och Flemingsberg, som skulle möjliggöra genomförandet av sådana förbättringar nu, har utskottet avvisat.

Jag vill i det sammanhanget deklarerat att vi inom vänsterpartiet kommunisterna i enlighet med våra tidigare förslag och ställningstaganden givetvis ansluter oss till förslaget om utbyggnad på sträckan Älvsjö–Flemingsberg. Jag yrkar därför bifall till reservationen 2 i denna del.

I Södertälje har vi, som Lennart Andersson också varit inne på i sitt inlägg, ett problem som är mångårigt och som är känt i vart fall inom hela Storstockholmsregionen som "Södra-eländet". Problemet berör ca 8 000 resande per dag, och det gäller främst pendeltågstrafiken mellan Stockholm och Södertälje central. Det handlar om ett 50-tal tågbyten per dag vid Södertälje central, där passagerarna tvingas att byta plattform. Vid dessa tåg- och plattformbyten tvingas alla passagerarna ner i vad passagerarna har döpt till råttgångar, den tunnel som förbinder de olika plattformarna. Det är ofta mellan 200 och 300 trafikanter, varav en del med bagage och barnvagnar, som skall möta i stort sett lika många trafikanter från motsatt håll i mycket branta trappor som är ca 2 meter breda och som kan liknas vid stora råttgångar.

Vänsterpartiet kommunisterna har tagit upp det här problemet flera gånger, bl. a. i Stockholms läns landsting, och också anvisat konkreta förslag till hur problemet kan lösas. Förslagen har emellertid bara delvis tillmötesgått; några fler omstigningar vid en och samma plattform har exempelvis införts för några år sedan. Huvudfrågan, som Lennart Andersson har tagit upp i sin motion och talat om tidigare under debatten, har emellertid inte lösts. Här har landstingets majoritet hänvisat dels till svårigheter att komma överens mellan SL och SJ, dels till att man inte har de pengar till förfogande som behövs för en ordentlig lösning av problemet.

Herr talman! Det måste för var och en som har tagit del av problemet stå klart att nuvarande förhållanden inte längre kan få fortsätta att råda. Många

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

människor avstår eller tvingas att avstå från att använda kollektivtrafiken på grund av de miserabla förhållanden som nu råder vid Södertälje central. De skandalösa förhållanden, som i alltför många år har fått råda under resultatlösa diskussioner mellan landstinget, statens järnvägar och Södertälje kommun, måste ändras. Jag menar att riksdagen *nu* bör ta ställning för att medverka till att bringa "Södra-elandet" ur världen. Man måste nu ta ställning för en sådan lösning, alldeles bortsett från övriga ställningstaganden då det gäller förbättringar och utbyggnad av pendeltågstrafiken både söder och norr om Stockholm.

Mot denna bakgrund yrkar jag, herr talman, bifall till motionen 379.

CARL-WILHELM LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Man skall kanske svara med anledning av de senaste talarnas anföranden och deras motioner – inte minst av artighet mot motionärerna.

Jag vill då först ta upp Lennart Anderssons och Tore Claesons synpunkter på Södertälje Södra. Alla är vi medvetna om att de förslag som så småningom måste läggas fram och utvecklas kommer att gälla en jätteinvestering på miljardbelopp. Här måste en ordentlig samordning kunna ske. Anvisningar måste lämnas från landstinget, kommunerna och SL till myndigheterna, innan man mera definitivt kan behandla de här problemen. Jag förutsätter också att den nya proposition som kommunikationsministern aviserat och som gäller kommunernas större ansvar i viss mån också kan påverka frågans behandling. Utskottet har ju i princip sagt ifrån att det måste ske någonting och har också visat sig positivt inställt till motionärernas synpunkter.

Nils Berndtsons lilla beskrivning av våra SJ-väntsalmar måste jag i stort sett instämma i. De skulle behöva en "ansiktslyftning" och inte som nu bara utgöra ett slags värmestuga för människor. De måste bli något slags PR för hela SJ. Jag är övertygad om att SJ:s ledning i det sammanhanget är beredd att vidta vissa åtgärder. Det behöver ju inte göras någonting märkvärdigt för att skapa en viss trivsel på de SJ-stationer där tågen stannar. Det kan man begära och det tror jag också kan bli verklighet inom en nära framtid.

Stig Alftins synpunkter på kommunikationsradion är ytterst viktiga. Jag är övertygad om att denna fråga kommer att vara en av de första som den nya SJ-generalen tar itu med, eftersom det är en säkerhetsfråga. Anledningen till att arbetet fördröjts är närmast att man vill finna ett kommunikationsradio-system som är tillräckligt modernt och väl anpassat till framtida förhållanden. Härvidlag har också utskottet uttalat sig mycket positivt.

Avslutningsvis vill jag ta upp frågan om Bollnäs. Man kommer inte ifrån att SJ måste se problemet mot en bredare bakgrund. Det är SJ:s uppgift att se till att de här företagen klarar sig ekonomiskt. Vi har AB Gävle Vagnverkstad och verkstäderna i Bollnäs och Östersund att tänka på; det fordras en viss samordning mellan dessa tre arbetsplatser. Kommer det att uppstå sysselsättningsproblem i detta sammanhang är det inte i sista hand SJ som skall handlägga dem, utan det blir AMS och direkt berörda departement som får försöka klara problemen. Vi måste alltså se till att det blir ett effektivt arbete

utfört i de företag som existerar för att sysselsättningen över huvud taget skall kunna upprätthållas.

NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Jag har funnit att trafikutskottets logik haltar en aning i denna fråga. Man tycker att det här är ett bra förslag, men trots detta avstyrks det.

Man måste fråga sig – och det tror jag herr Lothigius instämmer i – om det är nödvändigt att SJ:s järnvägsstationer skall ha en i särklass sämre standard än andra offentliga lokaler. Är man ense om att det inte bör vara på det sättet, tycker jag också att det är dags för åtgärder. Det enda argument mot motionskravet som jag kan finna i utskottsbetänkandet är att man förväntar sig initiativ från SJ. Men vad är det som ger utskottet anledning att förvänta sig ett sådant initiativ? Har inte vanhävdan av våra stationshus pågått tillräckligt länge för att det skall finnas skäl att ta initiativ från riksdagens sida. Det är i alla fall så jag ser på frågan.

Nu sade herr Lothigius att man av artighet borde behandla motionerna i debatten. Jag har ingen anmärkning mot artigheten vid behandlingen av min motion vare sig från trafikutskottet eller från herr Lothigius, men låt mig ändå säga: det är bra med artighet, men det är faktiskt ännu bättre med resultat.

LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Herr Lothigius talade om att en upprustning och modernisering av Södertälje Södra skulle kräva miljardbelop. Jag utgår från att det var en felsägning, eftersom vi fortfarande talar om en summa av några få miljoner. De krav som jag tar upp i min motion gäller åtgärder på ungefär 15 milj. kr., och med hänsyn till den nyckelställning som denna fjärrtågstation har i hela regionen anser vi att detta belopp är mycket väl motiverat.

Men vad vi för dagen absolut vill åstadkomma är en brytning av det dödläge som sedan länge har rått i de förhandlingar som pågår mellan SL och SJ. Jag har gång på gång här i kammaren försökt motivera att även SJ har ett ansvar för att vi kommer till ett positivt resultat när det gäller denna station. Kan herr Lothigius och trafikutskottet hjälpa oss, så att det i fortsättningen blir mera positiva förhandlingar, som leder till konkreta resultat för Södertälje Södra, är vi mycket tacksamma på kommunalt håll. Det är i detta sammanhang inte pengarnas storlek som är det avgörande hindret.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Lennart Andersson har kommenterat en fråga som jag begärde ordet för i anslutning till Wilhelm Lothigius anförande. Jag kan därför fatta mig mycket kort. Jag vill bara erinra om att enligt SJ:s egen utredning för några år sedan skulle kostnaderna för att lösa "Södra-eländet" genom en planskild korsning uppgå till 8,5 milj. kr. Vid de förhandlingar som har förts senare har man kommit fram till att det nu skulle röra sig om en kostnad på 10–12 milj. kr. Det är alltså inte fråga om några miljardbelopp.

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

Jag tror att det i och för sig inte kan vara nödvändigt med en ny utredning för att se hur man bäst skall klara problemen och jag menar att ett belopp av den storlek som det är fråga om inte kan få vara avgörande. Jag behöver bara jämföra med vad som exempelvis investeras i tunnelbanestationer inom Stockholms kommun för att var och en skall förstå att 10–15 milj. kr. för en lösning av "Södra-eländet" i detta sammanhang inte är så stora pengar.

CARL-WILHELM LOTHIGIUS (m):

Herr talman! När jag uttalade mig om en kostnad på någon miljard inräknade jag hela trafiksystemet som sådant, och det borde jag inte ha gjort. Det rör sig i detta fall om andra summor.

Jag tycker däremot att det är felaktigt att påstå att Södertälje Södra skulle kunna betecknas som någon form av råtthål. Förhållandena där är inte bra, och SJ bör snarast medverka till en förändring i samarbete med kommunen.

Frågan om våra väntsalar tycker jag inte har den digniteten att trafikutskottet behöver föreslå riksdagen ett tillkännagivande för regeringen. Det räcker att vi talar om att vi tycker som herr Berndtson på den punkten. Att SJ bör ta fram målarpenseln och snygga upp väntsalarerna behöver man inte skriva till regeringen om. Vi tror att det räcker med detta påpekande.

TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Carl-Wilhelm Lothigius tycker inte att man skall tala om råtthål, men det är faktiskt den närmaste liknelse man kan hitta, om man verkligen på platsen har studerat förhållandena. Det är en femtio år gammal anläggning, byggd efter den tidens förhållanden, som fortfarande måste vara i bruk och som omöjliggör för många äldre människor att över huvud taget använda sig av tågförbindelse från Södertälje.

Sedan vill jag också som en liten jämförelse med de 10–15 miljoner som det skulle kosta att lösa det här problemet påpeka att de beslut som tagits exempelvis om den nya Skanstullsbron för att främja bilismen kommer att innebära kostnader på i runt tal 200 milj. kr.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Essen Lindahl m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Kurt Hugosson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 3 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej. Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Essen Lindahl m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Kurt Hugosson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 134
Nej - 124

M o m. 2 - 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkten 4

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av Essen Lindahl m. fl. samt 3:o) motionen nr 1228 av Bertil Måbrink m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Essen Lindahl begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Bertil Måbrink begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 2 antar reservationen nr 2 av Essen Lindahl m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1228 av Bertil Måbrink m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bertil Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 117
Nej - 12
Avstår - 128

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Essen Lindahl m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Essen Lindahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 134

Nej - 124

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 298 av Stig Alftin m. fl. och nr 1217 av Gunnel Jonäng m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bertil Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 298 av Stig Alftin m. fl. och nr 1217 av Gunnel Jonäng m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bertil Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 232

Nej - 19

Avstår - 7

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 379 av Lennart Andersson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Tore Claeson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 4 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 379 av Lennart Andersson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Tore Claeson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 231
Nej - 25
Avstår - 2

M o m. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1203 av Nils Berndtson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Nils Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1203 av Nils Berndtson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Nils Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 243
Nej - 13
Avstår - 1

M o m. 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

M o m. 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1608 av Lars Werner m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Bertil Måbrink begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 4 mom. 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1608 av Lars Werner m. fl.

Utgifterna på kapitalbudgeten inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Utgifterna på kapi-
talbudgeten inom
kommunikations-
departementets
verksamhetsom-
råde*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Bertil Måbrink begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 244

Nej - 13

M o m. 9

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 5

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av Essen Lindahl m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Essen Lindahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 5 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av Essen Lindahl m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Essen Lindahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 134

Nej - 122

Avstår - 1

M o m. 3 - 5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Punkterna 6 och 7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av Essen Lindahl m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Essen Lindahl begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 12 punkten 8 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av Essen Lindahl m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Essen Lindahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 134
Nej - 114
Avstår - 9

Punkten 9

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6 De homosexuellas straffrättsliga ställning, m. m.

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1977/78:26 med anledning av propositionen 1977/78:69 om ändring i 6 kap. brottsbalken jämte motioner.

I propositionen 1977/78:69 hade regeringen (justitiedepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta ett i propositionen framlagt förslag till lag om ändring i brottsbalken.

Förslaget innebar att bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken om otukt med ungdom och förförelse av ungdom skulle ändras så att samma åldersgränser kom att gälla för homosexuella och heterosexuella förbindelser.

I detta sammanhang hade behandlats
dels de med anledning av propositionen väckta motionerna
1977/78:209 av Tore Nilsson (m),
1977/78:210 av Gunde Raneskog (c) och Sven Johansson (c) samt
1977/78:211 av Rolf Sellgren m. fl. (fp), i vilka tre motioner yrkats att riksdagen skulle avslå propositionen, och
1977/78:212 av Jörn Svensson m. fl. (vpk), vari yrkats att riksdagen skulle upphäva 6 kap. 5 § brottsbalken.

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

dels den under allmänna motionstiden vid 1977/78 års riksmöte väckta motionen 1977/78:991 av Christer Nilsson (s), vari yrkats att riksdagen skulle upphäva 6 kap. 5 § brottsbalken.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande de homosexuellas straffrättsliga ställning skulle avslå motionerna 1977/78:209, 1977/78:210 och 1977/78:211,

2. att riksdagen beträffande incest med avslag på motionerna 1977/78:212 och 1977/78:991 godkände vad utskottet anfört om bibehållande av 6 kap. 5 § brottsbalken,

3. att riksdagen beträffande lagtexten skulle anta det genom propositionen 1977/78:69 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken.

Reservationer hade avgivits

1. av Gunde Raneskog (c) som beträffande de homosexuellas straffrättsliga ställning ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna 1977/78:209, 1977/78:210 och 1977/78:211 skulle godkänna vad reservanten anfört om bibehållande av 6 kap. 4 och 8 §§ brottsbalken i nuvarande lydelse,

2. av Lisa Mattson, Eric Jönsson, Arne Nygren, Lilly Bergander, Carl Lidbom, Helge Klöver och Mats Segerstedt (samtliga s) som beträffande incest ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1977/78:212 och 1977/78:991 skulle godkänna vad reservanterna anfört om bibehållande av 6 kap. 5 § brottsbalken och införande i 11 § samma kapitel av en åtalsregel rörande brott mot 5 §,

3. av Gunde Raneskog (c) som beträffande lagtexten – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle avslå propositionen 1977/78:69,

4. av Lisa Mattson, Eric Jönsson, Arne Nygren, Lilly Bergander, Carl Lidbom, Helge Klöver och Martin Segerstedt (samtliga s) som beträffande lagtexten – under förutsättning av bifall till reservationen nr 2 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle anta det genom propositionen 1977/78:69 framlagda förslaget till lag om ändring i brottsbalken med de ändringar

a) att som ett nytt sista stycke i 6 kap. 11 § brottsbalken skulle upptas ett stadgande av innebörd att gärning som avsågs i 5 §, dvs. incest, skulle få åtalas av åklagare endast om åtal av särskilda skäl fanns påkallat ur allmän synpunkt och att åtal skulle få väckas endast efter förordnande av riksåklagaren,

b) att härav betingad ändring vidtogs i ingressen till det nämnda lagförslaget.

CARL LIDBOM (s):

Herr talman! Det är med en viss förstämning jag konstaterar att vår opolitiska justitieminister är så till den grad opolitisk att han inte anser sig behöva iaktta parlamentarismens regler om regeringens ansvar inför riksdagen. Enligt fast parlamentarisk sedvänja åligger det ett statsråd att försvara sina egna propositioner i riksdagen. Men herr Romanus bänk står tom här i dag.

Jag vet inte om justitieministerns frånvaro är ett utslag av omdömeslöshet eller avslöjar hans ringaktning för riksdagsarbetet. Man får hoppas att det inte är ekonomiministerns dåliga exempel från finansdebatten i förra veckan som börjar smitta av sig på de andra statsråden.

Riksdagen har annars inte besvärat justitieministern i onödan, och justitieministern har sannerligen inte besvärat oss i onödan. Det har varit en stillsam syssla att vara ledamot av justitiekottet under den tid herr Romanus varit chef för justitiedepartementet.

Under hela den tid som gått sedan regeringsskiftet hösten 1976 har herr Romanus inte försett justitiekottet med fler än två eller tre propositioner av någon beskaffenhet. En av de propositionerna kommer upp till behandling inom kort här i kammaren. Den handlar om bötesförvandling. Den har avstyrkts av ett enhälligt justitiekott som begär ny utredning och ett bättre förslag från justitiedepartementet.

Den andra propositionen jag syftar på är den vi skall diskutera här i dag. Den handlar om ändringar i brottsbalkens sedlighetskapitel. Det är en stympad proposition, där justitieministern tagit tillbaka hälften av de förslag han lagt fram för granskning i lagrådet.

Mot den bakgrunden tycker jag att riksdagen kunde ha haft rätt att förvänta sig att justitieministern skulle vara här i kammaren i dag för att försvara det lilla som är kvar av en av hans fåtaliga propositioner.

Herr talman! Med detta är det nu som det är – vi får klara oss utan justitieminister. Låt mig i stället övergå till själva saken.

Det ärende vi skall behandla rör två frågor: den ena är särreglerna för homosexuella i brottsbalkens bestämmelser om otukt med ungdom och förförelse av ungdom, den andra är incestbrottet.

Om den första frågan kan jag fatta mig kort. Skälen för att avskaffa särreglerna för homosexuella i 6 kap. 4 och 8 §§ brottsbalken är övertygande, och jag har i den delen ingenting emot förslaget i propositionen.

Den andra frågan är betydligt svårare. Incestbestämmelsen i 6 kap. 5 § brottsbalken tar sikte på frivilliga sexuella förbindelser mellan vuxna människor, som står i nära släktskapsförhållande till varandra; det rör sig om samlag mellan far och dotter, mor och son eller mellan helsyskon.

De skäl som har brukat åberopas för att kriminalisera incestuösa förbindelser har varit dels arvsbiologiska, dels etiska. I lagrådsremissen ansåg sig justitieministern med stöd av två utredningar och en omfattande remissbehandling kunna konstatera att inte någotdera av skälen var hållbart, och han föreslog därför att straffbestämmelsen skulle upphävas. Orsaken till att han inte vidhållit sitt förslag i propositionen är att han efter lagrådsremissen

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

upptäckt att det finns en stark opinion ute i landet mot förslaget.

Skrivningarna i propositionen har drag av både opportunist och cynism. Opportunism är det därför att justitieministern ändrat sig av motiv som det är svårt att förstå att en opolitisk justitieminister med ett förflutet i högsta domstolen kan finna förenliga med sin integritet och sina krav på saklighet. Han har ändrat sig, inte på grund av att han blivit övertygad om att han haft fel, utan på grund av att han funnit det bekvämast att ge vika för ett opinionstryck. Cynism är det därför att justitieministern är väl medveten om att incestprocesser och fängelsestraff som ådöms för incest innebär ett avsevärt lidande, inte bara för den brottslige utan också – och kanske mest – för hans anhöriga. Familjen blir hjälplöst skandaliserad, och familjemedlemmarnas tillvaro kan bli ganska outhärdlig, särskilt om de bor på en liten ort där alla känner alla.

Justitieministern vet allt detta, och han vet också att fängelsestraff är ett kriminalpolitiskt verkningslöst medel i incestfallen. Ändå vill han att människor även i framtiden skall anhållas, häktas, dömas och avtjäna straff för dessa handlingar, som han själv anser inte borde vara straffbelagda.

Nåja, detta må till sist vara en sak mellan justitieministern och hans samvete, eftersom vi inte har tillfälle att föra den diskussionen med honom här i dag. Även om jag inte kan följa med justitieministern i hans snabba lappkast, vill jag gärna erkänna att frågan om incestbrottets vara eller inte vara är utomordentligt svårbedömd. För min del delar jag justitieministerns uppfattning att de arvsbiologiska skäl som brukat åberopas till stöd för incestparagrafen inte kan anses hållbara. Beträffande de etiska skälen är jag däremot tveksam. Den nuvarande ordningen som kriminaliserar förbindelser mellan far och dotter eller bror och syster men inte förbindelser mellan far och son eller mellan bröder är från etisk synpunkt inte tillfredsställande.

De flesta människor anser sannolikt att incest är stötande och bör vara kriminaliserat. Men jag tvivlar på att människor finner homosexuell incest mindre anstötlig än heterosexuell. Om man inte vill kriminalisera homosexuell incest – vilket ingen har föreslagit i detta lagstiftningsärende – är det därför mycket som talar för att helt utmönstra incestbrottet ur brottsbalken.

Då jag för min del efter åtskilligt övervägande kommit till slutsatsen att incestbrottet ändå t. v. bör stå kvar i lagboken, beror det främst på att jag tror att det finns vissa undantagsfall då straffbestämmelsen mot incest – i brist på mera ändamålsenliga regler – kan behövas som komplement till andra bestämmelser i brottsbalkens sedlighetskapitel.

Som exempel kan jag nämna det fallet att en far missbrukar sin föräldraauktoritet för att tilltvinga sig samlag med en vuxen dotter som bor hemma. Handlingen kan ha begåtts under sådana omständigheter att den är straffvärd trots att de formella rekvisiten i bestämmelserna om otukt med ungdom i 6 kap. 4 § brottsbalken inte är uppfyllda.

Det finns alltså marginella fall, undantagsfall, då man kan behöva incestparagrafen därför att andra paragrafer är ofullkomliga och inte riktigt väl formulerade. Men om jag av sådana skäl skall gå med på att incestbestäm-

melsen t. v. behålls i lagboken måste jag för min del förse min accept med mycket starka reservationer.

Även om inceståtalet numera inte är fler än något tiotal om året – och det är i och för sig inte många – kan jag inte godta att ett antal människor år efter år tillfogas onödigt lidande genom åtal och straff. Särskilt obehagligt är det att det onödiga lidandet i den här typen av processer ofta drabbar oskyldiga familjemedlemmar. Åtalen måste därför enligt min mening begränsas till rena undantagsfall, där de kan vara motiverade av sådana särskilda skäl som jag nyss gav exempel på.

Min och övriga socialdemokratiska reservanters slutsats av vårt arbete med denna fråga har blivit att vi, med bibehållande av straffbestämmelsen för incest i 6 kap. 5 § brottsbalken, vill införa en ny åtalsregel i 6 kap. 11 § brottsbalken. Innebörden av den åtalsregel vi föreslår är att incestbrott skall få åtalas bara om det av särskilda skäl är påkallat ur allmän synpunkt, och åtal skall i så fall få beslutas endast av riksåklagaren.

Med den uppläggningsen, herr talman, tror jag att det nuvarande tiotalet åtal om året kommer att krympa till något enstaka. Följer man den linjen har man åtminstone skonat ett antal människor från ett lidande som jag tror att en stor majoritet här i kammaren är ense om är onödigt och grymt.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

GUNDE RANESKOG (c):

Herr talman! Med anledning av proposition 1977/78:69 om ändring i 6 kap. brottsbalken och i anslutning till min reservation finns en del sakskäl att anföra.

Frågan gäller ju brottslighet eller inte brottslighet i sexualfrågan. Detta har i första hand med frågan om tillvarons grundsyn att göra. Vi är inne i en tidsepok där man synnerligen litet sysslar med helhetssyn och ställer frågan: Vart bär det hän med vårt samhälle? I stället för en profylaktisk samhällstillsyn har vi fått en i stort sett ringaktande syn på förebyggande arbete. Särskilt gäller detta frågor som på något sätt har med moral eller etik att göra. Å andra sidan är det i samhället en påtaglig vända över den utveckling av avarter och brottslighet som förekommer. Skyddet för enskilda och svaga människor blir allt mindre. Genom avtrubning av vår lagstiftning öppnas allt fler dörrar för människor som är föga nogräknade med avseende på den skada som kan vållas medmänniskan. Särskilt det unga släktet är i dag utlämnat åt exploitörer och profitörer. Inte minst gäller detta då det blir fråga om det som berör sexuallivet.

Den stora folkbussen är stadd i rullning, men det blir allt färre som frågar om den har några bromsar som fungerar. Vart det bär hän spelar mindre roll, bara det rullar i väg. Det är mycket i dag som påminner om historien om grabbarna i gathörnet, som frågade en förbipasserande kompis vart han skulle gå. Det vet jag inte, svarade han, varpå gruppen sade: Då går vi med dig. – Det spelar ingen roll vart det bär hän, bara det blir ändringar.

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Den sunda och friska syn på sexualfrågan som behärskar mycket stora folkgrupper i vårt land naggas ständigt i kanterna. Lösösläppligheten i vecko-tidningar och porralster med åtföljande sexualhysteri har fått åtminstone en del grupper att synas och höras på ett speciellt sätt. Och talangen att framställa sig som martyrer i det etablerade samhället är briljant.

Det är ett mycket smidigt sätt att söka motivera sig med likvärdighet och jämställdhet m. fl. tidsaktuella uttryck. Resultatet har blivit att man både handlingsmässigt och lagmässigt söker utplåna varje divergens mellan det heterosexuella och det homosexuella.

Jag ber att få referera några rader ur det opus som Riksförbundet för sexuell likaberättigande, RFSL, tillställt mig, så kommer ni att märka vad som är på gång och vart man syftar. Jag vill i sammanhanget läsa bara ett par strofer:

”Förbundet vill emellertid framhålla att det djupare motivet för jämstäl-landet bör vara att homosexuella handlingar är en lika naturlig yttring av människans sexualitet som heterosexuella handlingar – oavsett om de företas av personer som betraktar sig som homosexuella eller inte.”

Vidare säger man:

”I det längre perspektivet är det inte fråga om att några som utpekade som homosexuella skall tolereras som en avvikande minoritet, utan att den homosexuella frigörelsen – parallellt med en förändring av samhället och dess könsroller – måste leda till möjligheter för varje människa att utvecklas i enlighet med sina personliga förutsättningar, utan krav på anpassning till auktoritära normer och förutbestämda rollmönster.”

Det är klart att det är en helt ny människotyp som skall framställas, en fullständigt steril människotyp – jag återkommer till det senare i mitt resonemang. Hur ser den människotypen ut i nästa generation?

Försök görs att prägla och stadfästa begreppet ”den homosexuella familjen”, lika väl som vi från tidsåldrarnas början haft ett distinkt utformat familjebegrepp, helt uppbundet till begreppet man och kvinna. Att man laborerar med familjebegreppet utan en tvåkönad realitet förefaller obegrip-ligt. Därför heter det om skapelseakten: ”Till man och kvinna skapade Han dem.” De nya synsätten och påståendena gör att man rent av sätter i fråga hur det är med den intellektuella redbarheten. Man har alltid kunnat roa sig över och ironisera om dumma bönder. Men ännu har jag aldrig hört någon som vill utveckla ett näringsliv med lantbruk och kreatur säga: ”Nu har jag satt upp med två tjurar, och det skall bli spännande att se på utvecklingen.” Längre än till fantasifoster kommer man inte med den avkomman.

Trots solklara saker kan människor i regering och riksdag hävda att man kan jämställa det heterosexuella och det homosexuella.

Det heterosexuella har livet, utvecklingen och framtiden inbyggda i sig självt. Det homosexuella har steriliteten, ofruktbarheten och döden i sig.

Hur kan man tala om ”lika acceptabla sexuella handlingar”, handlingar som ”lagmässigt skall jämställas”, när polerna är så vitt skilda att det heterosexuella hotar med en befolkningsexplosion och det homosexuella betyder släktets utplåning på mindre än 100 år? Vart tar den intellektuella

redbarheten vägen?

Utskottsmajoriteten anför att förförelseteorin inte är bevisad och att äldre homosexuella inte påverkar tonårsmänniskan så att hon utan att ha anlag härför i sin egen konstitution kan komma in på felaktiga livsspår. Därmed kör man över de instanser som opponerat sig starkt mot den likställdhet som propositionen förordar. Varför är den medicinska fakulteten i Uppsala auktoritet i andra frågor men tar totalt fel när det gäller homosexfrågan? Fakulteten påvisade i främsta rummet den sexuella omställningen och känsligheten i åldrarna 14–16 år.

Svensk sjuksköterskeförenings medlemmar har en hel del att göra med de personliga fallen och tragedierna sett ur sexuell synpunkt. Varför skall man inte bry sig om vad de säger om sänkningen av åldersgränser?

Sedan har vi Föreningen Hem och skola, som ju utgörs av målsmän och föräldrar, dvs. de för barnen mest kännande och ansvariga. Denna förening har sagt nej till en sänkning av åldersgränsen för homosexuella handlingar. Följer vi utskottsmajoritetens förslag kör vi hänsynslöst över föräldrarna. Hemmets grundsyn och inflytande krossas under den totala statsmakten. Vi borde ha fått nog av dylik politik tidigare i vårt eget århundrande. Betänkandet förtiger helt dessa gruppers protester.

När det gäller förförelseteorin är det mindre trevligt att behöva ta upp den, eftersom den ignoreras i andra motioner lika väl som i utskottsbetänkandet. Det förekom för en tid sedan i pressen ett referat av en bok av en engelsman, som tillhörde vänsterflygeln i parlamentet. Han heter Tom Driberg. Om honom skriver en redaktör som var hemma på samma område – jag förstår att de var väl förbundna med varandra: "Driberg var en homosexuell pojkjägare av det mest envisa och outtröttliga slaget utan minsta tillstymmelse av samvetsbetänkligheter och helt utan känsla för hur hans partners kunde känna det eller för vad som kunde bli följderna för deras del. Han skaffade sig beslutsamt den grövsta och vanligaste formen av köttslig tillfredsställelse."

Detta säger människor som levde denne upphöjde och store man mycket nära. Driberg var f. ö. också sekreterare inom den engelska kyrkan, så här finns inga garantier åt vare sig det ena eller andra hållet. Vem som helst kan drabbas, och börjar man odla saker och ting vet ingen var man hamnar till sist.

Det finns risk att vi med detta lagförslag drabbas av samma följdverkan som med lagen om fri abort. Ivrarna för fri abort såg inga faror och ingen risk för missbruk i samband med den straffrättsligt fria situationen. Men vad visar statistiken i dag? De som mest utnyttjar lagen om fri abort är i åldersgruppen mellan 14 och 17 år – det är varje landstings bekymmer i dag. Var det för dessa vi skapade en ny lag? Nej, säger de ansvarsmedvetna. Men det blev så ändå. Aborten blev preventivmedel för alltför många.

Är det orimligt att med detta i medvetande och i den faktiska situationen vädja om bifall till reservationen med avstyrkande av propositionen i denna del? Varför skall vi gå fortare fram med avgörande samhällsförändringar än vi kan klara av? Seger för utskottsförslaget betyder öppen sluss. Vad har vi mer

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

att skydda när våra barn och ungdomar är utlämnade till godtycklig handling från vem som helst, utan att det på något sätt kan beivras?

När homosexualitet aldrig kan få till funktion att åstadkomma sexualitetens yttersta uppgift, nämligen barnalstring och släktets fortbestånd, skall vi då gå i författning om en lagstiftning som ger en del människor rätt att gå omkring och leka med andras könsdelar? Var håller vi på att hamna juridiskt? Skall vi för en så låg målsättning behöva offra våra 15–17-åringar, i ett samhälle som f. ö. är nog komplicerat för unga människor?

Enligt min åsikt och livssyn kan frågan om de homosexuellas ställning inte lösas genom likställighet, då det inte rör sig om synonyma beteenden. Den frågan kan endast ligga kvar medicinskt, socialt och självvårdsmässigt. Eftersom det inte är sådana områden som behandlas i dag kan jag emellertid inte göra anspråk på särskild tid för detta.

Om de homosexuellas situation är otillfredsställande och skapar psykiska och sociala bekymmer, så är knappast den rätta vägen att öppna slussarna att göra det genom att vi lurar oss själva av något slags medlidandekänsla, som i själva verket skulle skapa bekymmer för ännu fler människor.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen nr 1, vilket innebär avslag på propositionen vad gäller punkten 1, och i övrigt bifall till propositionen.

JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vänsterpartiet kommunisterna har alltid rakt och konsekvent bekämpat all diskriminering och alla fördomar mot homosexualitet. Vi har gjort så utifrån den synen att en omvälvning av samhället och en social frigörelse kräver att alla förtryckta ställer upp för varandra. Ty allt förtryck i ett samhälle har en gemensam källa: det härskande skiktets behov att hålla människor under sin kontroll och utnyttja dem.

Vi har följdriktigt från vårt parti sedan länge krävt att de särskilda åldersgränserna för homosexuell umgänge skall avskaffas. Vi tycker det är litet genant att den förra regeringen under mer än 30 år försummade att avskaffa dessa särskilda åldersgränser. Vi stöder självklart det i viss mån historiska beslut som riksdagen i dag dess bättre kommer att fatta.

Det är ett märkligt fenomen som i dag utspelar sig här i kammaren. Ledamöter stiger upp och bedriver hets mot homosexuella och homosexualitet. Inte sedan 1950-talets förföljelsetid har något sådant förekommit i Sverige. Vad är det då som nu bubblar upp ur reaktionens djup? En psykoanalytiker skulle här ha en intressant uppgift. Samhället går in i en allt djupare ekonomisk och social kris. Det utlöser reaktioner av ångest. Människors skräck för okända krafter inom dem själva ökar. Människor drivs att förneka sin insikt och sin frigörelse.

Uppskattningsvis är 4 % av landets befolkning uteslutande homosexuell i sitt sexuella beteende. Omkring 30 % har haft mer än tillfälliga homosexuella kontakter. Vad herr Raneskog och andra gör är alltså att klassa en tredjedel av detta lands befolkning som moraliskt mindervärdiga och som andra klassens medborgare. Detta, herr talman, är något oerhört.

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Skräcken och fördomarna mot de homosexuella är en del i ett större mönster. Det är en del i den allmänna rädslan för och förnekandet av det mänskliga driftlivet.

Äldre kulturer i Europa hade som regel en starkt bejakande inställning till sexualitet. Därför hade de också en tolerant eller rent av respektfull inställning till homosexuella känslor. De gamla klansamhällellenas upplösning, de feodala auktoriteternas och kyrkans växande makt medförde emellertid en helt ny riktning på den kulturella utvecklingen. Makt, förtryck och kontroll över människans driftliv blev kännetecknet. Förvridenhet, nedtryckande av sexualiteten, förnekande av känslor, hårdnande könsroller och rädsla för människans inneboende krafter gjorde sig gällande. Man fick också i det sammanhanget en begränsad bundenhet av den sexuella funktionen till befruktning och fortplantning, i stället för som tidigare, då sexualiteten var nog i sig själv, som en positiv mänsklig aktivitet. Det är i denna övergångstidsålder man också finner att de första systematiska förföljelserna i historien utbryter mot homosexuella män och kvinnor, förföljelser som herr Raneskog nu något bleklagt och i efterhand söker kopiera.

Den som hatar och fruktar homosexualitet, hatar och fruktar i verkligheten hela sitt eget känsloliv. Fördomar mot homosexuella är just ett uttryck för den auktoritära människans skräck för att bejaka sig själv och sitt driftliv och för att bryta könsroller. Och denna skräck träder i öppen dag särskilt i sociala krisperioder när den allmänna sociala ångesten stiger. Raggarförföljelserna i Stockholms parker mot homosexuella i dag är ett klart uttryck härför.

Alla auktoritära och antidemokratiska tendenser och rörelser har därför förföljt homosexuella och uppvisat en trång och förljugen syn på all sexualitet. När de borgerliga samhällena i slutet av 1800-talet kände hotet från den framväxande arbetarrörelsen slog de över i auktoritär riktning. Typiskt är att det är då skärpta lagar mot homosexualitet i många länder aktualiseras. Den nazistiska reaktionen i Tyskland startade ett utrotningskrig mot landets homosexuella och mördade dem i tiotusental i koncentrationslägren. Den ryska revolutionen medförde däremot världens dittills radikalaste familje- och sexualreform. Men när – under Stalinperioden – kontrollen över människorna blev ett behov hos den byråkratiska regimen, då infördes straff för homosexuella handlingar och en allmänt konservativ sexualsyn kom till heders.

Vissa psykoterapiformer, som föddes i det amerikanska samhällets kris, speglar samma småborgerliga ångest, när de klassar homosexualitet såsom uttryck för en neuros. I verkligheten är det naturligtvis inte de homosexuella utan de alltför USA-influerade psykologerna som är neurotikerna.

Herrar Raneskog, Tore Nilsson och andra befinner sig sålunda just i det sällskap där de hör hemma: bland de auktoritära, bland de skrämde småborgarna, som trycker ner och förnekar känslomässig frigörelse och ett erkännande av det sensuella i människosjälen.

Justitieutskottets majoritet vill avskaffa särbehandlingen av homosexuella i sexualbrottslagstiftningen. Men den ger själv uttryck för en dold fördom mot homosexualitet genom att uttryckligen sätta sin lit till att just folks

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

fördomar skall utgöra ett slags spärr mot att homosexuella beteenden vinner gensvar. Detta tycker vi är en något märklig syn. Det hade varit mer befogat att utskottet följt upp lagutskottets positiva uttalande från 1973 och ideologiskt markerat en klart frisinnad syn på homosexualitet och en frisinnad sexualsyn i allmänhet.

Herr talman! Arbetarrörelsens frihetssträvanden har alltid gått hand i hand med en positiv och öppen sexualsyn. Elise Ottesen-Jensen hade både sitt hjärta och sitt stöd i den socialistiska rörelsen. De tyska socialdemokraterna och kommunisterna var de homosexuellas bundsförvanter mot det preussiska förtrycket. Det var en socialdemokratisk rättslärare, professor Vilhelm Lundstedt, som ledde kampen för avskaffande av straffstadgandena mot homosexualitet i Sverige.

I den traditionen vill vårt parti arbeta vidare. Därför är vi också konsekventa när det gäller frågan om kriminalisering av incest, dvs. sexuella förbindelser mellan nära släktingar. Vi vill ha bort denna kriminalisering. För vad är bakgrunden till incest?

Bakgrunden är, djupare sett, de i och för sig helt naturliga och i grunden positiva tendenser som finns i det mänskliga driftlivet. Ömheten mellan föräldrar och barn, syskons tillgivenhet – allt detta är positiva ting för vårt sätt att se. Men man glömmer ibland att människan ju inte är bara ande. Hon är också kropp. Hon känner ömhet och tillgivenhet också med sin kropp. Det lilla barnets enorma behov av fysisk närhet är ett uttryck för denna sensualitet. I vissa kombinationer kan naturligtvis sådana behov leda in i sexuella relationer. För behovet är ju från början av sexuell natur. Det finns knappast någon kroppslig förtroelighet som inte har en klar sexuell koppling, djupare sett.

Sådana sexuella förhållanden mellan nära anhöriga *kan* i en del fall anta en neurotisk karaktär och utgöra hinder för individens självständighet och frigörelse. Men de *behöver* inte göra det. Och de behöver inte vara mer negativa för individen än förhållandet mellan äkta makar i ett neurotiskt äktenskap.

Det är en gammal fördom att incest mest förekommer hos kulturellt torftiga människor i isolerade miljöer. Skräcken för incest speglar bara den allmänna sexualskräcken i vår kultur. Sexuella böjelser mellan nära anhöriga är oerhört vanliga i alla skikt av befolkningen. De spelar över huvud en mycket stor roll för människors beteende, både positivt och negativt. Att förneka detta är osunt och förljuget. Det gäller att se på dessa böjelser med öppet sinne, att förstå deras oupplösliga samband med driftlivet och känslolivet och att hantera dem på ett positivt och klokt sätt.

Men om nu incestuösa förhållanden kan spegla neurotiska beteenden och om de i vissa fall håller tillbaka individens utveckling, då behöver människor stöd och hjälp att bearbeta sina problem. Under inga omständigheter behövs det att de förföljs av polis och åklagare, straffas och görs ännu olyckligare. Det är ju en grymhet utan like att så alltjämt sker i ett kulturland.

Vi straffar inte folk som är psykotiska. Vi åtalar inte människor som har tvångstankar eller lider av ångest. Varför i all världen skall vi åtala folk för att

de känner sexuella böjelser för en anhörig?

Jag är, herr talman, besviken på socialdemokraterna som på denna punkt inte hade mod att göra som vi – att vilja ta bort det omänskliga straffstadgandet mot incest och öppna väg för en förståelsefull och human syn på känslolivets och det sexuella beteendets mångsidiga men också ofta komplicerade uttryck.

Den fria människan har ett bland flera kännetecken. Det är att hon känner sig själv, att hon är medveten om sina inneboende resurser och inte hycklar och förnekar när det gäller sexualitetens roll för personligheten. Vi har haft nog av århundradens sexuella förtryck, könsroller och förljugenhet. Det borgerliga samhället går mot sin undergång. Låt det följas i graven av den borgerliga sexualsynen. Låt människan äntligen också i sitt känsloliv bli myndig.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vpk-motionen.

GUNDE RANESKOG (c) kort genmäle:

Herr talman! Det finns flera saker att kommentera. Jag är ju medveten om att herr Jörn Svensson och jag har väldigt olika grundsyn. Vi har olika syn på det samhälle vi vill ha, vi har olika syn på morallagarna – jag vet ingenting som vi inte har olika synpunkter på. Det gör att det inte lönar sig att plocka bland bitarna här.

Jag vill bara säga att försöket att spela ut en människa, som bekänner Kristus, såsom varande hatfylld och fylld av förföljelselusta, tror jag träffar dåligt. Jag har verkat aktivt som själavårdare i 45 år, och jag torde ha behandlat fler fall av denna karaktär än många andra människor, kanske fler än många andra i denna kammare. Tjänsten har fört mig fram till detta, och jag har min grundade mening om vad vi egentligen sysslar med och om den tragik som finns. Men jag kan säga att genom både själavård och Guds hjälp har många människor blivit lösta och befriade och kommit in i en normal och sund livsföring.

Jörn Svensson lever, tycks det, i segeryra och glömmer bort att han är kvar i Sverige och att den lagstiftning vi behandlar inte avser Jörn Svenssons drömmars värld. Vi är kvar i en demokrati, i ett samhälle med djup relation mellan kyrka och stat, och vi kämpar alltfört för att få behålla det demokratiska rättssamhället, där grundvalen är kristendomen och den kristna etiken. Glöm inte bort detta – vi är kvar i Sverige!

Och så till sist: Jörn Svensson undvek sorgfälligt att beröra den rent ideologiska tankegång som han själv har tagit upp i sin motion. Men säg mig: Har jag fel när det gäller att säga nej till det homosexuella och det heterosexuella som synonyma begrepp? Om jag har fel ber jag verkligen Jörn Svensson: Ansök om ledighet härifrån, kila bort till statsministern och uppmana honom att åka hem och skjuta alla tackor, för det går lika bra med bara baggar!

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

JÖRN SVENSSON (vpk) kort, genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja uppmana Gunde Raneskog att inte blanda in Gud och kristendomen i detta sammanhang. Visserligen framträder ju vår Herre, efter vad det sägs av teologerna, i den praktiska verkligheten under många pseudonymer, men jag tror icke att Gunde Raneskog och den grymma syn han representerar är en pseudonym, under vilken de kristnas Gud, sådan de vettiga och humana kristna vill se honom, har lust att framträda.

Men utan att vilja gå i ytterligare dispyt gentemot denne företrädare för en meningslös reaktionär sadistisk inställning till de homosexuella skulle jag vilja säga till Gunde Raneskog: Ge ett rent besked! Allt detta som ni säger här om att de homosexuella är mindervärdiga, att de är en samling omoraliska småbarnsjägare – jägare av minderåriga för att tillfredsställa sina lustar – alla dessa dumma skämt om tjuvar och baggar, är det den kristne Gunde Raneskogs verkliga människosyn? Och med vilka svarta reaktionära spöken är då Gunde Raneskog politiskt och ideologiskt egentligen släkt?

Svara mig på detta: Är en homosexuell människa en moraliskt förkommen andra klassens medborgare, eller är han eller hon det inte? Var står Gunde Raneskog? Är han för likaberättigandet eller mot likaberättigandet, för eller mot nedklassningen? Det finns hundratusentals människor i detta land som med spänning väntar att få veta var Gunde Raneskog står.

GUNDE RANESKOG (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag torde ha miljoner människor bakom mig i dag när jag fäktar för att behålla de klara, sunda livsvägarna i samhället. Jörn Svensson öser invektiv över mig och påstår att jag har givit uttryck för hat, nedvärdering och allt detta. Det har jag inte gjort. Jörn Svensson faller tillbaka i sin gamla roll och använder invektiv som går igen vilket ärende det än gäller – det är ungefär samma salva jämt, han bara byter ut en del av orden.

Jag får inte svar på frågan om principen. Hur är det med ideologin? Är det homosexuella och det heterosexuella likvärdiga företeelser? Jag har med exempel ur jordelivet visat detta, men Jörn Svensson använder den vanliga taktiken att vifta undan dem. Det hjälper inte här – det finns människor med sunt förnuft i denna kammare, och jag tror att de kommer att reagera.

Låt mig också säga något om hemmets roll i detta avseende.

Våra hem är i dag omgivna av aggressiva krafter. Skilsmässornas antal är rekordhögt. Hemmet är för många bara en sovplats. Det är barnen och ungdomarna som mest har fått sitta emellan.

Genom sänkningen av åldern till 15 år för homosexuellt umgänge bryter vi ned ännu en vägg i den unges hem – där skydd och trygghet borde vara naturligt. Hur skall en far och en mor kunna skydda sina tonåringar när en homosexuell person i kraft av lag kan hävda att han har sin fulla rätt att tränga sig på och utöva sin verksamhet? Till vem skall en far eller mor vända sig för att få hjälp när rättssamhället inte längre stöder dem?

Det är inte underligt att Riksförbundet Hem och skola protesterar och säger nej till sänkt ålder för homosexuellt umgänge. Det hoppfullaste i dagens läge är att föräldransvaret är så påtagligt. Frågan är bara om föräldrarnas

förhoppning skall infrias i dagens röstning. Vill Sveriges riksdag svika de svenska hemmen?

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Om Gunde Raneskog lyssnat till mitt långa anförande hade han inte behövt ställa den fråga som han nu ställde huruvida homosexualitet och heterosexualitet är likvärdiga som mänskliga känslomässiga uttryck. Enligt vårt partis syn är de självklart likvärdiga – vi ger uttryck för det i vår motion och jag har gjort det i mitt anförande i dag.

Jag tycker att Gunde Raneskog i gengäld skall svara på den fråga som jag har ställt och som nu kommer igen i skärpt belysning. Han sade nyss i sin replik att han var för den sunda livsvägen. Då vill jag fråga: Anser han att de homosexuella är osunda, moraliskt mindervärdiga människor, att homosexualitet är en mindervärdig form av sexualitet som skall motarbetas? Om han anser det, är han då medveten om att han skapar en andra klassens medborgare i detta land, på samma sätt som i de auktoritärt styrda länder där man förföljde de homosexuella, där man straffade homosexualiteten som sådan, där man samlade dem i särskilda straffläger och där man, som kronan på verket, i det nazistiska Tyskland gick in för samma systematiska utrotningskamp mot de homosexuella som man gjorde gentemot judarna, gentemot kommunisterna, gentemot alla frisinnade, liberala och demokratiska krafter? Är det Gunde Raneskogs uppfattning att man skall se på homosexualitet och homosexuella människor som något mindervärdigt och osunt?

Svara så att vi får den ideologiska släktskapen med de svarta reaktionärerna, med de auktoritära förföljelseregimerna klarlagd! Den släktskapen finns djupt nere i den småborgerliga själen, därom är jag helt övertygad.

Förste vice talmannen anmälde att Gunde Raneskog anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Jag kanske kan få börja med att ge kammaren den upplysningen att den debatt som vi nu för ursprungligen var beräknad att föras i nästa vecka, och att beslutet att den skulle tas i dag kom först i tisdags. Justitieministern hade bokat hela nästa vecka för att stå till riksdagens förfogande. Vid den plötsliga ändringen hade han konkurrerande andra uppgifter.

Sedan har jag en liten reflexion med anledning av att Carl Lidbom sade att vi i justitieutskottet inte hade blivit besvärade med så många lagförslag under den här tiden. Ja, herr Lidbom, en av anledningarna till att vi bytte regering var väl att svenska folket hade blivit rätt trött på den strida ström av nya lagar som kom och att det kanske därför var i tidens anda att den strömmen blev mindre strid. – Det är inte något särskilt viktigt inlägg, men jag vill ändå ha detta sagt.

Av propositionen kan vi inhämta att de homosexuella särbehandlas i flera

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

skilda hänseenden straffrättsligt sett, både på det sättet att homosexuella handlingar är föremål för en mer vidsträckt kriminalisering än motsvarande handlingar som begås heterosexuellt och på det sättet att de homosexuella behandlas förmånligare än de heterosexuella. Det sistnämnda gäller sexuellt överväld och annat tvång i fråga om de allvarligaste övergreppen. I propositionen föreslås nu inte i likställdhetens namn en straffskärpning i sistnämnda hänseende. Det tycker jag är bra, och det förefaller att kunna godtas på grundval av de resonemang som har förts.

Däremot föreslås förändringar när det gäller de båda brottsbalksparagrafer där straffbestämmelserna är oförmånliga för de homosexuella. Det ursprungliga och kanske det egentliga motivet för en sådan särbehandling var tron att homosexuella erfarenheter som man gjorde i puberteten skulle kunna resultera i varaktig homosexuell driftsinriktning. Det var det som man kallade förförelseteorin. Men såvitt jag kan bedöma har man i vetenskapliga undersökningar som gjorts på senare tid klart vederlagt denna teori – en del av de utredningarna har också redovisats i sexualbrottsutredningen. Den helt överväldigande majoriteten av utskottets ledamöter har känt sig övertygad om riktigheten i underlaget för regeringsförslaget på denna punkt och tillstyrker propositionen samt föreslår att motionerna avslås.

I detta sammanhang, herr talman, skulle jag vilja ta upp en annan sak. Det har kommit till min kännedom att det har utdelats ett cirkulär här i riksdagen – och det har också distribuerats till tidningarna – där man insinuerar att det i nyhetsrapporteringen kring den aktuella propositionen har undertryckts vissa upplysningar som, om de hade kommit fram, skulle ha resulterat i en folkstorm av något slag. Självfallet behandlar utskotten alla propositioner allsidigt och noggrant, vilket alla kammarens ledamöter vet. Det är så naturligt att det inte skulle behövas sägas, men jag vill ändå understryka detta för att det inte skall föras en felaktig debatt utanför detta hus.

Jag övergår så till incestproblematiken. Som framgår av skrifterna i ärendet var frågan om avkriminalisering av incestuösa handlingar, såsom herr Lidbom redan har påpekat, länge med i beredningen av propositionen. Det var först i slutvarvet som propositionen begränsades till att avse de homosexuellas ställning i straffrättsligt avseende. Departementschefen uppger som skäl härtill att motståndet mot tanken på lagändring beträffande incest är både mera allmänt spritt och djupare känt än vad som framgått av den tidigare remissbehandlingen. Jag tror att detta är en riktig bedömning. Jag tror också att många utskottsledamöter kan bekräfta detta genom egna erfarenheter under den tid vi har haft ärendet för behandling. Kontakterna har varit många och flitiga och inte alls – i varje fall inte för min del – av det slag som Jörn Svensson nog gärna skulle vilja föreställa sig.

Jag vill betona att utskottet är enigt när det gäller att avstyra motionerna om avkriminalisering av incest. Vi har formulerat oss litet olika. Jag skulle vilja säga att även om det inte står i majoritetsutlåtandet delar vi självfallet den synpunkt reservanterna har anfört i sitt ställningstagande beträffande motionerna, att lagstiftaren bör undvika att avlägsna sig alltför långt från det allmänna rättsmedvetandet. För min egen del skulle jag kanske vilja sätta ett

litet frågetecken för om man över huvud taget skall avvika från det allmänna rättsmedvetandet i de fall där detta med någorlunda stor säkerhet kan fastställas.

Men att man inte alltför mycket skall avlägsna sig från det allmänna rättsmedvetandet är inte majoritetens enda motiv. Inom majoriteten har vi helt enkelt inte blivit övertygade om att man helt bör negligera arvsbiologiska synpunkter eller etiska och socialpsykologiska skäl på det sätt som skett i några sammanhang. Det förhåller sig ju trots allt på det sättet att man har kunnat konstatera statistiskt signifikanta skillnader beträffande förhöjd sjuklighet och dödlighet avseende barn födda i en incestuös förbindelse jämfört med andra barn. Skall man tala om cynism kan man säga att det på sitt sätt också är cyniskt att då inte göra vad man kan för att förhindra att sådana barn kommer till världen och att inte lindra det lidande som kan åsamkas dem om de inte är fullt friska eller inte kan klara sig själva.

Det är möjligt att varje motiv taget för sig självt, för bibehållande av gällande regler oförändrade, inte framstår som särskilt tungt. Men tar man motiven tillsammans har de ändå, som utskottet också antyder, så pass stor tyngd att straffbestämmelserna för incest bör bibehållas. Det har vi kommit fram till enhälligt i utskottet.

Vi har också en relativt samstämmig uppfattning om att enskilda fall av incestbrottslighet kan vara starkt ömmande och att de kräver en varsam hand för att inte ont skall göras värre. – Låt vara att vi har valt olika starka uttryck för att beskriva vår mening.

Vi har valt olika metoder för att komma till rätta med de fallen. För vår del har vi erinrat om de möjligheter som gällande rätt ger de rättsvärdande myndigheterna att ingripa och hindra lagföring under vissa omständigheter. Jag skall här klart säga ut att jag är fullständigt medveten om att det inte är någon särskilt vid dörrspringa som öppnas genom dessa bestämmelser. Ser man på brottsbalken som ett helhetskomplex råder inget tvivel om att dessa regler skall tillämpas med största restriktivitet. Men detta bör enligt min uppfattning inte hindra att man i några få fall av mycket särpräglade brott kan vara litet friare i sin bedömning än man eljest är.

Det kan ju ha sitt intresse i det här sammanhanget att notera att just i ett incestfall för ett tiotal år sedan tillämpade man de bestämmelser som vi hänvisar till. Det är alltså inte omöjligt och vi har praktiska bevis för att det går. Då kan man uppnå det resultat som både majoritet och minoritet vill uppnå.

Det förslag som framkastades i utskottet har jag litet svårt att acceptera utan närmare överväganden och möjligheter till bedömning av konsekvenserna. Jag kan tänka mig andra lösningar än reservanternas, om man i justitiedepartementet i framtiden kommer fram till att en översyn behöver göras. Det kan t. ex. tänkas att man inför en bötesvariant i straffreglerna. Därigenom uppnår man litet mer av det man önskat i åtalseftergiftshänseende.

Herr talman! Summa summarum yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

CARL LIDBOM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag tänkte bara slutligt klara ut det här med justitieministern. I själva sakfrågan får jag kanske tillfälle att återkomma senare i debatten.

Herr Lidgard är en fin och försynt man, och hans sätt att ursäktas justitieministern för hans frånvaro var ju diplomati i den högre skolan. Min vördnad! Justitieministern var borta från kammaren för att konkurrerande engagemang hade tvingat honom till detta. Jag hoppas att justitieministern får det trevligt med sina släktingar uppe i Norrland, när han nu tyckte att detta var viktigare än att komma hit och debattera.

Herr Lidgard tog vid sig litet när jag kritiserade justitieministern för att denne hade för få propositioner under sin tid som justitieminister hittills. Det gällde inte så särskilt mycket att han var lat – debatten om hur flitig lagstiftaren bör vara kan vi föra någon annan gång. Jag menade bara att när det kommer så fruktansvärt litet ut ur den tunga kvarn som justitiedepartementet är och justitieministern på ett och ett halvt år bara presterar ett par propositioner till justitieukskottet, kunde han kanske bekväma sig att vara här i riksdagen och försvara dem.

Till detta lade jag också någonting annat. Det är två propositioner av någon beskaffenhet som justitieukskottet har handlagt. Den ena var så pass usel att justitieukskottet inte ville ha den – ett enhälligt utskott har avstyrkt den och begärt en ny utredning och ett bättre förslag. Den andra är den vi behandlar här i dag och där vi alla vet att justitieministern vinglat fram och tillbaka. Han kanske kunde känna ett behov av att komma hit och förklara sitt vingelpeteri.

Det visar sig också att det finns åsiktsskillnader i sak mellan honom och herr Lidgard, den ståndpunkt som riksdagsmajoriteten vill stödja sig på. Justitieministern har kategoriskt sagt att det inte finns några arvsbiologiska skäl för att betrakta incest som ett brott. Herr Lidgard säger i sitt anförande i dag: Vi har inte velat negligera de arvsbiologiska och etiska skäl som kan åberopas för behållande av incestbrottet. Det hade varit intressant om justitieministern hade kommit hit och försvarat sina åsikter och stått upp för vad han har föreslagit och inte föreslagit.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Bertil Lidgard i hans egenskap av realpolitiker och realist.

Jag tror liksom han att det stora flertalet människor här i landet har en negativ syn på incest och att det i många fall finns anledning att ha en kritisk syn på vissa former av incestuösa förbindelser. Men detta kan ju inte anföras som ett skäl för kriminalisering. Vi har ju en negativ inställning till många andra mänskliga beteenden som kanske är långt skadligare för omgivningen – t. ex. neurotikers och psykopaters beteende gentemot medmänskorna. Men vi anser inte att man skall bestraffa psykopati eller neurotiska beteenden, utan vi anser att dessa människor skall kunna behandlas och under humana former frigöras från sina avvikelser.

Om man då har den utgångspunkten att åtminstone i en del fall incestuösa

sexuallförbindelser är någonting som kan vara negativt för människors utveckling, hur skall man då bäst och effektivast, Bertil Lidgard, kunna hjälpa dem ur dessa låsningar? Gör man det genom att hota med åtal, polis, domstolar, offentlighet, skandal, förnedring och olycka? Måste inte detta i stället leda till att de som lever under dessa kontaktformer, som lever under incestuösa förhållanden och som har en incestuös förbindelse desto starkare strävar efter att dölja detta för offentligheten, någonting som de f. ö. i det stora flertalet fall har alla chanser att lyckas med?

Vore det inte bättre att avkriminalisera och säga att vi inte ser detta som ett kriminellt beteende, utan – åtminstone i vissa fall – som ett beteende som människor kan behöva frigöras från? Är det inte bättre att bistå med sådana former av human behandling och rådgivning att dessa människor kan frigöras och förlösas ur de neurotiska låsningar och de mänskliga utvecklingshämningar, som otvivelaktigt ofta ligger bakom incestuösa förbindelser? Detta vill jag fråga Bertil Lidgard.

Är inte det en bättre väg att gå än att mobilisera poliskår, juristkår, domstolar och åklagarväsende? Vad kan dessa göra åt den neuros som människorna det här är fråga om har drabbats av? Ingenting kan göras!

LISA MATTSON (s):

Herr talman! I detta ärende för Carl Lidbom den socialdemokratiska utskottsgruppens talan. Jag har själv begärt ordet av en något annorlunda anledning. Men jag vill inledningsvis säga att jag i likhet med Carl Lidbom i dennes första anförande mest kommer att syssla med förslaget som icke har kommit med i propositionen om avkriminalisering av incest.

Jag är en av de ganska många här i denna kammare som på ett förberedande stadium tagit ställning bl. a. till de förslag som finns i propositionen 69. Vi har bl. a. från kvinnoorganisationernas sida – och jag talar nu å socialdemokratiska kvinnoförbundets vägnar – med intresse följt det arbete som utförts i sexualbrottsutredningen. I vårt förbund tillsatte vi – liksom jag tror att man gjorde det i centerns kvinnoförbund, där Gunilla André är verksam, och i folkpartiets ungdomsförbund, där Bonnie Bernström då var verksam – en grupp som verkligen gick igenom de olika förslag som kommit fram i sexualbrottsutredningens betänkande. Det var en väldigt bred remissomgång, och det slutade som bekant med att man tillsatte en ny sexualbrottskommitté vars förslag i ett avseende ligger till grund för den här propositionen.

Under det förberedande arbetet med de remissutlåtanden som avlämnats skrev i varje fall vårt förbund mycket klart och bestämt att vi ville ha en avkriminalisering av incest. Vi gjorde det av den anledningen att rätt många på nära håll hade följt vad ett åtal, ett rättegångsförfarande har betytt inte bara för de inblandade utan även för helt oskyldiga närstående. Det har lett till personliga tragedier, det har lett till självmord, det har lett till självmordsförsök, och vi ansåg och anser alltjämt att detta inte kan och icke skall få fortsätta. Alltför många drabbas, och alltför många åtal väcks med ytterst skadlig verkan vid sidan av det moraliska avståndstagande som blir följden

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

när incesten kommer på tal i grupper eller grannar emellan, där man icke kan se detta med naturliga ögon, vilket man önskar att man kunde göra.

Vi har haft motioner där vi har tagit ställning till det här ärendet i utskottet. Både från vpk:s och socialdemokraternas sida har det förelegat motioner där man yrkat på en avkriminalisering. Men när vi har diskuterat frågan och sammanfattat våra synpunkter i de två reservationerna, nr 2 och 4, som är fogade vid det här betänkandet och som jag ber att få yrka bifall till, så har vi också kommit fram till att vi kanske ändå delar departementschefens tvekan när denne utgår från att det finns ett spritt och djupt känt motstånd mot tanken på en fullständig avkriminalisering av incest.

Måhända kan man beklaga att detta ställningstagande inte gjordes litet tidigare och att justitiedepartementet t. o. m. utarbetade en promemoria som sändes till lagrådet och som där tillstyrktes av tre av lagrådets fyra ledamöter. Vi tror att det ändå kanske finns visst skäl för tveksamheten att föra ut det här ärendet. Då vill jag återkomma till det som Carl Lidbom så ingående berört i sitt första anförande, nämligen att man skulle ingripa endast i ytterst få fall av incest – endast i sådana fall som är särskilt upprörande, exempelvis fallet där en far gjorde missbruk av sin föräldraauktoritet och tilltvingade sig samlag med en dotter som inte längre stod under hans vårdnad. Men vi menar att den möjligheten finns kvar med det förslag som vi lägger fram. De övriga kan kanske avföras från domstolarna, årligen ungefär tio fall. Vi gör det genom att föreslå ett speciellt tillägg, ett nytt sista stycke i 6 kap. 11 § brottsbalken, där vi säger att åtal får väckas endast i särskilda fall när detta är påkallat ur allmän synpunkt och att detta åtal må väckas endast efter förordnande av riksåklagaren. Härmed uppnår vi i praktiken ungefär detsamma – en stark restriktivitet mot incestfallen – och det är det som vi i princip strävat efter.

Nu ville herr Lidgard uttrycka sig som om det skulle vara mycket små skiljaktigheter mellan den socialdemokratiska oppositionsgruppen och utskottsmajoriteten. Herr Lidgard sade att vi har formulerat oss litet olika. Den viktigaste skillnaden i fråga om formuleringarna är faktiskt det klara förslaget till lagregel som återfinns i reservationen 4. Där står bl. a. att åtal "må väckas endast efter förordnande av riksåklagaren". I slutet av utskotts-
betänkandet står det däremot: "Gällande rätt erbjuder här vissa möjligheter för riksåklagaren och regeringen att ingripa och hindra lagföring." Jag ber att få trycka speciellt starkt på ordet "vissa" som står före ordet "möjligheter". Möjligheterna är synnerligen små, och de har ännu icke utnyttjats. Jag tror inte att man kan anta betänkandet med den här formuleringen och sedan hoppas att regering och riksåklagare skall följa dessa problem.

Jag kan alltså stödja de två reservationerna och det av den anledningen att de exakt täcker de tankegångar som ligger bakom vårt remissutlåtande. Jag hoppas att jag har fel, men jag är inte säker på att inte både Bonnie Bernström och Gunilla André så småningom kommer att finna att det är reservationens lagtext och skrivning som motsvarar de tankegångar som tagits upp i andra organisationers utlåtanden. Jag hoppas alltså att jag har fel, men jag är rädd för att det klokaste är att rösta på de två reservationer som jag än en gång ber att få yrka bifall till.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Med all respekt för de humana och vettiga synpunkter som Lisa Mattson framförde i själva anförandet kan jag inte underlåta att säga att jag ändå är besviken på henne i hennes egenskap av socialdemokrat, därför att hon här inte kan ta klar och rak ställning emot en kriminalisering.

Det må vara riktigt att man med reservationens formulering ytterligare kan nedbringa det ringa antal fall, där åtal på grund av incestens kriminalisering väcks. Men Lisa Mattson glömmer en sak, nämligen alla de tusentals fall som aldrig kommer till omgivningens kännedom, men där det ändå kan finnas sådant som vållar lidande eller som utgör problem. Just dessa människors benägenhet och strävan att öppet diskutera sin situation och söka råd och stöd för att komma ur sin neurotiska låsning och sina neurotiska beteenden måste ju hindras av själva det förhållandet att även i den socialdemokratiska reservationen incesten dock i princip är kriminaliserad. Det är detta som är otillfredsställande.

Varför vågar man inte trotsa fördomarna och ta steget fullt ut till en human och vettig syn? Förr eller senare måste ju ett civiliserat samhälle ändå hamna där.

BERTIL JOHANSSON (c):

Herr talman! Vi tar i det här betänkandet från justitieutskottet upp frågor som av många människor uppfattas som känsliga – ja, kanske som tabu. Men på detta område liksom på andra i vårt samhälle har det blivit en större öppenhet. Det kan väl sägas vara positivt att den ökade öppenheten och kunskapen lett till en minskad benägenhet att fördöma människor på grund av deras sexuella beteende. Människors relationer och bedömningen av dem i moraliskt hänseende skall ses i ett vidare perspektiv. Men ökad tolerans på det sexuella området medför också ökade påfrestningar för dem som inte kan eller vill medverka i ett friare umgängessätt.

Etiska och andra värderingar är så fast rotade i vårt folk – som väl är, skulle jag vilja säga – att förändringar i lagstiftningen måste göras med stor omsorg. 1971 års sexualbrottsutredning, vilken avlämnade sitt betänkande 1976, fick verkligen erfaras detta. Det var en svidande remisskritik som formades mot detta betänkande. Invändningarna mot utredningens förslag var särskilt starka i de delar som rörde sexuellt tvång. Också förslaget att sänka åldersgränserna för sexuellt umgänge med barn till 14 år kritiserades starkt. Det var inte bara remisskören som var avvisande; det blev nästan folkstorm ute i landet.

Några förskjutningar i allmänhetens inställning till sexuella övergrepp synes icke ha inträffat. Undersökningar visar att knappast några andra brottsliga handlingar väcker sådan anstöt hos en bred allmänhet som sexuella övergrepp mot barn. Därför kan man med säkerhet påstå att det råder enighet om att barn bör ges bästa tänkbara straffrättsliga skydd mot sexuella övergrepp. Varken propositionen eller utskottsbetänkandet i detta ärende bör ändra något därvidlag.

Med anledning av remisskritiken och andra opinionsyttringar fann justi-

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

tieministern sig föranledd att på nytt göra en översyn av bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken om sedlighetsbrott.

Sexualbrottskommittén, som benämningen blev på den kommitté som fick uppdraget, avlämnade i juni 1977 en promemoria. Promemorian innehöll bl. a. förslag om ändring i brottsbalken vad gäller de homosexuellas straffrättsliga behandling. På detta område var det mindre påtagbara invändningar i det förslag som sexualbrottsutredningen kom fram till, där annars remisskören på andra områden, som jag nämnt, var kritisk. Kommitténs uppfattning om de homosexuellas straffrättsliga behandling var liktydig med utredningens.

Det är de här avsnitten i brottsbalken som i propositionen 69 och i justitieutskottets betänkande nr 26 tas upp till behandling.

I propositionen föreslås att bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken ändras så att samma åldersgränser kommer att gälla för homosexuella och heterosexuella förbindelser. Utskottet ansluter sig här till propositionens förslag, förutom Gunde Raneskog som reserverat sig till förmån för nu gällande ordning.

Invändningen från reservanten och i de motioner som väckts med anledning av propositionen är, att här kommer gruppen barn och ungdom att bli målgrupp för vuxna homosexuella människor. Invändningar mot att sänka åldern för homosexuella handlingar har vidare varit grundade på förförelseteorin. Denna teori innebär att homosexuella upplevelser i pubertetsåldern kan leda till en permanent homosexuell läggning hos den unge. Vi i utskottsmajoriteten tror oss på vetenskaplig grund kunna styrka att så inte är fallet. Jag skall dock villigt påpeka att det fanns invändningar i remissyttrandena över sexualbrottsutredningens betänkande även i denna del.

Erfarenheten från det praktiska rättslivet stärker dock utskottsmajoriteten i dess uppfattning i denna fråga. Det visar sig där att homosexuella upplevelser hos ungdomar i åldrar över 15 år knappast ens i någon mån påverkar deras driftsinställning. Vi har därför i utskottsmajoriteten anslutit oss till propositionens förslag.

I två motioner yrkas att riksdagen skall upphäva straffbestämmelserna mot incest. Departementschefen framhöll att ett avskaffande av dessa bestämmelser i sig framstår som mindre angeläget och konstaterade, att motståndet mot tanken på den nämnda lagändringen är både mera allmänt spritt och djupare känt än vad som framgått av remissbehandlingen. Såväl utredningens som kommitténs uppfattning var att incestparagrafen kan avlägnas. Man kan dock inte bortse från att de arvsbiologiska riskerna ökar i incestuösa förbindelser, även om de håller sig på en relativt låg nivå, som de båda utredningarna framhåller.

Jag vill påstå att de båda utredningarna inte har någon riktigt fast grund att stå på. Det finns nämligen andra vetenskapliga rön som visar på en betydligt större procent abnormitet, både fysiskt och psykiskt, hos barn i incestuösa förbindelser. Men jag vill också framhålla att här väger etiska värden så mycket mer. Sexualbrottsutredningen talar om att det inte finns några rationella skäl för incestparagrafens bibehållande. Jag vill påstå att i här

åsyftad mening kan också etiska skäl anses vara "rationella".

Socialdemokraterna godtar också att bestämmelsen om incest i brottsbalken står kvar men vill att åtalsmöjligheterna begränsas så att endast enstaka fall av incest kan bli föremål för rättsliga åtgärder. Men vi i utskottsmajoriteten hävdar att de fall av incestbrottslighet som kommer till myndigheternas kännedom knappast är av ömmande karaktär. Skulle så vara, finns i dag vissa möjligheter att ingripa och hindra lagföring. Att vid sidan av dessa möjligheter tillskapa nya regler finner vi ej motiverat.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

GUNDE RANESKOG (c) kort genmäle:

Herr talman! Vi har i flera inlägg här i debatten kunnat förmärka en tendens i inställningen till människorna. Jag vill bara tillägga ett par ord om det. Bertil Johansson rörde vid det ur annan synpunkt.

Till Jörn Svensson vill jag säga att jag själv inte kan fatta att jag har varit så dum att jag ägnat hela mitt liv åt den grupp människor som jag klassificerar på det oerhört nedvärderande sätt som Jörn Svensson vill göra gällande. De har fått hela mitt liv. Med den största ömhet och personliga känslighet har jag rört vid dessa människor och talat med dem.

Jag fattar inte logiken i Jörn Svenssons påståenden, men det är väl så som det brukar vara – det slinter i dialektiken.

TORE NILSSON (m):

Herr talman! Debatten har pågått länge, och vid det här laget kanske jag lika gärna kunde avstå från att hålla mitt anförande.

När det gäller incest tycker jag att vad Bertil Lidgard har anfört är ypperligt.

Men, herr talman, vad är det som sker i Sverige?

En ny kultursyn har kommit. Den kvarvarande skuggan av medeltiden är förbi. Skrankerna rivs, multnade tankebyggnader forslas undan. Människan blir äntligen fri. Diktaren Strindbergs ord "Här rivs för att få luft och ljus; är kanske inte det tillräckligt?" gäller många av de gamla lagarna.

Det finns ännu kvar någon oupplyst i landet men inte många. Har majoriteten av svenskarna kastat loss från kristendomen? En rad nya lagar och förslag tycks tyda på det, och andra väntas – jag kan bara nämna abortlagen.

Om man skall döma av vad som sker i dag i landets parlament måste man också tro att det är en ny kultursyn som kommer. Jag är tydligen en av de få som blivit efter, Jörn Svensson kommer säkert att stryka under det, och som aldrig kommer med i den värld av frihet, laglöshet – enligt gammal uppfattning – och upplösning av normer, som herr Svensson tydligen skymtar mycket nära då det borgerliga samhället rasar.

Jag kan instämma i vad som står i Gunde Raneskogs reservation och vad han har sagt här i sitt anförande.

Denna vecka blev jag tilltalad av en lågmäld man vid posten ute i foajén här

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

i huset. Han nämnde mitt namn och överräckte artigt en skrivelse. Den låg i ett stort brunt kuvert med riksdagens namn utanpå, så jag trodde att det var från något verk eller från någon vän här i huset. Skrivelsen visade sig vara en fotostatkopia av en skrivelse till justitietskottet, daterad den 13 februari i år. Rubriken var "Ändring i 6 kap. brottsbalken".

Efter ett referat av de motioner som väckts mot ändringen i brottsbalken och kritik av dem finns en sammanfattning om motiven för lagändringen. När jag läser den sammanfattningen och skrivelsen i dess helhet förstår jag att Sverige är på väg in i en efterbiblisk värld, en efterkristen period. Det är förmodligen många som har fått det här papperet, men låt mig ändå till protokollet citera en del saker.

På s. 2: "Först när sexualiteten ses som en naturlig del i en känslomässigt givande relation mellan människor, kan homosexualiteten ses i riktigt perspektiv. Det är inte någon skillnad mellan heterosexuella och homosexuella förhållanden i allmänhet ---."

Ja, tror man det i Sverige, kommer jag aldrig att kunna dela mängdens uppfattning.

I nästa stycke presenteras förslaget i propositionen som en sänkning av åldersgränserna för homosexuella förbindelser. Men det är inte sant! Vad det är fråga om är äldres umgänge med ungdomar. Det är alltså en förvrängning, men jag återkommer till det senare.

På s. 3: "Några särskilda svårigheter kan inte, som motionärerna hävdar, sägas vara förknippade med en homosexuell läggning." Vet Jörn Svensson att det förhåller sig så? Det finns inte några särskilda svårigheter: det vittnar man om här i dag. Det kanske ännu finns några svårigheter, men de är snart förbi.

På s. 4: "Motionärerna förefaller dessutom vilja ingripa och förändra människors personlighet." Ordet personlighet måste vara valt med mycket dålig urskillning. Var har vi sagt att vi vill förändra "personligheten"?

Särskilt i redogörelsen för min motion talas det om Bibeln på ett sätt som jag snart skall ta upp, där man anser sig ha betydligt större bibelkännedom och bibelkunskap än någon annan expert som jag har mött.

På s. 5 påstås att vad jag har sagt i motionen om att gudsfruktan är en förebyggande kraft är felaktigt, och man säger: "Bibeln ger alltså ingen omedelbar vägledning i denna fråga."

Slutligen ur sammanfattningen: "Förbundet" – RFSL alltså – "vill emellertid framhålla att det djupare motivet för jämställandet bör vara att homosexuella handlingar är en lika naturlig yttring av människans sexualitet som heterosexuella handlingar ---." Men vi diskuterar inte det i dag, utan vad vi diskuterar är ju vår ungdom och dess ställning.

Det är alltså en mycket underlig skrivelse som Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL) har sänt mig. Och vad menas med "likaberättigande"? Givetvis menar vi alla i riksdagen att samma villkor och samma rättigheter skall gälla för alla människor i landet, politiskt såväl som mänskligt. Det är demokrati, och det är evangelium. Men om dessa även skulle betyda att ett homosexuellt samliv är lika naturligt som ett hetero-

sexuellt, då vågar vi knappast dra ut linjerna, om vi vill vara logiska. Man talar också om familjer. Men med den nya synen försvinner en mängd begrepp: fader, moder, barn. Det kan ju inte vara någon fader eller någon moder eller något barn, om det här skall förverkligas!

Kan det då vara sant att det betyder lika stor lycka att leva i sådana förhållanden? Jag tvivlar mycket på de siffror och procentsatser som Jörn Svensson har lagt fram. De är helt orimliga. Jag har numera, i likhet med Gunde Raneskog, levat ett långt liv med människor i församlingar och bygder. Jag har aldrig fördömt någon eller funnit någon som sagt: "Jag är lycklig", utan många har i stället sagt: "I ungdomen drabbades jag av det och det, som förvred och förstörde mitt liv." Kan det vara sant att det finns stadsdelar på sina håll i världen där tiotusentals invånare enligt uppgift bildar sådana familjer, men att där inte uppstår några särskilda svårigheter? Det kan man aldrig få in i mitt huvud! – Jag kommer till det sedan.

Hade vi då fel, vi som trodde att människan var skapad till man och kvinna och att fruktsamhet och barn hörde till det normala livet? Ingen av oss förnekar att det finns människor med andra anlag och annan inriktning. Det har jag aldrig gjort, och det är ju ingen debatt om det i dag heller. Bibeln säger om oss: Det är ingen åtskillnad, alla har syndat. Den ideala människan med bara rätt inriktning har aldrig funnits och skall aldrig finnas. Men fastän det är så har mänskligheten till i dag "normalt" haft heterosexuell läggning och livsform.

Jag vill här betona att min erfarenhet och min övertygelse är att varje människa, om hon drabbas av påverkan av olika slag eller av sjukdomar eller om hon ger sig hän åt böjelser som finns med i vår struktur – eftersom vi är bristfälliga – kan utvecklas till nästan vilken avvikelse som helst. Men att detta skulle vara någonting bra kan jag inte förstå. Vi försöker på andra områden hjälpa dem som kanske har litet kleptomani, och vi kan hjälpa dem. Nu sätter jag inte likhetstecken mellan dessa företeelser, men det visar ju att det finns möjligheter hos oss – också hos mig. Varför skall jag då fördöma dessa människor?

Men skall vi acceptera – och kalla det för normalt – om en människa rör sig bort från det som vi ändå som man och kvinna är skapade till? Jag vill här betona att motionerna av mig och mina vänner ju inte gäller att stämpla eller fördöma dem som vid vuxen ålder är homosexuella och deras beteende när det gäller andra vuxna. Jörn Svensson talar om hets, klassning, förföljelse. Det är en ohygglig beskrivning han ger. Han nämnde också mitt namn i sitt första inlägg, och jag brydde mig inte om att gå upp i replik, för det går inte att tala till Jörn Svensson. Han sade redan i sitt första anförande här i kammaren mot mig – det första året han var här – att jag tillhörde medeltiden, en värld som dess bättre hade gått i graven. Men vad tillhör han för värld? Är detta en verlighetskildring som han ger, då måste jag fråga: Var har han fått den ifrån? Och hur ser det ut när det borgerliga samhället har gått under och hans samhälle har stigit fram? Hur är det då med sanningen?

Det är ju här inte fråga om att bekämpa diskriminering, det är inte fråga om härskande skikt som trampar på andra. Sådana har funnits och finns också i

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

alla ideologier ute i världen, vad de än kallar sig. Men det är inte fråga om det här i dag.

Jag vill också framhålla det anmärkningsvärda i att vi nu i denna kammare behandlar detta förslag, under det att majoriteten av svenska folket tror att det är fråga om någonting annat, nämligen gränsen 20 eller 18 år. Jag har här med mig pressmeddelandet från justitiedepartementet den 29 november. Och på kammarens TV-skärm visar jag nu en löpsedel som också finns ute på gatorna i dag. "Homosex-åldern sänks till 15 år utan offentlig debatt?" Majoriteten av svenska folket har inte fått klart för sig vad vi egentligen resonerar om här i dag. I pressmeddelandet talas om någonting annat – saker som är viktiga på sätt och vis. Man tar upp åldersgränser vid förförelse av ungdom och presenterar förslaget i den delen. Men man säger inte: Nu tänker vi sänka gränsen så att det skall vara fritt fram för dem som jagar ungdom – om vi skall ta det uttrycket, som Jörn Svensson tycker så illa om. Det finns sådana människor – jag har själv mött dem i min ungdom, och jag hatar dem inte alls. Vet svenska föräldrar och svenska barn om det här?

Sveriges Radio och TT – jag har stort förtroende för TT – korrigerade inte bilden. Det kom aldrig någon rättelse från pressekreteraren på justitiedepartementet fast det var personer som ringde och talade om detta.

Reservationen, som jag alltså stöder, bygger på motioner som vänder sig mot denna lagändring – att åldersgränsen skall sänkas. Det är förslagets innebörd. Jag har tagit upp det i min motion – om det är någon som vill ha det kort sammanfattat. Sedan har jag i motionen tagit upp bakgrunden till den kristna synen, och härvidlag har jag fått många angrepp – hån, förakt – och Romarbrevet har verkligen blivit utskällt. Man makulerar alltså Romarbrevet. Gör t. o. m. kyrkan det? Ja, det påstås så i den här skrivningen. Men Romarbrevet innehåller t. ex. i 1: 16–17 i fråga om evangeliet det som var Luthers frigörelseord och reformationens grund, det som är vår svenska kyrkas upphov och även det moderna svenska samhällets. Det är Romarbrevet 3, kapitlet om allas likhet, och Romarbrevet 8, kapitlet till miljoner människors kraft, upprättelse och glädje. Men RFSL och många andra avfärdar Romarbrevet. Man säger att kyrkan, utom jag och några till, också har gjort det. Jag skulle gärna vilja höra Broderskapsrörelsens uppfattning. Jag glädde mig över att Broderskapsrörelsen gick ut och talade emot pornografin. Tycker inte Broderskapsrörelsen att det är rätt vad som står i Romarbrevet? Tycker inte Broderskapsrörelsen att vi skall ha kvar skyddet för ungdomar från 15 år och uppåt i det här fallet?

Mina invändningar mot propositionen har jag framfört i motionen. Min huvudinvändning är att propositionen över huvud taget har lagts fram och att den har lagts fram nu. Vadan denna brådska? Det finns utredningar som med fördel borde ha fullföljts först. Då jag läste namnen under propositionen 69 kunde jag inte skylla på att det var socialister som skrivit den. Jag fann t. o. m. att det var personer som gått i söndagsskola som skrivit under den. Är icke dessa människor i den borgerliga regeringen, som jag stöder och känner tacksamhet för, mina vänner? Jo, visst! Därför beklagar jag djupt att man hade så bråttom med att framlägga denna proposition.

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

De allra flesta som har skrivit till mig – det gäller även namnlistor o. d. – har instämt i vår motion, men även en del andra har skrivit. En person som kallar sig "Rasande" är stolt över att vara homosexuell. Han har sänt mig en inramad artikel i ett av den nya kulturens stora organ. Jag förmodar att det är Aftonbladet, men jag kan inte säkert avgöra det. Jag ber tidningen om ursäkt, om jag tar fel. I den artikeln är det en man vid namn Anders Lugn, om jag minns rätt, som ironiserar mot oss. I synnerhet hånar han mig och menar att i vad han kallar den religiösa högern, där "vacklar man fram genom tillvaron med Bibeln under ena armen och huvudet under den andra". Herr Lugn borde passa på att fotografera oss ekvilibrister, som klarar av det konststycket, medan vi ännu finns kvar i sinnevärlden. I Jörn Svenssons värld kommer vi aldrig att finnas.

Med tanke på att det är en borgerlig regering som lagt fram det här förslaget – även om det genom lagrådsremissen blev bättre än väntat – är både den religiösa högern, det religiösa frisinnet och den religiösa vänsterkanten på väg att försvinna i vårt land. De som har huvudet på skaft blir snart ensamma i en värld med familjer på ett nytt sätt.

Vad ville då jag med min motion? Ja, den var ett försök att peka på att, om lagförslaget går igenom, riksdagen i dag beslutar att vuxna kan utnyttja ungdomar i homosexuellt könsumgänge utan straff. Det är ju vad det är fråga om. Och är kammarens ledamöter överens om detta? Är svenska folket med på detta? Vet de som vi kallar våra väljare om detta, och går de med på det? Motionen är ett försök av mig att tala för dem – de är troligen många och har förmodligen inte huvudet under den ena armen och Bibeln under den andra – som anser att vår ungdom behöver hjälp och kraft.

Vågar jag som medlem av denna kammare yrka att vår regering – heder åt den gamla regeringen som inte lade fram ett sådant här förslag – ser till att den kraft som varit världens hälsa och vårt samhälles grund ännu en gång får tillfälle att visa vad den betyder av förnyelse och positivt livsinnehåll för så många som möjligt och även av hjälp åt dem som från början var disponerade för homosexualitet. Jag har i den här situationen hävdats att det finns möjligheter att hindra en utveckling som jag uppfattar som felaktig. Jag har hänvisat till kraftkällorna.

Regeringen och riksdagen är skyldiga att värna om familjen, att ge barnen hem och föräldrar och om möjligt en bättre livsmiljö under de tidigare levnadsåren. Jag väntar en förskola och en skola med Romarbrevet och Bibelns evangelium och vägvisning. Är jag nästan ensam om den synen nu? I så fall tycker jag att både Jörn Svensson, herr Lugn och andra inte behöver angripa mig.

Man sade i den förra debatten att man ville dra en barmhärtighetens slöja över vad jag säger. Ja, jag tål det. Jag talar inte för att skrymta, det är min övertygelse.

Vad kommer då i stället för Bibeln i denna nya värld? Finns det inga religiösa behov mer? Efter Romarbrevet – i en värld där det blir fler och fler barnlösa familjer, utan förtryckande skikt – finns det kanske inga religiösa behov? "Människan får förverkliga sig själv", som en kulturapostel av den

nya typen har skrivit. Jag tänker ibland på det perspektiv som Bertil Malmberg manade fram i vad jag kallar en profetisk syn en gång: "Tvekönad är den stora gud-gudinnan." Det är väl någonting av det som kommer – en tvåkönad gud-gudinna – för fadersgestalten måste ju bort om det här skall förverkligas.

Herr talman! Då jag ändå i dag påstår att kristendomen är framtidens tro och Bibeln det unga släktets bok, och att dessa principer skall visa sig riktiga också i framtiden, tror jag att majoriteten av dem som vi kallar våra väljare ännu är motståndare till den lagändring som Sveriges riksdag tänker besluta om.

Jag yrkar bifall till Gunde Raneskogs reservation.

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte replikera Gunde Raneskogs sista angrepp på mig. Han gjorde det i en replik på ett anförande som icke var mitt, vilket han enligt gällande debattregler inte borde göra. Jag kan nu heller inte replikera honom, det strider mot kammarens debattregler. Sådant gör man i anslutning till vederbörandes anförande resp. replik. Jag lämnar Gunde Raneskog därhän, han har ju en väl så kvalificerad sekond som nu har talat och som jag kan replikera på.

Tore Nilsson! Det är väl ingen som förmenar Tore Nilsson att ha den uppfattning han har. Men jag tror han bör förstå varför han får så hårda angrepp. Det beror mycket på att han i ena andetaget med stora gester och salvelsefull ton talar om sin av kristen människokärlek burna syn på de homosexuella, och i nästa andetag fullständigt svänger om och betraktar homosexualitet som något mindervärdigt, något onaturligt, något skevt och något som det är samhällets plikt att bekämpa.

Jag vill fråga Tore Nilsson en sak: Det är ett mycket stort antal människor som lever i ett homosexuellt förhållande eller har en homosexuell kontakt, ett mycket större antal än vi inbillar oss. Jag är övertygad om att en viss proportion också av kammarens ledamöter har sådan erfarenhet. Att två människor lever i en sådan kontakt – vad är det som är mindervärdigt med detta? Vad är det som är förvridet? Vad är det som är osunt? Vad är det som är skadligt? Vad är det som ger fördomsfulla människor rätt att jämföra dem med baggar och tjuvar? Vilken rätt har ni att tala på det sättet? Är det inte i verkligheten så att det är fråga om en personlig rädsla inom er själva och om den trånga sexualsyn som trycker ner människans sensuella utveckling och hennes bejakande av sexualitetens känslomässiga kvalitet, denna trånga syn som inte kan tänka sig att Gud är någonting annat än en man, att det skall finnas stela könsroller, att den allomfattande fadersgestalten och fadersauktoriteten aldrig kan ifrågasättas och att sexualiteten skall vara till för att avla barn och inte ha någon självständig kvalitet som njutning och som känslomässig upplevelse. Är det inte det att ni är rädda för de latent rika krafter ni har inom er själva, men som ni psykologiskt trycker ner genom att predika en stel – och jag vill säga närmast om fascistoida ideologier påminnande – skala av värderingar i den här frågan?

TORE NILSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag känner på sätt och vis stor sympati för Jörn Svensson – han talar öppet och fritt. Men var ärlig, Jörn Svensson! I dag diskuterar vi ju ändå till sist om homosexuella skall kunna närma sig unga människor som inte är homosexuella utan att man, om de gör något som vi och de flesta andra anser oriktigt, på något sätt skall kunna korrigera dem – vi kan kalla det straff, vi kan kalla det vård.

Jörn Svensson frågar mig om jag anser det mindervärdigt, usest och skadligt. Har jag sagt det – mindervärdigt, usest, skadligt? Skadligt möjligen, för jag har aldrig mött någon människa som på allvar hävdade att detta var det naturliga, något som man kan vara stolt över och bli stilla inför. Men därmed har jag inte sagt att *de* är mindervärdiga. Jag förstår att de kanske hade en större belastning när de trädde in i världen än jag och många med mig haft. Jag tycker Jörn Svensson kan vara ärlig även här, och inte påstå att jag har sagt någonting som jag inte sagt.

Jörn Svensson sade sedan att vi hade en trång sexuell syn och att vi skulle vara förtryckta på något sätt. Får jag fråga Jörn Svensson om han läst Bibeln. Jag har hållit på med det sedan jag var barn, och jag har ändå läst för litet. Där talas det om att mannen kände sin hustru. Där finns inget fördömande av det. Det vart barn, osv. Jag kan ta fram Höga visan, jag kan ta fram evangeliets syn, jag kan ta fram min frälsares syn, och jag kan ta fram Pauli syn, då han talar om äktenskap, om samliv, om mänsklig kärlek osv. Det finns kyrkliga riktningar, det finns samfund och enskilda kristna som har förvrängt detta, men det är oriktigt att påstå att vi som i dag tror på Bibeln skulle ha en trång och förvänd syn och att det är orsaken till vår inställning. Det kan hända att det finns sådana fall, men jag vägrar att gå med på de generaliseringar Jörn Svensson gör.

När Jörn Svensson talar om fadersgestalten är han på något sätt inne på det tvekönade, om jag får använda den bilden. Bli det bättre om vi läser: "Moder vår, som är i himmelen"?

JÖRN SVENSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag förundras ständigt på nytt över dessa professionella predikanter dialektiska begåvning. Här sade Tore Nilsson återigen att han inte vill fördöma de homosexuella. Men i nästa ögonblick sade han faktiskt att homosexualitet är någonting onaturligt. Han sade till yttermera visso att det var någonting som vi icke kan förbli stilla inför! Med det kan han bara mena en enda sak: Detta är någonting som vi måste vidta åtgärder mot, åtgärder som vi icke vidtar mot människor med en annan sexuell läggning.

Då frågar jag: Vari ligger det osunda och onaturliga? Vad är det som berättigar Tore Nilsson att här ropa på att upp till 30 % av detta lands befolkning på grund av att de haft mer än tillfälliga homosexuella förbindelser skulle kunna drabbas av särlagstiftning, att de skulle rättsligt diskrimineras och att de dessutom i den allmänna moralen skulle anses som andra klassens medborgare, som mindre naturliga, mer onaturliga än andra och därför

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

behöva bli föremål för särskilda åtgärder? Stämmer Tore Nilssons betonande av den kristna människokärleken i det ena andetaget överens med hans filosofi gentemot de homosexuella i det andra?

Tycker Tore Nilsson att det är särskilt logiskt att tala om hur betänkligt det är att en vuxen man i en erotisk avsikt närmar sig eller tar kontakt med en 16-årig pojke? Det kan ju vara precis lika bra eller precis lika skadligt – beroende på det individuella fallet – som om en vuxen man i en erotisk avsikt närmar sig en 16-årig flicka. Jag kan inte inse att de två fallen skulle skilja sig från varandra. En erotisk kontakt som uppstår i ett sådant sammanhang kan vara positiv, kan vara någonting som båda parter upplever som någonting riktigt och fint. Det kan naturligtvis också vara någonting annat. Men det har ingenting att göra med om kontakten sker utifrån ett homosexuellt eller ett heterosexuellt perspektiv.

Det är bara i den fördomsfulles värld som det homosexuella är någonting så oerhört skrämmande och perverst. När man ser saken på det sättet är det inte de homosexuella man är rädd för, utan det är de krafter som finns latent inom en själv som skapar denna ångest och dessa fördomar mot det som är olikt vad som konventionellt betraktas som "normalt".

TORE NILSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Skall vi tvista om predikanternas och Jörn Svenssons dialektiska begåvning så tror jag att Jörn Svensson tillhör de mest begåvade.

Han säger att de åtgärder som jag ropar på skulle vara fel. Men här gäller det de unga. Jag måste fråga: Om en 15-åring, en son eller dotter till mig eller Jörn Svensson, mot sin vilja av en vuxen man eller kvinna förs in, drivs in, lockas in, betalas in i ett förhållande som är emot hennes eller hans natur och vilja – anser då Jörn Svensson att det är demokratiskt, jämställt och riktigt att så får ske? Är detta respekt för människans integritet? När 18-årsåldern är passerad och myndighetsåldern inträtt blir det väl delvis på ett annat sätt, men även då har det funnits och kan finnas fall där man med browning tillvingat sig sexuellt umgänge.

Jörn Svensson anger siffran 30 %. Men jag är nog inte den enda som sätter ett stort frågetecken inför den uppgiften.

Och när han talar om att de homosexuella skulle drabbas av våra åtgärder måste jag fråga: Om en vuxen bevisligen, kanske med tvång, sökt kontakt med någon som inte velat detta och får en korrigerig, skall man då tala om att människan drabbas av förtryck – Tore Nilssons eller samhällets förtryck? Jag tycker det är upprörande.

Ju mer jag lyssnar på Jörn Svensson, desto mer skrämmd blir jag inför tanken på vad som kan ske. Han säger att det är någonting inom oss som är fel. Ja, Jörn Svensson, om vi skulle rannsaka oss så kanske det finns fler som inte är tillfredsställda inom sig. Flickan på 16 år kan möjligen bli gift med den där mannen och få ett långt lyckligt äktenskap. Jag kan inte jämställa ett närmande mellan en vuxen man och en 16-årig flicka med ett närmande

mellan en vuxen man och en pojke som inte vill träffa den vuxne mannen.

Förste vice talmannen anmälde att Jörn Svensson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

SVEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Det här är en stor och känslig fråga. Och jag håller med Carl Lidbom om att i dag, när vi behandlar en sådan fråga, borde justitieministern eller någon annan i regeringen varit här – ytterst är ju regeringen ansvarig för de propositioner som framläggs.

Det har sagts mycket här och jag skall bara tillägga några funderingar. Tänk att vi i Sveriges riksdag skall ha så svårt för att skilja mellan sak och person, mellan person och handling. Vi borde hjälpas åt för att finna vägen dit.

Jörn Svensson talade om förtryck. Jag hoppas att Jörn Svensson vill medverka till att allt förtryck i vårt land och i vår värld kommer bort – inte minst det förtryck som finns i de socialistiska länderna mot dem som vill bära en kristen bekännelse.

Han talade om hets. Och sedan kom Bertil Johansson upp och sade att vi fördömer människor. Jag vet inte var Bertil Johansson träffat på dessa som fördömer personer. Det är tydligen svårt att skilja det från att man kan ha en attityd mot en handling som man inte anser riktig utan att fördöma själva personen.

Får jag säga: Vi har aldrig, Jörn Svensson, förmenat någon sexualiteten – det är bara ett påfund. Vad det gäller i dag och vad vi särskilt behandlat i vår motion är sänkningen av åldersgränsen till 15 år, och det har varit en mycket känslig fråga när vi diskuterat med människor under några dagar nu.

Det måste i ett samhälle finnas en gräns mellan rätt och orätt. Man kan aldrig bygga ett demokratiskt samhälle utan att ha förbud och utan att utmäta straff. Det finns i vårt samhälle många förbud och många straff för överträdelse mot dessa. Carl Lidbom sade att dessa människor blev utsatta för lidande. Får jag säga att varje straff innebär ett lidande. Det är ett lidande för alla människor som av olika anledningar råkar in i en situation som gör att de ådöms ett straff. Det har talats om förhållandena på små orter. Var än en människa bor innebär det ett lidande att bli utsatt för ett straff.

Man kan säga att det är sorgligt att vi i vårt samhälle inte har kommit till rätta med detta som heter straff. Vi borde komma dithän att vi får evangeliets syn på straffet, nämligen att man skall ge människan en chans till bot och vård.

En hel del av oss här har den kristna livsåskådningen. Det finns i vårt land ännu inget förbud för oss kristna att ställa upp på en lista och komma in i riksdagen. Det finns väljare som röstar på oss, och de vet precis vad vi går för. Det finns alltså personer här som har den kristna livsåskådningen, och vi hoppas att vi alltid skall få ha det så i vårt land. Då har vi också rätt att framföra vår uppfattning.

Man skall inte förvränga evangeliet. Jag skulle helt kort vilja ge evangeliets

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

syn. Den finner vi i berättelsen om hur Jesus möter det följe som skulle stena en kvinna för att hon fört ett utsvävande liv. Jesus frågade kvinnan: "Har ingen dömt dig?" Hon svarade: "Herre, ingen." Då sade han till henne: "Icke heller jag dömer dig." Det är evangeliet. Påstå aldrig att evangeliets försvarare och anhängare av den kristna livsåskådningen har gått ut för att fördöma människan! Sedan säger Jesus: Gå, du kan få en ny start – det finns hopp även för den som det har snott in sig för aldrig så mycket. Jesus säger, och det är evangeliet: "Gå, och synda icke härefter." Han sade inte: Gå och lev som förr! Han sade i stället: "Gå, och synda icke härefter." Hans mening var: Jag dömer dig icke, du kan få en ny start och börja ett nytt sätt att leva. Det är evangeliet, och det är det vi står för.

Nu skulle jag vilja fråga Jörn Svensson och alla andra som förfäktar samma synpunkter som han: Vart går de människor i dag som av olika skäl kommer i nöd? Vart söker de sig? Jag skulle vilja svara: De söker sig dit där de kan möta barmhärtighet och förståelse. Välkomna till oss där vi arbetar på vårt område för att ta hand om dessa människor, även de människor som råkat illa ut på det sexuella området, t. ex. de homosexuella.

Min taletid är slut, och jag skall be att få återkomma.

BERTIL JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag är mycket ledsen om Sven Johansson av mitt anförande fick uppfattningen att jag antydde att ni dömde människor med ett avvikande betecende. Det sade jag inte. Jag sade i stället att vi nu har en öppnare syn, osv. Jag är också ledsen för att Sven Johansson faktiskt intog en dömande attityd från talarstolen. Jag däremot dömde ingen. Jag sade att toleransen nu är större och att det är till båtad för alla.

Sedan skulle jag vilja säga till Tore Nilsson att bedömningen av tvång blir precis densamma efter den här lagändringen som tidigare. Det gäller både homosexuellt tvång och heterosexuellt tvång. Tvånget bedöms lika hårt, och där är det alltså ingen ändring, Tore Nilsson och även Sven Johansson, om nu han har samma uppfattning som Tore Nilsson. Det sade jag också i mitt inledningsanförande. Propositionen har heller inte tagit upp detta. Det gjorde däremot sexualbrottsutredningen, men den fick ju också en svidande kritik på detta avsnitt.

SVEN JOHANSSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag fick inte så mycket nåd som de andra talarna när det gällde att överskrida min talartid, men jag får väl finna mig i det och jag vill först helt kort bara tillägga att Bertil Johansson använde ordet fördöma.

Låt mig sedan svara på frågan varför vi är emot sänkt ålder. Det är därför att vi vill hjälpa de unga pojkar som råkar illa ut. Under vår långa gärning på det här området har vi fått möta så många sådana, och det gör att vi i dag känner att det vore ett allvarligt misstag att sänka åldersgränsen.

I ett brev som jag har fått står det: Jag är så lycklig som homosexuell, och jag upplevde min lycka som utesägligt stor när jag fick stå inför en skolklass och tala om det homosexuella. Och när jag såg reaktionen, då upplevde jag en

outsäglig lycka.

Efter att ha läst sådant kan ingen komma och säga annat än att det finns ett riskmoment här, att unga pojkar i pubertetsåren kan bli vilseledda.

GEORG ÅBERG (fp):

Herr talman! Det har sagts så mycket i denna fråga att jag skulle kunna nöja mig med att i stort instämma i de anföranden som hållits av Gunde Raneskog, Tore Nilsson och Sven Johansson. Eftersom jag har väckt motionen 211 tillsammans med partikamraterna Rolf Sellgren och Bernt Ekinge vill jag emellertid säga några få ord. Jag begränsar mig därvid till vad vi har tagit upp i motionen, nämligen bestämmelserna i 6 kap. brottsbalken om otukt med ungdom och förförelse av ungdom samt ändring av dessa bestämmelser så att samma åldersgränser skall gälla för homosexuella och heterosexuella förbindelser.

Enligt vår uppfattning innebär propositionen 69 att man alltför brådskande och delvis i onödan experimenterar genom att ta bort de skyddande bestämmelser som nu gäller. Bertil Johansson sade i sitt anförande att man i utskottet hade att ta ställning till vad som framförts av många olika remissinstanser, och han erkände att det i utskottet förelegat diametralt motsatta uppfattningar i en del frågor och att man på sätt och vis hade lyssnat mer på den ena parten. Det är naturligtvis alltid svårt att ta ställning när det finns så olika uppfattningar, och jag respekterar dem som trots det kan hålla fast vid en ståndpunkt. Men samtidigt vill jag säga att det är många även utanför utskottet som har lyssnat och lyssnar på de här remissinstanserna, och de har kommit fram till en annan uppfattning än Bertil Johansson. De anser att man lämnar ut en hel del ungdomar som är i en mycket känslig ålder. Jag vill påminna om vad som framhållits här i olika sammanhang, nämligen att en så viktig remissinstans som medicinska fakulteten vid Uppsala universitet pekar på att man här bör vara ytterst försiktig, eftersom de ungdomar i 14–16-årsåldern som det nu är fråga om håller på att finna formen för sin sexuella identitet. Dessa ungdomar bör få det skydd som lagen kan ge dem.

Jag vill hålla med Carl Lidbom och Sven Johansson om att det är skada att justitieministern inte är närvarande här i dag, men vi har ju fått förklaringen härtill. Jag hade annars bra gärna velat fråga justitieministern varför man så totalt har ignorerat de stora grupper i vårt land som med oro har följt de förändringar i samhällssynen som är på gång och som bl. a. propositionen 69 av många anses utgöra ett bevis för.

Jörn Svensson, som jag så många gånger beundrat för hans omsorg om de svaga i samhället, målar här ut människor med andra åsikter i väldigt hårda ord och kallar dem mörkmän av svåraste slag. Då måste det framhållas att han därmed sätter samma stämpel på massor av ungdomsarbete i vårt land. Vi motionärer har nämligen kontaktats per brev och per telefon och vi har haft personliga samtal med stora grupper ansvariga, jag stryker under ansvariga, ungdomsledare. Jag vill också påpeka att de inte bara kommer ur de religiösa lägren, som man kanske annars vill tro. Jag har funnit att de alla

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställning, m. m.*

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

varit besjälade av omsorg om de svagare, om de unga i deras mest labila ålder. Jag har upplevt denna oro som ansvarsmedveten och äkta, och absolut inte som någon reaktionär yttring från deras sida. Jag tror inte att vi så totalt kan ignorera dem som skett här i dag.

Jag skall inte orda vidare i denna fråga, herr talman, utan jag nöjer mig med att hänvisa till vad vi framfört i motionen 211 och yrka bifall till reservationerna 1 och 3, som är fogade till detta betänkande.

I detta anförande instämde Rolf Sellgren (fp) och Bernt Ekinge (fp).

LILLY HANSSON (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet i denna debatt för att anförda några synpunkter på de motioner som lagts fram med anledning av att åldersgränserna för homosexuella och heterosexuella handlingar i straffrättsligt hänseende blir likställda. Men först vill jag uttrycka min tillfredsställelse över att utskottet har tillstyrkt propositionens förslag på den här punkten. Jag har själv tidigare motionerat i frågan.

Motionerna 209, 210 och 211 går emot förslaget. Motionärerna är, som jag ser det, negativt inställda till homosexualiteten som sådan och tycks se den som uteslutande ett sexuellt beteende. Det är som om man tror att de homosexuella bara ägnar sig åt könsligt umgänge med part av samma kön och att känslor som ömhet, omtanke och mänsklig värme inte existerar hos dessa människor. Det är ju helt felaktigt. Att de homosexuella skulle vara mer sexualfixerade och ha starkare sexualdrift än heterosexuella finns det heller inte något som helst belägg för. Det finns nog variationer när det gäller detta på båda hållen.

Jag kan inte se annat än att motionärerna är rädda för homosexualiteten. Det avspeglas i alla de värdeladdade ord som har använts, ord som: mycket allvarligt, svårigheter, skrämmande, förnedra, otillbörligt, förödande verkan, avskräckande, för att nämna några av dem.

De svårigheter man talar om kan inte, som motionärerna hävdar, vara förknippade med en homosexuell läggning. Svårigheterna hänför sig nog mer till de diskriminerande attityder som de homosexuella möter i samhället. Det är attityderna i samhället som måste förändras för att de homosexuella äntligen någon gång skall betraktas som vanliga människor. Det måste ju ligga i samhällets intresse att låta varje människa utvecklas efter sina personliga förutsättningar.

Motion 209 bygger på Bibeln. Men det är då sannerligen inget kristet kärleksbudskap som framförs. Tvärtom anser jag att det är ett inhumant synsätt, och jag undrar vad de många kristna homosexuella anser om denna motion. Jag tycker att rädslan skiner igenom.

I motion 210 säger man sig ha full förståelse för de homosexuellas problem, men man vill ha kvar diskrimineringen, som innebär svårigheter för personer att på ett naturligt sätt ge uttryck för sina känslor inför personer av samma kön och att kunna vara öppna och naturliga. Ja, nog är det en underlig form av förståelse. Jag skulle nog vilja påstå att man inte förstått någonting.

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Motion 211 tar mest upp en massa citat som man inte heller kan säga är helt rättvisande. Det finns inga som helst belegg för att en ung människa i puberteten skulle kunna "förföras" till att bli homosexuell. Jag tror inte på den teorin. Tvärtom tror jag att en ung människa, som blir utsatt för ett närmande av en äldre homosexuell, kommer att ta avstånd från den sortens närmanden, om det inte redan tidigare finns en homosexuell känsla, då det naturligtvis kan vara en fördel att få litet hjälp och förståelse.

Jag tycker att vi för allt i världen äntligen skall låta de homosexuella få ett likaberättigande i det svenska samhället. Det beslut som vi skall fatta i dag är ett steg. Det finns fortfarande diskriminering på många andra områden. Samhället är fortfarande inriktat på heterosexualitet och familjebildning. Men i detta demokratiska samhälle måste det få finnas även andra grupper.

De homosexuella har länge nog tvingats gömma sig. Låt oss slippa moraliska värderingar och en massa bibelcitat. Låt i stället den homosexuella frigörelsen parallellt med en förändring av samhället och dess könsroller leda till möjligheter för varje enskild människa att utvecklas och leva i enlighet med sin egen personlighet. Det är synnerligen angeläget att inte bara åstadkomma rättlig jämställdhet utan också sträva efter att även relationer mellan personer av samma kön skall ses såsom något naturligt. Jag tycker nog att det i den debatt som har förts här i dag skinit igenom en attityd, som sannerligen inte är medmänsklig gentemot dessa som vi kallar avvikande människor.

Herr talman! Med detta korta anförande yrkar jag bifall till utskottets hemställan under punkten I i betänkandet.

BONNIE BERNSTRÖM (fp):

Herr talman! 1973 gjorde riksdagen ett uttalande om att "en samlevnad mellan två parter av samma kön är från samhällets synpunkt en fullt acceptabel samlevnadsform." Vidare uttalade riksdagen 1974: "För att bereda vägen för en mer realistisk och human syn på de homosexuellas samlevnad krävs upplysning och positiva reaktioner från statsmakternas sida."

Med de två uttalandena i ryggen är det fullt konsekvent av regeringen att likställa de homosexuella med de heterosexuella i sexualbrottslagstiftningen. Det är också justitieutskottets mening att så skall ske. Men beklagligt nog har inte utskottet kunnat lägga fram sitt betänkande utan reservationer på denna punkt.

Grundtanken i de motioner som Gunde Raneskog har reserverat sig för är att sexualiteten är en från andra mänskliga relationer isolerad relation. Kvinnorörelsen och många män med den har framför allt under de senaste åren arbetat intensivt för att få en förändrad syn på sexualiteten och kritiserat den patriarkaliska synen, som ser sexualiteten isolerat. Den förförelseteori som nämnts flera gånger i debatten bygger på den patriarkaliska synen.

Kvinnorörelsen har visserligen vunnit framsteg på många områden. Utredningen om sexual- och samlevnadsundervisningen i skolan tog just upp

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

detta. Homosexualiteten är inte något annorlunda i detta sammanhang. Homosexualiteten är ett uttryck för en vilja till gemenskap, och gemenskap skall inte bestraffas.

Herr talman! Jag skulle också vilja säga några ord om den del av propositionen som handlar om en avkriminalisering av incest mellan vuxna frivilliga. Regeringen och utskottsmajoriteten har avstått från att lägga fram förslag till avkriminalisering. Remissinstanserna, som behandlade den här frågan i samband med ställningstagandet till SOU 1976:9, var tämligen eniga om att det fanns skäl för en avkriminalisering. Ett av de remissvar som avlämnades var också undertecknat av mig, som Lisa Mattson mycket riktigt påpekade här tidigare.

Beklagligt nog har inte denna uppfattning varit allmänt förankrad, trots remissförfarandet. Det är min uppfattning att en avkriminalisering nu skulle kunna skada mer för de många icke kända fallen och bli en större psykisk press för dem med tanke på den opinionsstorm som en avkriminalisering just nu skulle kunna väcka.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till propositionens förslag och finner anledning att avvakta i frågan för att återkomma vid ett senare tillfälle.

I detta anförande instämde Karin Ahrlund (fp).

CARL LIDBOM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag lovade att kort återkomma i sakfrågan under debattens gång, och det kan passa bra efter Bonnie Bernströms inlägg.

Detta ärende är egentligen litet bekymmersamt ur en synpunkt. Det förslag som jag har framlagt handlar om att försöka undanröja de sociala konsekvenserna av att vi behåller incestparagrafen. I sak finns det egentligen ganska liten skillnad mellan majoriteten och reservanterna när det gäller grundinställningen.

Bortser vi från grundproblemet, om incestbrottet skall vara kvar eller inte – vi har kommit till att det skall vara kvar – och ser till hur man skall behandla dem som upptäcks för incestbrott, så skriver ni själva inom majoriteten, och dit hör ju bl. a. Bonnie Bernström, att det står klart "att omständigheterna vid de få fall av incestbrottslighet, som kommer till myndigheternas kännedom, ofta är mycket särpräglade och inte sällan starkt ömmande". Ja, det är så – det är ofta oerhört synd om de här stackarna som råkar ut för detta, och det är kanske ännu mera synd om deras familjer ibland, med den skandalisering som denna typ av processer kan åstadkomma.

Vi hade i all enkelhet föreslagit att man skulle lösa detta på det viset att man begränsar åtalsmöjligheterna och ser till att det i praktiken inte blir mer än högst något enstaka åtal om året. Och jag är väldigt förvånad över att människor inom den borgerliga majoriteten, som jag vet i sak delar min uppfattning, ändå inte kan komma oss till mötes på den här punkten. Vi tycker detsamma och vi vill egentligen nå samma mål, men på något sätt har det blivit ett slags prestigelåsning. Sedan denne olycksalige justitieminister har haft så många missöden med sina propositioner har ni inte velat låta

honom lida ytterligare ett prestigenederlag genom att fila eller ändra det minsta på den proposition vi nu har framför oss. Men det gäller ju inte vår prestige, utan det gäller ett antal människor som vi kan befria från ett visst lidande.

Jag skulle vilja vädja till Bonnie Bernström och en del andra här som har givit uttryck för samma uppfattning i sak som vi: Följ er övertygelse och låt justitieministern klara sin skamfilade prestige själv!

BONNIE BERNSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag instämmer i vad Carl Lidbom säger, att målet är detsamma. Vi skiljer oss emellertid i uppfattning om vilken metod vi skall välja för att nå målet.

Jag har inte suttit lika länge i riksdagen som Carl Lidbom, men min erfarenhet är att om en lagstiftning mjukas upp och man sedan återkommer och motionerar i frågan, så får man ofta från utskottet ett svar som går ut på att med hänvisning till att lagstiftningen ändrades för ett år sedan eller något sådant har utskottet inte för avsikt att vidta några åtgärder.

Mot den här bakgrunden tycker jag det är bättre att behålla den lagstiftning som vi nu har för att vid ett senare tillfälle, då opinionen kanske har lugnat sig något, återkomma med en motion som innebär en avkriminalisering av incestuösa förbindelser mellan vuxna frivilliga.

CARL LIDBOM (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara helt stilla försöka klara ut vad Bonnie Bernström egentligen tänker.

Är vi inte ense om att det tiotal incestfall som vi har per år inte är så mycket? Och de som förekommer är i regel totalt onödiga. De är grymma och verkningslösa, och det är synd om dessa människor och deras skandaliserade familjer. Vad är det då som gör att det är bättre att ändå låta det vara som det är? Vad är det som gör att det är bättre att under några år låta ett antal människor, ett antal familjer, lida i onödan? Bättre från vilken synpunkt då – att vänta tills opinionen har mognat, så att man kan avskaffa incestbrottet?

Vi kan få bort de sociala skadeverkningarna av incestparagrafen i dag, om vi följer vår övertygelse. Vad väntar vi på?

BONNIE BERNSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Carl Lidbom förstår inte mig, men jag förstår inte heller Carl Lidbom.

Ungefär tio fall per år döms enligt den här paragrafen. Carl Lidbom vill ha ännu färre fall per år, och det är i och för sig ett behjärtansvärt intresse. Jag har emellertid en känsla av att om man liberaliserar lagen, finns det risk för att det längre fram kan bli svårare att vinna gehör för ett totalt avskaffande. Vi skiljer oss alltså då det gäller valet av metoder för att nå en avkriminalisering av incest. Jag tror inte att det som står i lagboken i det här fallet är oväsentligt för de människor som nu har incestuösa förbindelser. Även lagen i sig är ett

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

problem socialt sett. Därför kan man inte bara resonera som så att man skall eliminera de sociala konsekvenserna samtidigt som man har kvar lagen.

Förste vice talmannen anmälde att Carl Lidbom anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

EVERT SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skall efter denna långa debatt fresta kammarens ledamöter med ett litet inlägg, eftersom jag tycker att det bör ges en något mera nyanserad bild efter de anföranden som hållits med åberopande av bibeln och kristendomen. Jag, och många andra, reagerade naturligtvis mot den okänslighet som vissa talare gav uttryck för i denna fråga.

Det är givetvis ett faktum att vissa personer är homosexuella liksom att det finns avarter när det gäller både de homosexuella och de heterosexuella. Vi är naturligtvis emot såväl underhållningsvåld som pornografi i dess dåliga former, oavsett vad det är fråga om för människor.

Jag skall ta fram en skrift som utgivits av förlaget Verbum. Boken heter "De homosexuella och kyrkan" och har skrivits av en arbetsgrupp. Uttalandena är inte auktoriserade av svenska kyrkan, men ärkebiskopen har skrivit ett förord där det bl. a. heter:

"Förståelsen av de människor i ett svårt läge, som det här är fråga om, har tidigare hindrats av att vår kunskap om hithörande ting varit mycket begränsad. Genom denna bok utvidgas vårt vetande betydligt och oberättigade fördomar kan undanröjas."

I en sammanfattning kan man läsa följande:

"Om man har blicken öppen för skapelsens mångfald, måste man konstatera, att homosexualiteten tillhör somliga människors natur. Anhängarna uppfattar inte den homosexuella läggningen som perversion, när den uppträder i sin genuina gestalt. Att följa sin natur är för den genuint homosexuelle lika självklart som det är för den heterosexuelle att följa sin. Men vare sig det gäller homosexuell, heterosexuell eller annan läggning, finns det gränser uppsatta för naturargumentet. Ingen får åberopa sin natur på sådant sätt att det blir till skada för nästan."

I den här boken tas också förhållandena inom kyrkan upp, och det talas på ett ställe om att man i Bibeln inte får vägledning om den varaktiga formen av homosexualitet – till skillnad från den mera tillfälliga form av homosexualitet som kan uppträda och som man i stort sett bör vända sig emot. Det heter i boken bl. a.: "Däremot får man i bibeln ingen vägledning om den varaktiga formen. Både effektetiska och sinnelagsetiska skäl talar för att kyrkan dels accepterar den genuina homosexualiteten som ett faktum i vår värld, dels att den verkar för bestående förbindelser mellan människor med genuin homosexuell läggning."

Jag tror att man kan säga att detta är ett ganska auktoritativt dokument från svenska kyrkan, och man kan väl utgå från att det uttrycker uppfattningen hos många kristna här i landet.

Till slut vill jag bara anföra ett citat från Pontus Wikner, som var

homosexuell. Han säger:

”För Gud är avgörande endast det sinnelag, i vilket gärningen göres.”

ALLAN ÅKERLIND (m):

Herr talman! Fru Lilly Hansson sade tidigare: Låt oss slippa bibelcitat! Det är den nya stilen i Sverige, och jag beklagar den. Jag skall trots denna uppmaning ändå anföra ett citat ur Bibeln: ”Förförelser måste ju komma; men ve den människa genom vilken förförelsen kommer!”

Det står väl klart att ju lägre åldersgränser man sätter när det gäller homosexuella förbindelser, desto större är risken för förförelse. Jag är oroad över att inte alla ledamöter här i kammaren tycks se den risken, men jag vädjar till ledamöterna inför omröstningen att se allvarligt på frågan och stödja Gunde Raneskogs reservation.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Gunde Raneskog, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Rolf Sellgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Gunde Raneskog.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Rolf Sellgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 210
Nej – 37
Avstår – 4

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 2 av Lisa Mattson m. fl. samt 3:o) motionerna nr 212 av Jörn Svensson m. fl. och nr 991 av Christer Nilsson, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då Lisa Mattson begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan Jörn Svensson begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*De homosexuellas
straffrättsliga ställ-
ning, m. m.*

Fredagen den
10 mars 1978

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

Den som vill att kammaren till kontrapositionen i huvudvoteringen angående justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 2 antar reservationen nr 2 av Lisa Mattson m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionerna nr 212 av Jörn Svensson m. fl. och nr 991 av Christer Nilsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Jörn Svensson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 113
Nej – 15
Avstår – 123

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller justitieutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av Lisa Mattson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Lisa Mattson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 126
Nej – 122
Avstår – 2

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Trafiknykterhetsreglernas tillämpning på förare av motorredskap och traktorer

Föredrogs justitieutskottets betänkande 1977/78:21 med anledning av propositionen 1977/78:77 om vissa frågor rörande trafik med motorredskap och traktorer jämte motion.

I propositionen 1977/78:77 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) efter hörande av lagrådet föreslagit riksdagen att anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410),
2. lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott,
3. lag om ändring i lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov,
4. lag om ändring i körkortslagen (1977:477).

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen förordas att motorredskap som används i vägtrafik för persontransport skall vara registrerat, besiktigt och beskattat. Vidare föreslås att sådant motorredskap som används bl. a. för persontransport i vägtrafik skall vara trafikförsäkrat. Dessa regler, i förening med de krav beträffande förarkompetensen som riksdagen har beslutat, bör kunna motverka vissa former av missbruk genom användning av motorredskap för ändamål som de inte är inrättade för.

I anslutning härtil tas i propositionen också upp frågan om trafiknykterhetsreglernas tillämpning på förare av traktorer utan släpfordon och motorredskap. Förslaget innebär att de s. k. promillereglerna skall tillämpas även på förare av sådant fordon under förutsättning att fordonet framförs på väg.”

I detta sammanhang hade behandlats den med anledning av propositionen väckta motionen 1977/78:519 av Birger Rosqvist m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen beslutade att i enlighet med vad i motionen anförts avslå förslaget om begränsning av förarens ansvar efter alkoholförtäring vid förande av traktor och motorredskap.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle anta det genom propositionen 1977/78:77 framlagda förslaget till lag om ändring i trafikskadelagen (1975:1410),
2. att riksdagen beträffande lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott med avslag på motionen 1977/78:519 i denna del skulle anta de genom propositionen framlagda förslagen till lag om ändring i nämnda lag,
3. att riksdagen beträffande lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i nämnda lag,
4. att riksdagen skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i körkortslagen (1977:477).

Följande två reservationer hade avgivits av Lisa Mattson, Eric Jönsson, Arne Nygren, Lilly Bergander, Kerstin Andersson i Kumla, Helge Klöver och Martin Segerstedt (samtliga s):

1. beträffande lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 och 3 bort hemställa
2. att riksdagen beträffande lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott i anledning av propositionen och med bifall till motionen 1977/78:519 i denna del skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i nämnda lag med den ändring att 4 § skulle erhålla av reservanterna föreslagna lydelse,

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

Fredagen den
10 mars 1978

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

3. att riksdagen beträffande lagen (1976:1090) om alkoholutandningsprov i anledning av propositionen och med bifall till motionen 1977/78:519 i denna del skulle anta det genom propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i nämnda lag med den ändringen att 2 § skulle erhålla av reservanterna föreslagen lydelse,

2. beträffande körkortslagen (1977:477), vari reservanterna – under förutsättning av bifall till reservationen nr 1 – ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

ERIC JÖNSSON (s):

Herr talman! Det betänkande från justitieutskottet som vi nu behandlar är föranlett av en proposition om vissa frågor rörande trafik med motorredskap och traktorer. De bestämmelser vi har beträffande denna trafik innebär att motorredskap med tillkopplat släpfordon, som används i vägtrafik för godsbefordran, i princip skall registreras, besiktigas och beskattas. Används däremot motorredskap för persontransporter blir fordonet undantaget från dessa bestämmelser. Detta undantag gäller även om man inte har passagerare i egentlig mening. Fordonet kan således användas som fortskaffningsmedel för personligt bruk.

I regeringens proposition i ärendet förordas att motorredskap som används i vägtrafik för persontransport skall vara registrerat, besiktigt och beskattat. Vidare föreslås att sådant motorredskap som används bl. a. för persontransport i vägtrafik skall vara trafikförsäkrat. Dessa i propositionen upptagna förslag föranleder ingen erinran från utskottet, utan så långt är vi eniga.

I anslutning till de av mig nämnda frågorna tas i propositionen också upp frågan om trafiknykterhetsreglernas tillämpning på förare av traktorer utan släpfordon och motorredskap. Regeringsförslaget innebär att de s. k. promillereglererna skall tillämpas även på förare av sådant fordon, dock under förutsättning att fordonet framförs på väg. Det är på den punkten som vi på den socialdemokratiska sidan har reserverat oss. Vi vill att promillereglererna skall gälla fullt ut utan några undantag, och vi har reserverat oss i anslutning till en motion av Birger Rosqvist m. fl.

I motionen åberopas att 1966 års trafiknykterhetskommitté föreslog att samtliga ansvarsbestämmelser i trafiknykterhetslagstiftningen skulle gälla också traktorer utan släpfordon och motorredskap. Kommittén ansåg att traktorer, även om de framförs utan släpfordon, samt motorredskap kunde innebära påtagliga risker i trafiken trots att de konstruerats för relativt låga hastigheter.

Trafiksäkerhetskommittén anförde vidare att dessa fordon visserligen framfördes på andra platser än i allmän trafik men att detta icke kunde motivera att förare av dessa fordon undantogs från promillereglererna.

Reservanterna i utskottet vill understryka detta. Vi vill också rikta uppmärksamheten på att traktorer och motorredskap i många fall används på platser som utan att vara väg dock kan vara så frekventerade att fordonens framförande efter alkoholförtäring kan innebära stora risker. Vi tänker då på

exempelvis fabriksområden, byggarbetsplatser och parker. Reserverna menar också att det är angeläget att man i trafiknykterhetslagstiftningen inte avviker från den principiella inställningen att förande av motordrivna fordon inte bör ske efter alkoholförtäring.

Vi reserverar oss till den uppfattningen att det i propositionen upptagna undantaget från promillereglernas tillämplighet, när fordonet förs på annan plats än på väg, bör utgå.

Vårt förslag innebär en viss följändring i förslaget till lag om ändring i lagen om utandningsprov. De lagtekniska delarna skall jag inte gå in på, utan jag hänvisar till utskottsbetänkandet där ändringarna redovisas.

Jag vill också hänvisa till utskottsbetänkandet när det gäller reservationen 2, där vi under förutsättning av bifall till reservationen 1 gör vissa uttalanden beträffande körkortslagen i straffmättningsfrågan.

Herr talman! Med det anförda ber jag få yrka bifall till reservationerna 1 och 2, som är fogade till justitieutskottets betänkande nr 21.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

BERTIL LIDGARD (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig lika kort som Eric Jönsson gjorde i sitt anförande. Han hjälpte mig ju så till vida att han avverkade den första biten, som vi är överens om. Jag har inga kommentarer till det, dvs. detta att man skall registrera och vidta andra åtgärder beträffande en del gamla lastbilar som man bygger om för att numera använda rätt mycket för nöjes skull.

Det vi tvistar om är, som Eric Jönsson sade, frågan om promillegränsernas tillämpning när det gäller vissa traktorer och släpfordon samt frågan om området för straffbeläggningen.

Jag vill erinra om att vi tidigare har hanterat denna fråga – bara för några månader sedan. Då var situationen den att vi hade en motion i saken, och vi gjorde ett enhälligt uttalande där vi konstaterade att förande av motorredskap och traktorer utan släp kunde innebära påtagliga risker i trafiken. Vi uttalade att trafikbrottslagens promillegränser i princip borde göras tillämpliga på förare av sådana fordon. I propositionen följer departementschefen den linjen – med det undantag som Eric Jönsson nämnde.

Varför har vi nu råkat hamna i olika uppfattningar? Det är fråga om en bedömning av hur det geografiska område ser ut som vi tycker behöver särskilt skyddas genom att man har ett straffbud. Vi har från majoritetens sida fäst oss vid att vad man i propositionen vill straffbelägga är framförandet på väg. Det låter kanske rätt begränsat när man bara nämner det rakt fram. Men den definition vi har på "väg" täcker ju inte bara en allmän väg eller en enskild väg, utan det kan t. o. m. under vissa omständigheter gälla förhållandevis små cykelstigar och liknande där man framför fordonet. Och vi har svårt att se att det föreligger ett intresse att skydda, när man framför t. ex. traktorer ute på åkermark och därmed jämförbara områden.

Eric Jönsson har talat om risker. Jag har verkligen gjort ett försök att

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

förhöra mig om det i de fall som hittills förekommit, då man har haft traktorer eller motorredskap på skolgårdar, har inträffat några olyckor som har kunnat hänföras till alkoholförtäring, men jag har inte kunnat få något jakande svar på den punkten. Utskottsmajoriteten har därför kommit fram till att vi bör följa propositionen. Vi har nämligen uppfattningen att strafflagstiftningen principiellt inte bör utsträckas längre än vad som är motiverat med hänsyn till de intressen som i det enskilda fallet skall skyddas genom straffbud.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

ERIC JÖNSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Bertil Lidgard var inne på frågan om vad det är som skiljer oss åt. Det är ju så att departementschefen har lagt en proposition som innebär att den som är alkoholpåverkad inte bör framföra motordrivna fordon. Från denna principiella regel gör utskottsmajoriteten enligt min mening ett undantag. Undantaget innebär att om man framför traktor utan släpfordon eller motorredskap annorstädes än på väg skall trafiknykterhetsreglerna inte tillämpas. Enligt min mening är skillnaden mellan utskottsmajoritetens och reservanternas förslag inte så liten som den kanske kan förefalla. Jag tycker inte att man utan vidare kan nonchalera den.

Vi har, som jag tidigare nämnt, i vår reservation påpekat att framförande av motordrivna fordon efter alkoholförtäring kan innebära stora risker. Vi har i det sammanhanget nämnt fordons framförande på byggarbetsplatser, fabriksområden och i parker. Det kan enligt vår mening inte vara rimligt att den som åker omkring med exempelvis en större motorgräsklippare eller något annat motorredskap skall få göra det i alkoholpåverkat tillstånd. Det tror jag inte heller att utskottsmajoriteten anser, och därför tycker jag att vi egentligen borde ha kunnat enas om en gemensam skrivning, även om vi därigenom hade gjort en ändring i propositionen. Trots att det skulle medfört en sådan ändring tycker jag att vi borde ha kunnat enas, därför att det hade inneburit en förbättring av trafiknykterhetsbestämmelserna.

Det fanns faktiskt också en majoritet i utskottet för vårt förslag, men när vi träffade det slutliga avgörandet hade man tydligen varit utsatt för påverkan, och det blev en omvänd majoritet. Jag beklagar utskottsmajoritetens ställningstagande i det fallet.

BERTIL LIDGARD (m) kort genmäle:

Herr talman! Om man åker omkring på t. ex. en byggarbetsplats eller en gräsmatta på ett sådant sätt att det framgår att man är berusad och inte på ett betryggande sätt kan framföra motorfordonet gäller ju de vanliga rattfylleri-reglerna.

En konsekvens av ett annat ställningstagande än utskottsmajoritetens är att man kommer att hamna i situationer där polisen skall ute på åkermark behöva utöva kontroll med alkoholtestapparater o. d. Man kan också befara angivarsituationer och annat som vi tycker att man skall undvika när det inte finns ett klart definierat intresse att skydda. Man kan naturligtvis alltid måla upp risker och säga att det och det kan inträffa, om man inte strafflagstiftar.

Men vi har ju haft det på det här sättet under många år, och man kan inte leda i bevis att det varit till skada.

Låt mig erinra om att vi gemensamt bara för några dagar sedan avtog en motion som inte gällde alkoholförtäring till lands utan till sjöss, där motionärerna ville ha promillereglerna tillämpade. Där kan man påvisa ett antal dödsolyckor varje år på grund av alkoholförtäring hos föraren. Han är farlig för sig själv, för de övriga i båten och för andra som är ute på sjön. Men den gången ville man från dagens reservanters sida inte vara med om att straffbelägga. Det måste vara konsekvens i vårt lagstiftande.

ERIC JÖNSSON (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten, men jag vill ändå säga att departementschefen i propositionen för ett resonemang som innebär att det finns ett starkt stöd för den reservation vi har lagt från socialdemokraternas sida. Han säger i propositionen, jag citerar: "Vidare bör framhållas att trafiknykterhetsbestämmelserna i Danmark, Norge och Finland är tillämpliga på alla motordrivna fordon. Jag anser därför övervägande skäl tala för att samtliga trafiknykterhetsbestämmelser i princip görs tillämpliga också på traktor utan släpfordon och motorredskap."

Det är således starka skäl som departementschefen anför, och det är därför jag tycker vi borde ha kunnat komma fram till ett enigt utskott enligt den reservation som föreligger.

SVEN-GÖSTA SIGNELL (s):

Herr talman! Vi känner alla till att trots de insatser som på olika sätt görs för att minska antalet olyckor i trafiken är det ett alltför stort antal människor som årligen dödas eller skadas i samband med olyckor där motordrivna fordon på något sätt är inblandade. Det är skrämmande att så stor del av de olyckor som sker beror på alkoholförtäring.

Nu föreligger ett regeringsförslag där man till viss del skärper bestämmelserna vad gäller åtgärder mot alkoholförtäring i samband med förande av traktor och motorredskap.

Dessa frågor har grundligt utretts av trafiknykterhetskommittén. Kommittén framhöll att de flesta traktorer och motorredskap har en så avsevärd storlek och tyngd att ett felaktigt framförande ofta kan innebära påtaglig fara för person och egendom. Olyckor med sådana fordon kan få allvarliga skadeverkningar. I våra grannländer gäller redan trafiknykterhetsbestämmelserna för alla motordrivna fordon. Regeringen tycker övervägande skäl talar för att samtliga trafiknykterhetsbestämmelser i princip görs tillämpliga också på traktorer och motorredskap.

Och så långt, herr talman, låter detta bra. Men sedan svänger regeringen i sin uppfattning. Helt plötsligt tycker man att det förordade utsträckta ansvaret för förande av traktor eller motorredskap efter alkoholförtäring skall begränsas till att avse fall där sådant fordon framförs på väg.

En alkoholpåverkad traktorförare som kör på ett fält omfattas inte av promillereglerna och inte heller om han kör på ett inhägnat område – oavsett

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

Fredagen den
10 mars 1978

*Trafiknykterhets-
reglernas tillämp-
ning på förare av
motorredskap och
traktorer*

om där vistas andra människor eller inte. Enligt chefen för kommunikationsdepartementet motiverar inte trafiksäkerhetssynpunkterna att promillereglerna tillämpas i sådana fall. Men hur blir det med färden till och från fältet eller åkern om det är "legalt" att ha alkohol i blodet under körningen på arbetsplatsen? Är det inte stor risk att vederbörandes omdöme då medger en färd också ut på vägen?

Om det är fullt tillåtet att köra hemma på ladugårdsbacken med en stor traktor i onyktert tillstånd – varför skall det då dömas som rattfylleri att köra in med bilen i garaget eller åka en bit med mopeden på ladugårdsbacken? Är detta rimligt och logiskt när det går att utan straff köra med en stor tung traktor?

Det finns ingen logik i regeringsförslaget att befria exempelvis traktorförare från ansvar enligt trafiknykterhetsbestämmelserna. Det var en uppfattning som det helt övervägande antalet remissinstanser också hade i sina yttranden över trafiknykterhetskommitténs betänkande.

Man kan nu fråga sig: Varför denna generositet mot exempelvis förare av traktorer? Är det behövligt därför att det är praxis att vara onykter på traktorn? Jag kan inte tänka mig att så kan vara fallet. Eller vad säger alla ägare och företrädare för ägare av traktorer här i riksdagen? Om det nu är så att man är nykter även på traktorn, varför skall man då ha en sådan här specialregel som tillåter onykterhet? Den är ju helt onödig – ja, farlig för den allmänna uppfattning som vi alla som arbetar för bättre trafiksäkerhet försöker få människor att omfatta, inte minst ungdomen.

Synen på alkohol och motorfordon och motorredskap måste var så generell som den uttrycks i reservanternas förslag här.

Herr talman! Ingen sprit vid traktorratten och traktorspakarna!

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av Lisa Mattson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan Eric Jönsson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller justitiekammarens hemställan i betänkandet nr 21 mom. 2 och 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av Lisa Mattson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då Eric Jönsson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 100
Nej – 144
Avstår – 1

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Polishus
i Ljungby*

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservationen nr 2.

§ 8 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande

1977/78:22 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till domstolväsendet m. m. utom allmänna förvaltningsdomstolarna jämte motioner.

Kammaren biföll vad utskottet i detta betänkande hemställt.

§ 9 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande

1977/78:23 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till polishus, m. m. jämte motioner.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Polishus i Ljungby

LENNART BENGTTSSON (c):

Herr talman! I föreliggande betänkande från justitieutskottet behandlas motionen 982 om byggande av polishus i Ljungby.

Jag konstaterar att utskottet i år, precis som vid behandlingen av motioner i ärendet 1975 och 1976, anslutit sig till uppfattningen att det föreligger ett stort behov av nya lokaler för polisen i Ljungby. Som framgår såväl av motionen som av utskottets betänkande delas denna uppfattning även av det ansvariga statsrådet, vilket klart framgår av statsrådets frågesvar här i riksdagen den 11 februari 1977.

Onsdagens debatt här i kammaren rörde sig under många timmar om den framtida arbetsmiljön och säkerheten för en grupp människor engagerade i det svenska samhällsarbetet, nämligen riksdagsledamöterna. Den motion som nu behandlas är på sitt sätt en parallell till onsdagens stora fråga. Frågan nu rör även den arbetsmiljön och säkerheten för en grupp samhällsarbetare, nämligen de anställda vid Ljungby polisstation.

*Polishus
i Ljungby*

I vårt land har vi i stor politisk enighet ställt höga krav på arbetsmiljön på skilda områden. Mot denna bakgrund måste riksmötets yttersta arbetsgivaransvar för polispersonalen i Ljungby snarast leda till en arbetsmiljö som kan accepteras. Av motionen framgår hur orimliga lokalförhållandena är i det aktuella fallet. I 086 m² otidsenliga lokaler står till förfogande jämfört med ett behov av 3 639 m². Detta betyder att endast ca 30 % av behovet är tillgodosett. Låt mig också peka på den enligt min mening mest graverande bristen, nämligen beträffande lokaler för personalfunktioner. I dag finns 64 m² mot ett behov av 685 m². Här är alltså mindre än 10 % av behovet tillgodosett.

Regeringens insatser för sysselsättningen uppskattas säkerligen av en stor majoritet av folket, men dessa insatser får inte så totalt styra offentliga investeringar att ansvaret för samhällsanställdas arbetsmiljö kommer i andra hand. Med andra ord: denna frågas lösning kan inte i längden göras avhängig av sysselsättningssituationen inom byggnads- och anläggningsbranschen i Ljungby.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än utskottet, men jag har med dessa ord önskat understryka vikten av att tre års positiv inställning från justitieutskott och riksmöte – tillsammans med lika positiva uttalanden från det ansvariga statsrådet för mer än ett år sedan – nu rimligtvis måste leda till att arbetet med det projekterade polishuset i Ljungby igångsättes snarast.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 3 och 4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 10 Föredrogs

Justitieutskottets betänkande

1977/78:24 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till allmänna förvaltningsdomstolarna, m. m.

Näringsutskottets betänkande

1977/78:38 med anledning av propositionen 1977/78:101 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1977/78 såvitt gäller vissa anslag inom industridepartementets verksamhetsområde.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av talmannen beslöt kammaren att behandlingen av återstående på föredragningslistan upptagna utskottsbetänkanden skulle uppskjutas till ett senare sammanträde.

§ 11 Om åtgärder för att förlänga avvecklingstiden vid Rydholm AB i Borås

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER erhöll ordet för att besvara *Gördis Hörnlunds* (s) den 3 februari anmälda interpellation, 1977/78:127, och anförde:

Herr talman! *Gördis Hörnlund* har frågat mig om jag anser att det av riksdagen godkända avtalet mellan staten och de svenska bomullsföretagen medger att maskinparken från Rydholm AB överflyttas för igångsättande av produktion i Norrköping.

Vidare har *Gördis Hörnlund* frågat mig om jag avser att aktivt medverka till att avvecklingstiden vid Rydholm AB förlängs i enlighet med riksdagens uttalande till regeringen.

Frågorna anknyter till riksdagens hemställan från december 1977 att regeringen skulle pröva möjligheterna att förlänga avvecklingstiden vid Rydholm AB. Prövningen borde enligt riksdagens beslut ta sikte på att vid behov ytterligare minska de sysselsättningsmässiga svårigheterna för berörd personal i den mån det kunde ske utan att medföra påtagliga nackdelar för den avsedda omstruktureringen.

I anslutning till mitt svar på *Gördis Hörnlunds* frågor lämnar jag en redogörelse för den prövning som regeringen på riksdagens uppdrag nu har gjort.

Rydholm AB skall i enlighet med avtalen mellan staten och bomullsföretagen avveckla sin spinneri- och väveriverksamhet i Viskafors och har därför från och med den 1 januari 1978 överlåtit vissa av sina spinneri- och väverimaskiner till Gustaf Werner AB. Rydholm AB har vidare avtalat med Werner om att hyra dessa maskiner av Werner under år 1978.

I syfte att underlätta omställningen för berörd personal har staten ingått ett sysselsättningsavtal med Rydholm AB. Avtalet innebär i sammanfattning att staten till Rydholm AB bidrar med ett engångsbelopp om 3 milj. kr. mot att Rydholm AB förbinder sig att inte före utgången av år 1978 permittera eller avskeda personal, som är sysselsatt vid företagets spinneri- och väverianläggningar.

Den av riksdagen begärda utredningen har genomförts på följande sätt. Dels har regeringen undersökt möjligheterna att förlänga avtalet med Rydholm AB, dels har regeringen genom arbetsmarknadsstyrelsen låtit utreda möjligheterna att inom ramen för träffat avtal mellan staten och Rydholm AB samt inom ramen för styrelsens ordinarie resurser ytterligare minska de sysselsättningsmässiga svårigheterna för berörd personal vid Rydholm AB spinneri och väveri.

Vad gäller möjligheterna att förlänga avtalet med Rydholm AB har jag vid kontakter som departementet haft med ledningen för Rydholm AB erfarit att man bedömer en förlängning knappast möjlig. Företaget skulle tvingas begära ett stöd av en storleksordning som möjliggör avsättning av produkterna utanför landets gränser.

Avtalet med de olika bomullsföretagen avses ge en strukturomvandling

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

Om åtgärder för att förlänga avvecklingstiden vid Rydholm AB i Borås

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

som på sikt bör kunna ge kvarvarande företag möjlighet att överleva. Vid kontakter med övriga berörda bomullsföretag, dvs. Kungsfors Fabriker AB, Gustaf Werner AB och Almedahl AB, har jag fått företagens – och i fråga om Gustaf Werner AB även de fackliga företrädarnas – bestämda avståndstagande från en förlängning av sysselsättningsavtalet. En förlängning av sysselsättningsavtalet skulle uppfattas som en sådan snedvridning av konkurrensmöjligheterna att man från övriga företags sida skulle tvingas begära en omförhandling av gällande avtal.

Styrelsen hos Gustaf Werner AB har bl. a. framhållit att en förlängning av sysselsättningen i Rydboholm genom fortsatt textiltillverkning innebär ett upprivande av grunden för Gustaf Werner AB:s avtal med staten.

Gustaf Werners fackklubbar i Norrköping har i brev till regeringen framfört att "en förlängning av nedtrappningstiden i Rydboholms spinneri och väveri kan innebära risk för att även vi här i Norrköping förlorar våra arbeten". Den långtidsplanering och omorganisation som pågår i Norrköping kräver enligt fackklubbarna att avtalet fullföljs.

De fackliga företrädarna vid Rydboholms AB har vid ett sammanträde mellan berörda parter, länsarbetsnämnd och Borås kommun, vitsordat att man inte i och för sig önskar en förlängning av avtalet. Man efterlyser i första hand någon form av ersättningsindustri för att säkra sysselsättningen för de ca 130 anställda vid spinneriet och väveriet.

Mot bakgrund av vad jag här har anfört och med hänsyn till dels risken att avsedd omstruktureringseffekt inte uppfylls, dels riskerna för sysselsättningen i Norrköping om sysselsättningsavtalet med Rydboholms AB förlängs, har regeringen vid sin prövning av ärendet beslutat att inte begära omförhandling av avtalet med Rydboholms AB.

Gördis Hörnlund har i sin interpellation bl. a. hävdatt att riksdagen blivit missledd vid behandlingen av bomullsavtalet, eftersom det nu enligt Gördis Hörnlund sker en utökning av tillverkningen i Norrköping.

De maskiner som skall flyttas till Norrköping kommer enligt vad jag har inhämtat att, om så bedöms ekonomiskt rimligt, utnyttjas för tillverkning av en typ av produkter som f. n. inte framställs inom landet, f. ö. en produkt som inte kommer att konkurrera med Gamlestadens och Kungsfors produktion enligt avtalet.

Initiativ av den typ som Gustaf Werner AB nu har tagit i Norrköping är enligt min uppfattning lovvärda. Det är positivt för försörjningsberedskapen att dessa maskiner används i löpande produktion. Möjligheterna till bibehållen sysselsättning i Norrköping förbättras, och företaget tar upp konkurrens på ett område där tidigare enbart importerade varor förekommer.

På frågan om jag anser att det av riksdagen godkända avtalet mellan staten och de svenska bomullsföretagen medger att maskinparken från Rydboholmsbolaget överflyttas för igångsättning av produktion i Norrköping kan jag med hänvisning till vad jag anfört svara ett obetingat ja.

Regeringen har dock prövat möjligheten att låta maskinerna stå kvar i nuvarande fabrikslokaler i Viskafors så att Gustaf Werner AB skulle kunna tillverka den nya produkten där. Företaget anser sig emellertid inte våga

pröva denna möjlighet. Anläggningen i Norrköping har f. n. inte full beläggning. Vidare har företagets orderingång minskat mycket starkt senaste halvåret.

Skulle Gustaf Werner AB acceptera att åta sig produktion i Viskafors, skulle det finnas risk för att nuvarande sysselsättning i Norrköping kommer i fara. Företaget motsätter sig därför mycket bestämt denna lösning. Jag anser inte att det är möjligt att pressa företaget till nämnda åtagande i nuvarande konjunkurläge.

Vilka möjligheter har vi då att inom ramen för gällande avtal ytterligare minska de sysselsättningsmässiga svårigheterna för berörd personal vid Rydboholms spinneri och väveri?

Arbetsmarknadsstyrelsen har på regeringens uppdrag utrett denna fråga.

AMS framhåller bl. a. att Borås kommun i dag har ett kärvt arbetsmarknadsläge med en förhållandevis hög arbetslöshet samt att läget kommer att vara oförändrat under 1978. Möjligheterna att placera den berörda gruppen i arbete på den reguljära lokala arbetsmarknaden måste f. n. bedömas som mycket små. Tillgängliga resurser inom arbetsmarknadsutbildningen kan dock utnyttjas för dem som önskar utbildning för nytt yrke.

För att bereda arbetsförmedlingen och berörd personal ett ökat rådrum inför den förestående nedläggningen föreslår AMS att en samrådsgrupp snarast tillsätts med representanter för företaget, de fackliga organisationerna, kommunen och arbetsförmedlingen. Gruppens uppgift skulle vara att närmare kartlägga den berörda personalen och planera åtgärder som kan bidra till att mildra effekterna av en nedläggning.

Jag vill för egen del och efter samråd med cheferna för arbetsmarknads- och industridepartementen framhålla följande.

Regeringen har med det nu gällande sysselsättningsavtalet skapat ett och ett halvt års rådrum för företag, anställda och arbetsmarknadsmyndigheter att vidta de åtgärder som erfordras för att mildra verkningarna av en nedläggning.

Jag har som nämnts varit i kontakt med de två företagen. Jag har därvid fått försäkringar om att man från Rydboholms sida kommer att inom ramen för företagets resurser och gällande arbetslagstiftning göra vad som är möjligt för att underlätta fortsatt sysselsättning. Gustaf Werner AB framhåller att man är beredd att diskutera eventuell anställning i Norrköping. Vidare kommer flyttningen av maskinerna att kräva vissa arbetsinsatser under våren 1979. Gustaf Werner AB är berett att utnyttja den berörda personalen i detta arbete.

Jag delar AMS uppfattning att en samrådsgrupp snarast bör tillsättas för en individuell prövning av olika sysselsättningsmöjligheter.

Driftnedläggningen vid Rydboholm måste emellertid ses i ett vidare sammanhang. Den aktuella och långsiktiga sysselsättningssituationen i Boråstrakten har medfört att regeringen fattat två beslut av betydelse för kommunen. Regeringen har således beslutat att Borås fram t. o. m. den 30 juni 1979 skall ingå i den s. k. grå zonen. Vidare har regeringen givit vissa

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

länsstyrelser, bl. a. den i Älvsborgs län, i uppdrag att tillsätta speciella grupper för att samordna arbetet med att finna ersättningssysselsättning till de kommuner som drabbas av strukturomvandlingen i vissa branscher. Gruppen i Älvsborgs län har börjat sitt arbete. Jag vill erinra om att chefen för industridepartementet i förra veckan anmälde här i riksdagen att han avser föreslå regeringen att hos riksdagen hemställa om att särskilda resurser tilldelas grupperna så att de kan utveckla ett aktivt arbete.

Regeringen har vidare tillsatt en arbetsgrupp, med anknytning till etableringsdelegationen i industridepartementet, för att samordna de förslag som grupperna i de berörda länen framför. Regeringen kommer alltså att fortlöpande följa utvecklingen i Boråsområdet. Chefen för industridepartementet avser dessutom att föreslå regeringen att uppdra åt Statsföretag att medverka till att söka ersättningsproduktion till bl. a. Västsverige.

På Gördis Hörnlunds andra fråga kan jag således svara att regeringen vill aktivt medverka till att de anställda vid Rydboholms spinneri och väveri får så goda möjligheter till fortsatt sysselsättning i Boråsregionen som samhället kan erbjuda.

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret på min interpellation, trots att det långt ifrån är några uppmuntrande besked som lämnas där.

Den 13 december 1977 fattade riksdagen beslut om att ge regeringen ett bemyndigande att träffa avtal med de svenska bomullsföretagen i syfte att trygga försörjningsberedskapen i fråga om bomullsgarn. Samtidigt gjorde riksdagen ett uttalande att regeringen, med hänsyn till det svåra arbetsmarknadsläget i Borås kommun, borde pröva möjligheten att förlänga avvecklingstiden vid Rydboholmsbolagets fabrik i Viskafors.

Att arbetsmarknadsläget i Borås är synnerligen besvärligt har jag och andra redogjort för vid åtskilliga tillfällen, och jag vill bara påminna om att kommunen förlorat över 6 000 tekojobb under 1970-talet, varav merparten de allra senaste åren, att 7 % av Beklädnadsarbetareförbundets medlemmar i Borås f. n. är arbetslösa, att 13 % av arbetskraften i Borås är arbetslös eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Det är endast Norrbotten som har en högre siffra, nämligen 16 %. Det är också helt klart att situationen kommer att förvärras ytterligare genom att en rad företag har varslat. Vi har utflyttningen av Scan Väst och den aviserade nedbantningen av den nya statliga tekokoncernen framför oss. Detta kommer att innebära verkliga smällar för de anställda och för kommunen. I den situationen är det inte underligt att vi på alla sätt har kämpat för att bibehålla den sysselsättning vi har, för att undvika att ännu fler människor drabbas av arbetslöshet och utslagning.

I Rydboholmsfallet är det verkligen fråga om tragedi för de flesta som blir friställda. Tre fjärdedelar av de 129 berörda är nämligen 50 år eller äldre. En tredjedel är 60 år eller äldre. Ofta är det fråga om tredje och fjärde generationen som arbetar i det gamla familjeföretaget. Många har varit

anställda i företaget från 14–15-årsåldern. Nu blir de utslagna i en tid när det är omöjligt att finna nya jobb i Boråsregionen. AMS har också i sin utredning kommit fram till att det blir ytterst besvärligt att klara nya arbetstillfällen till de berörda genom ordinarie arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Möjligheten att omplacera berörd personal inom företaget bedömer AMS som så gott som obefintlig. 52 anställda vid beredningsverket är redan i dag berörda av varsel om uppsägning. Och man har för avsikt att ytterligare skära ned antalet anställda fram till början av år 1979. När handelsministern fått försäkringar från företaget att man skall göra vad som är möjligt för att underlätta fortsatt sysselsättning är det tomma ord som inte stämmer med den kalla verkligheten.

AMS bedömer också möjligheterna att placera de berörda i arbete på den reguljära lokala arbetsmarknaden som starkt begränsade. Arbetslösheten är redan mycket hög i kommunen, vilket jag tidigare berört. Under perioden augusti 1977–januari 1978 kvarstod i genomsnitt per månad närmare 1 800 arbetssökande utan arbete vid arbetsförmedlingen. Dessa utgjorde 2,7 % av befolkningen i åldrarna 16–64 år. Motsvarande andel för riket var 1,9 %. Anmälningstiderna för de arbetslösa är klart längre i Borås än för landet i övrigt. I slutet av januari i år var 530 personer berörda av varsel om uppsägningar enbart inom tekoindustrin. Till detta kommer de aviserade inskränkningarna vid Algots och Eiser, som jag förut berört. AMS påpekar att den höga medelåldern bland de berörda vid Rydboholm ytterligare begränsar möjligheterna att erhålla nytt arbete i kommunen. Beträffande en eventuell anställning i Norrköping kan man också konstatera att samtliga bostadsförhållandevis länge på orten; det rör sig således om s. k. lokalt bunden arbetskraft.

Jag anser det cyniskt att först lägga ned i Rydboholm, köra i gång maskinerna i Norrköping och därefter helt fräckt börja tala om att man också skall flytta de anställda till Norrköping. Varför kunde inte produktionen i stället ha fått fortsätta i Rydboholm?

AMS anför vidare att arbetsmarknadsutbildningen har långa köer, att möjligheterna till beredskapsarbete och olika former av skyddat arbete är starkt beskurna till följd av bl. a. en hårt ansträngd kommunal ekonomi samt att man har begränsade medelsramar för arkivarbete och köer till den skyddade verkstaden.

AMS konstaterar också att det erfarenhetsmässigt är svårt att finna beredskapsobjekt lämpliga för äldre, som tidigare huvudsakligen arbetat inom tekoområdet. Det blir således ingen lätt uppgift, herr handelsminister, för den samrådsgrupp som skall tillsättas för att klara upp situationen för de anställda vid Rydboholms. Om riksdagens klart uttalade vilja att driften bör förlängas med ytterligare ett par år kunde fullföljas, skulle man få betydligt bättre rådrum för att lösa problemen.

Nu har handelsministern tydligen inte lagt ned alltför stort arbete på att söka finna en lösning i enlighet med riksdagsbeslutet. Det sammanträde som hölls i Viskafors den 1 mars med företrädare för bl. a. berörda departement, AMS, länsarbetsnämnden, kommunen, facket och de berörda företagen

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

tycks mest ha tillkommit på grund av min interpellation. Då hade dock två och en halv månad förflutit sedan riksdagen behandlade denna fråga.

I min interpellation har jag hävdats att riksdagen onekligen blivit missledd vid behandlingen av detta ärende. Jag upprepar fortfarande att så är fallet. Riksdagen ingavs nämligen föreställningen att Rydboholmsmaskinerna skulle placeras i malpåse. I propositionen 1977/78:42 finns ett långt resonemang om alternativen att ge stöd till löpande produktion eller att välja att hålla kapacitet i malpåse. På s. 74 i propositionen gör handelsministern följande uttalande:

”Som jag tidigare har anfört anser jag att spinningskapaciteten inom landet generellt sett har nått en från försörjningsberedskapssynpunkt kritisk gräns. Detta gäller i särskilt hög grad spinningskapaciteten i fråga om bomullsgarn. Med utgångspunkt från den våren 1977 tillgängliga produktionskapaciteten erfordras en krisimport på ca 25 % av den normala för att behovet av bomullsgarn skall täckas i en kris. Det finns härutöver risk för att viss äldre maskinutrustning har utrangerats under tiden fram till nu.

Det är mot denna bakgrund väsentligt att den återstående maskinkapaciteten säkras. Genom det avtal som under förutsättning av riksdagens godkännande nu har slutits mellan staten och de svenska bomullsföretagen vidmakthålls produktionskapaciteten på detta område en tid framåt genom en kombination av löpande produktion och kapacitet i malpåse. Eftersom malpåsekapaciteten har knutits till företag med löpande produktion bedömer jag att den mycket snabbt bör kunna komma i användning i en krissituation.”

Försvarsutskottet konstaterar på s. 7 i sitt betänkande 1977/78:5: ”Genom avtalen behålls produktionskapaciteten en tid framåt med en kombination av löpande produktion och kapacitet i malpåse.”

Utskottets talesman, Karl Bengtsson, talade i denna kammare om malpåsekapacitet. Tidningen Arbetsmarknaden publicerade redan den 22 augusti 1977 en artikel om att avtal hade slutits med bomullsindustrin och konstaterade att ”Gustaf Werner AB köper huvuddelen av Rydboholms spinneri- och vävermaskiner och flyttar dem till Norrköping som malpåsekapacitet”.

De fackliga företrädarna i Rydboholm har hela tiden bibringats uppfattningen att maskinerna skulle utgöra en malpåsekapacitet. Vid ett sammanträde i januari i år, i vilket Rydboholmsbolagets verkställande direktör deltog, uppdagades dock att maskinerna skulle användas i Norrköping. I en intervju i Borås Tidning den 1 februari gör Rydboholmsbolagets VD följande uttalande: ”Planerna på produktion i Norrköping var en överraskning för mig och självklart informerade jag fackföreningen när jag kom hem.” T. o. m. Rydboholmsbolagets VD, som hela tiden följt denna fråga, anser sig således missledd eller lurad – det är närmast en smaksak vad man vill kalla det hela.

Handelsministern berör över huvud taget inte malpåsefrågan i interpellationssvaret. I stället anser han att det initiativ till en ny produkt som Gustaf Werner AB har tagit är lovvärt. Nu är det också helt plötsligt positivt för

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

försörjningsberedskapen att maskinerna används i löpande produktion. Men fram till den 13 december 1977 ansåg handelsministern att en kombination mellan löpande produktion och malpåsekapacitet var det bästa. Och det var ju också därför som produktionen i Viskafors skulle upphöra och maskinerna skickas till Norrköping. Hur skulle det vara om handelsministern här i dag klargjorde varför han har gjort en sådan kovändning sedan riksdagsbeslutet? Kan handelsministern förklara vad det är för *malpåsekapacitet* som avses i propositionen?

Om inte handelsministern själv vill svara på de frågorna kanske jag kan ge en liten redovisning av vad som skett efter det att avtalet slöts i juni 1977. Det finns en rad omständigheter som bekräftar att Werners från början var inställt på ett malpåsearrangemang men att bolaget senare bedömde det som ekonomiskt ofördelaktigt. Vid sammanträdet i Viskafors den 1 mars i år berättade också chefen för Gustaf Werner AB att när avtalet slöts i juni fanns ingen produktion planerad för Rydboholms maskiner.

Gustaf Werner AB hade till överstyrelsen för ekonomiskt försvar gjort ett åtagande att i fredstid producera mellan 600 och 1 000 ton bomullsgarn för att i krigstid kunna gå upp till en kapacitet på 5 400 ton, varav 1 000 ton med hjälp av Rydboholmsmaskinerna. Under förhösten upptäckte man dock att man hade svårigheter att upprätthålla en fredsproduktion på 600 ton. Minimiåtagandet var ju egentligen 1 000 ton, men efter särskilt medgivande skulle man kunna få gå ned till 600 ton enligt avtalet.

I den situationen tog man kontakt med överstyrelsen för ekonomiskt försvar, som också hjälpte företaget att hitta en i dag importerad produkt som skulle produceras med hjälp av Rydboholmsmaskinerna. Detta skedde alltså under den tiden när propositionen skrevs, och det får väl anses synnerligen allvarligt att riksdagen inför behandlingen av ärendet icke på något sätt upplystes om de förändrade förhållandena. I stället bibringades alla föreställningen att Rydboholm skulle läggas ner på grund av överproduktion och konkurrens och att maskinerna skulle stoppas i malpåse. Inte ens handelsministern tycks ha känt till planerna på Luciadagen 1977, eftersom han inte med ett ord berörde den nya situationen. Annars borde väl handelsministern ha medverkat till att inte riksdagen missleddes och att inte Rydboholmsbolagets anställda ingavs några falska förhoppningar om att driften skulle kunna fortsätta ett par år ytterligare.

I det här sammanhanget bör det också noteras att avtalen inte, som brukligt är, bifogades propositionen, utan riksdagen fick förlita sig på en beskrivning av vad avtalen gick ut på. Propositionen var också slarvigt skriven i övrigt. Bl. a. redovisades ju felaktiga siffror när det gällde antalet anställda inom såväl konfektions- som textilindustrin, och utskottet rättade också till dessa fel på grund av att frågan aktualiserades i en motion.

Det som är ytterst allvarligt i denna fråga är att riksdagen missletts genom malpåseresonemanget. Om inte riksdagen ingivits föreställningen om detta arrangemang är det möjligt att man fattat ett annat beslut när det gäller Viskaforsfabriken. Det är tänkbart att riksdagen då hade gått på förstahandsyrkandena i våra motioner – det fanns motioner från både socialdemokratiskt

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydbohols AB
i Borås*

och borgerligt håll – i stället för att göra ett tillkännagivande om en förlängning av avvecklingstiden.

En annan fråga är vilken roll överstyrelsen för ekonomiskt försvar har spelat i det här sammanhanget. Hade man haft kontakt med regeringen eller hade man det inte när man på förhösten skaffade fram en produkt som var lämplig för Rydboholsmaskinerna? Man kan också fråga sig varför det inte lika gärna kan arrangeras så att både maskinerna och jobben får stanna kvar i Viskafors. Enligt ett brev som jag har fått från chefen för Werners pågår redan nu produktion av den nya varan med syntetblandat bomullsgarn i Norrköpingsfabriken – med de maskiner som man redan har där. Varför inte fortsätta med produktion på dessa maskiner och fortsätta med tillverkning av bomullsgarn i Viskafors eftersom produktionsapparaten finns där och eftersom Werners har talat om att man har svårigheter att upprätthålla en fredsproduktion på miniminivån 600 ton? Har handelsministern över huvud taget undersökt den möjligheten? Uppriktigt sagt tror jag inte att så är fallet.

Intresset för en lösning som tillgodoser de anställda har verkligen varit ljumt, vilket också framgår av interpellationssvaret, detta trots att kommunstyrelsen i Borås med borgerlig majoritet har väddat om hjälp att fortsätta driften i Viskafors ytterligare någon tid – jag tycker att handelsministern borde kunna lyssna åtminstone på sina egna partivänner i Borås – och trots att rapporten från AMS ger vid handen att det knappast finns någon chans att hitta en lösning för de anställda.

Handelsministern påstår vidare i interpellationssvaret att de fackliga företrädarna vid sammanträdet den 1 mars vitsordat att de i och för sig inte önskar en förlängning av avtalet och att de i första hand efterlyser någon form av ersättningsindustri. Detta är en rent lögnaktig beskrivning av vad som framfördes från fackets sida. De om några, Staffan Burenstam Linder, har kämpat för att produktionen skall bibehållas eller att det skall ske en förlängning av avvecklingstiden. De om några vet hur svårt det är att få fram en ersättningsindustri, i synnerhet på den korta tid det gäller. De har alltså inte yttrat sig på det sätt som handelsministern påstår.

AMS har inte heller sagt att tillgängliga resurser inom arbetsmarknadsutbildningen kan utnyttjas för dem som önskar utbildning till nytt yrke. AMS har talat om att det redan nu finns långa köer till AMU-centra och att situationen framöver ingalunda kommer att förbättras. Hur skulle det vara om handelsministern undviker att glätta bilden, för den är ingalunda gläntig.

På slutet i svaret vinkar handelsministern med att Borås har kommit in i grå zonen, att det har tillsatts arbetsgrupper osv. Men läget är faktiskt så bekymmersamt i Borås att vi inte tror att några stekta sparvar skall komma flygande i våra munnar. Det tror inte heller trotjänarna vid Rydholm. Men naturligtvis har jag ingenting emot att Staffan Burenstam Linder här i dag talar om att regeringen skall klara en ersättningsindustri med ett hundratal arbetstillfällen till Viskafors under det närmaste året. Jag ställer därför frågan om handelsministern i dag vill utlova detta.

Låt mig också påstå att när handelsministern säger att sysselsättningen i Norrköping skulle råka i fara om produktionen i Viskafors fortsätter är det en konstruktion för att ytterligare försöka förvilla begreppen. Det är f. ö. intressant att handelsministern ägnar frågan om sysselsättningen i Norrköping ett så stort intresse samtidigt som problematiken i den hårt drabbade Boråsregionen nämns mer i förbigående.

Jag anser att i den här frågan har det förekommit så många underliga turer att det bör göras en ordentlig utredning under medverkan av de fackliga organisationerna och att hela denna affär bör redovisas offentligt. Vill handelsministern medverka till att en sådan utredning och redovisning kommer till stånd?

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Jag måste bekänna att jag uppriktigt sagt är både överraskad och upprörd över det faktum att riksdagens enhälliga beslut om hemställan till handelsministern om en tidsförlängning för avveckling av Rydboholmsbolagets spinneri- och väveritillverkning inte kommer till stånd. Nu kommer tydligen denna avveckling att ske i och med detta års utgång, och 130 anställda står utan arbete. Det är i sanning en tragisk utveckling för landets äldsta textilindustri och en av de modernaste textilfabrikerna här i landet.

Handelsministern säger att man bedömer det knappast möjligt att förlänga tiden för tillverkningen vid nämnda företag. Företaget skulle tvingas att begära ett stöd av en storleksordning som möjliggör avsättning av produkterna utanför landets gränser. Måhända skulle detta kosta statsverket ytterligare av statsmedel, men samtidigt får man ha i minnet att det också kommer att kosta pengar i arbetslöshetsersättning för dessa 130 friställda med deras familjer. Ännu har inte någon ersättningssystem kunnat anvisas.

Nu säger handelsministern att det knappast är möjligt. Skall jag tolka ordet "knappast" som att det ännu finns en viss chans att avtalet förlängs i enlighet med vad riksdagen beslutat. Det bör i detta sammanhang omnämnas att de vid Rydboholms AB anställda, som berörs av nedläggningen, i de flesta fall är i 40–50-årsåldern. Tillika har de byggt eget hem i bygden och sålunda är det helt omöjligt för dem att flytta till annan ort. Det är sålunda en mycket allvarlig situation för dessa människor i Viskafors gamla kommun.

Om handelsministern närmare provat det arbetsmarknadspolitiska läge som finns i Borås contra Norrköping, är jag övertygad om att riksdagens uttalande om förlängning av fristen för Rydboholms AB också skulle ha kunnat genomföras. Många av de berörda såg ett hopp för framtiden i riksdagens beslut förra året. Det uppfattas som om inskränkningarna i Rydboholmsbolaget skulle ha varit ett led i den begränsning av tekoproduktionen som det sägs skall vara en tvingande nödvändighet att göra i det här landet. Men nu lär det vara så, enligt det svar som handelsministern lämnat

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

till Gördis Hörnlund, att tillverkningen skall fortsätta i Norrköping i stället. Jag förutsätter då att det hade varit betydligt lyckosammare och bättre för alla parter, om man i stället hade kunnat fortsätta denna tillverkning i Rydboholmsbolagets fabriker i Viskafors, allt i enlighet med vad riksdagen uttalade i höstas.

Det är sannerligen en deprimerande situation för dessa människor i Viskafors, och det är också som Gördis Hörnlund har sagt för hela Boråsregionen en synnerligen allvarlig, bekymmersam och svårbemästrad situation. Det är nu hög tid att vidtaga effektiva åtgärder för en ersättnings-sysselsättning i just Viskafors, och eftersom handläggningen av ärendet, vågar jag påstå, inte följt riksdagens uttalande, anser jag det vara handelsministerns skyldighet att med kraft medverka till ersättningsindustrier för de människor som blir drabbade av arbetslöshet på grund av denna förändring. Inte på så sätt att de skall förflyttas till annan ort – i inledningen av mitt anförande nämnde jag att det är otänkbart på grund av deras ålder och på grund av att de byggt egnahem etc., utan att det ordnas ersättningsindustrier just i den gamla Viskaforskommun där dessa människor är bosatta.

Det finns ingen anledning för mig att ytterligare penetrera denna fråga. Gördis Hörnlund har i detalj gått in på den. Jag vill bara avslutningsvis hemställa till regeringen att ersättningsindustri etableras i Rydboholm och Viskafors och att det ges besked om detta så fort som möjligt innevarande år – under det första halvåret, vågar jag tillägga.

WILHELM GUSTAFSSON (fp):

Herr talman! Med anledning av Staffan Burenstam Linders svar på Gördis Hörnlunds interpellation beträffande åtgärder för att förlänga avvecklingstiden vid Rydboholms AB i Borås, så tillåter jag mig också att framföra några synpunkter och kanske ställa en och annan fråga.

När beslutet om avvecklingen av spinneriet och väveriet vid Rydboholm fattades i december 1977, så är jag övertygad om att både vi som motionerat i ärendet och övriga riksdagsmän och inte minst personalen i Rydboholm trodde att det fanns en reell möjlighet att åstadkomma en förlängning av avvecklingstiden utöver den som propositionen föreslagit. Jag utgick då från att även handelsministern Staffan Burenstam Linder såg den möjligheten. Man skulle, sade handelsministern i debatten, självfallet komma att undersöka verksamheten där och ta stor hänsyn till vad utskottet framhållit. Det är ordalag som man knappast kan ge sig på att använda om man inte upplevde en reell möjlighet att handla på det sättet.

Den "undersökning" – förlåt att jag använder citationstecken kring ordet – som handelsministern nu vidtagit för att fullgöra riksdagens beställning att pröva en förlängning av avtalet med Rydboholm, tycks ge vid handen att Rydboholms AB i Borås vill ha betalt för en förlängning – hur mycket framgår inte av svaret. Övriga inblandade parter är negativa och kan väntas begära omförhandling.

En förlängning är ett upprivande av grunden för Gustaf Werner AB:s avtal med staten. Gustaf Werner AB är avvisande till produktion i Viskafors, och

fackklubbarna vid Norrköpingsföretaget menar att ett avtalsupprivande skulle riskera sysselsättningen i Norrköping.

Att en förlängning skulle kosta pengar, det tror jag att alla som var med om decemberbeslutet var på det klara med, men handelsminister Burenstam Linder borde väl redan vid den tidpunkten ha varit fullt medveten om de övriga hårda bindningar beträffande nedläggningen som finns i avtalet till övriga intressenter och som nu delvis redovisas. Varför upplyser handelsminister Burenstam Linder inte klart och entydigt om de låsningar som finns i avtalet och som nu naturligtvis är skäl för att förhandlingar inte ens upptas? Ett sådant klarläggande hade kanske inte räddat jobben i Rydboholm, men det hade å andra sidan medfört att några förhoppningar om förlängning aldrig kommit att uppstå hos berörda arbetstagare.

Det känns naturligtvis både förvirrande och beklämmande när man erfar att det inom det här avtalets ram är meningen att 130 trotjänare i Rydboholm skall friställas och att de nya moderna maskiner man haft under några år, med statligt stöd förstås, skall flyttas till en annan del av vårt land och där med en visserligen ny men ingalunda väsensskild tillverkning sysselsätta ett antal textilarbetskamrater.

Det är inte så konstigt om både Rydboholmsarbetarna och f. ö. hela befolkningen i Sjuhäradsbygden bara ser det som en förflyttning av sysselsättningstillfällen från Sjuhäradsbygden till en annan del av landet. Vi är tyvärr inte helt ovana vid ett sådant tillvägagångssätt!

När Norrlandsstatsningarna i fråga om teko skedde, hette det att sysselsättningen i Borås inte skulle beröras. Under det första året av Algots Norrlandsbyggnad minskade personalstyrkan i Borås med bortåt 1 000 personer. Det är bra att sysselsättningsläget i Norrland och Norrköping kan förbättras, men det borde inte få ske på bekostnad av sysselsättningen i Borås, som har det så besvärligt. Erbjudandet om anställning i Norrköping för Rydboholmsarbetare måste väl även handelsministern anse fullständigt orealistiskt, väsentligt mer orealistiskt än att förmå Gustaf Werner AB att ha produktion i Viskafors. Det kan naturligtvis finnas tekniska och företagsekonomiska skäl som gör det omöjligt, men sysselsättnings skäl i Norrköping borde inte kunna tas till intäkt för att övergångsvis hindra sysselsättning i Rydboholm.

Om de företagsekonomiska skälen skulle vara avgörande för att Gustaf Werner AB inte kan förlägga produktionen i fråga till Viskafors, borde ministern ha prövat hur det förhåller sig om man gör en samhällsekonomisk bedömning. Det blir i Rydboholm ändå fråga om kanske ett hundratal människor som tvingas lämna arbetsmarknaden 10–15 år för tidigt. Anser handelsministern att detta är en socialt acceptabel form av avveckling?

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! I många debatter i kammaren har det konstaterats att sysselsättningsläget i Älvsborgs län är utomordentligt dåligt, och därför har också i olika sammanhang redovisats de ansträngningar som gjorts för att komma till rätta med dessa dåliga förhållanden.

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

I mitt interpellationssvar har jag upprepat vad som i det avseendet sagts av andra företrädare för regeringen. Jag är nu engagerad i den diskussion som pågår i handelsdepartementet, eftersom det där handläggs frågor som gäller ekonomiskt försvar. Det är icke nu möjligt för mig att ytterligare gå in på de olika avgöranden som hör till arbetsmarknadsdepartementets och industridepartementets områden. Jag tar bara fasta på vad industriministern uttalat, nämligen att man här gör energiska ansträngningar för att inom de två departementen skaffa fram alternativa sysselsättningar och se till att de svårigheter som man ställs inför i så hög grad i detta län blir mildrade.

Det är som alla de tre talarna framhållit riktigt att riksdagen i samband med behandlingen av den här propositionen uttalade att regeringen bör pröva möjligheterna att förlänga avtalet med Rydboholms AB. Med avtalet menade man det sysselsättningsavtal som jag tillsammans med arbetsmarknadsministern hade förhandlat fram för att under ett och ett halvt års tid se till att man fick en övergångsperiod, innan verkningarna av den strukturomvandling satte in som var nödvändig för att få en från försörjningsberedskapssynpunkt viktig uppgift löst, nämligen en rimligare styrka i den grundtextila bomullsindustrin.

Vi hade alltså av sysselsättningskäl träffat ett avtal som gällde ett och ett halvt år, och det är det avtalet man nu vill att regeringen skall pröva möjligheterna att förlänga. Men riksdagen har faktiskt inte yttrat sig så, att det kan sägas att jag på något sätt självsvåldigt frångått ett riksdagsbeslut. För det första konstaterade riksdagen att man skulle pröva möjligheterna. För det andra uttalade riksdagen att det skulle ske i den mån det kunde göras utan att det medförde påtagliga nackdelar för den avsedda omstruktureringen. Innan man anklagar mig för sidvördnad för riksdagsbeslut, bör det i rättvisans namn anges vilken beställning riksdagen hade. Jag upprepar att de strukturåtgärder som föreslogs i den proposition som vi behandlade i höstas hade aktualiserats mot bakgrund av en önskan att av försörjningsberedskapsskäl få en rimlig styrka i den grundtextila bomullsindustrin.

Jag är medveten om att det alltid går att anföra kritik mot de resultat som kommer fram vid sådana förhandlingar. Jag vill inte påstå att jag var lycklig över förhandlingsresultatet – jag kan se allehanda avsigidor i det – men man har faktiskt här att göra med mer än en part. Företrädarna för den andra sidan skall också skriva under avtalet. Det är fråga om en förhandling, och ni vet lika väl som jag att en förhandling faktiskt inte alltid brukar sluta så att man får igenom sina egna önskningsfullt ut – snarare tvärtom.

Då är frågan om man skall bryta upp eller ändra det träffade avtalet, och vi har mot bakgrund av riksdagens uttalande gjort mycket större avsträngningar på denna punkt än vad som framskytmar i era inlägg mot mig. Men vi har i diskussionerna kommit fram till att det skulle vara förenat med avsevärda risker att göra dessa ändringar, med tanke på de speciella hänsyn som jag faktiskt är tillsatt att bevaka, nämligen att det skall finnas en försörjningsberedskapsstyrka i den industri det gäller.

Men man har också kommit fram till att man för att få en långsiktig styrka i sysselsättningsansträngningarna i regionen måste försöka att vara offensiv.

vilket socialdemokraterna f. n. försöker framhålla i olika näringspolitiska sammanhang. Det innebär att man skall leta efter någonting som är hållbart. I de överläggningar som vi har fört har vi också hela tiden haft den tanken med. Jag vill starkt understryka att det inte bara är jag som ur min kanske på ett sätt enkelspåriga försörjningsberedskapssynvinkel har intagit denna ståndpunkt, utan representanter för industri- och arbetsmarknadsdepartementen har varit med och kommit fram till samma slutsats.

Jag vill också göra gällande, ehuru jag inte personligen har suttit med i dessa diskussioner, att företrädarna för företaget liksom alldeles klart de anställda i Norrköping men även fackrepresentanterna vid Rydboholms AB har ansett att det vore bättre att ge dessa ansträngningar en offensiv prägel. Ni skulle väl ändå inte vara glada, om det visade sig att man för en insats av ett visst antal miljoner, som skulle gå åt för att år efter år hålla verksamheten i gång, skulle kunna åstadkomma en mycket bättre styrka i ert fina län. Ingen kan vara stolt över ett beslut som innebär att det i själva verket skulle bli en svagare näringsstruktur i Älvsborgs län.

Jag är därmed framme vid det som är ett paradnummer i inläggen mot mig, nämligen att riksdagen på något sätt skulle ha blivit vilseledd av min proposition. Man säger att det, eftersom det tydligen var så lätt att förklara för Gustaf Werner att dessa maskiner kunde användas i Norrköping, väl hade varit skräp om inte handelsministern också hade kunnat se till att Rydboholms gjorde det.

Men var och en av er vet precis lika väl som jag att företag inte är exakt identiska. Företag är organismer och har olika förutsättningar att lösa sina uppgifter. Och i de diskussioner som vi har haft har det visat sig att Rydboholms icke såg någon möjlighet att fortsätta den aktuella verksamheten. Alternativet vore alltså inte fortsatt drift nere i Rydboholm utan att skrota maskinerna i fråga.

Då var man framme vid att det kanske skulle finnas åtminstone en möjlighet att hålla maskinerna i malpåse. Självfallet är det utmärkt om maskinerna är i gång. Det står ingenting i min proposition om att det skulle vara förbjudet att använda maskiner som bevaras i malpåse. Vad som står där är att ett minimalalternativ, den billigaste och rimligaste lösningen, är att öppna en möjlighet för företaget att ta på sig kostnaden för att hålla maskinerna i malpåse.

Men det är självklart att var och en av oss är glad om ett visst företag, som i det här avseendet har bättre slagkraft, också så småningom visar sig kunna få hjulen att snurra. Det är något som förefaller vara en ganska självklar slutsats.

Jag finner alltså att det på något sätt är helt fel att påstå att jag skulle ha vilselett riksdagen. Det är icke avtalsstridigt när man från Gustaf Werners sida med olika ansträngningar försöker finna utrymme för denna nya produktion. De undersökningar som vi nu gjort har inte varit en gest bara för att under en debatt i något sammanhang formellt kunna visa att man här försökt markera. Det har varit ett genuint intresse bakom att försöka finna en bra lösning. Ni från länet är självfallet mera aktivt mitt uppe i de svårigheter

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

som där finns, men dessa svårigheter är för mig inte obekanta. Och jag är absolut inte likgiltig för dem. Men jag återvänder till att det för oss ändå måste vara ett intresse att försöka att för en viss summa miljoner hitta det som är mest slagkraftigt för framtiden. Det är regeringens ambition i detta avseende!

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Handelsministern talar om allt annat än vad debatten egentligen rör. Frågan gäller ju om vi skall flytta över jobb eller inte från en ort till en annan. Det skulle ha varit bra om handelsministern hade hållit sig till denna fråga och till vad vi i övrigt tog upp när det gällde att ha maskinerna i malpåse. Men jag märker att handelsministern inte gärna vill diskutera detta arrangemang och heller inte vill ge någon ordentlig förklaring till vad som skulle placeras i malpåse.

Vad var det för malpåsar som handelsministern talade om i propositionen? Han har här själv sagt att eftersom malpåsekapaciteten knutits till företag med löpande produktion, bedömer jag att den mycket snabbt bör komma till användning i en krissituation. Är det inte att missleda riksdagen, när man säger något sådant i en proposition?

Inte heller vill handelsministern klargöra varför riksdagen inte under utskottsbehandlingen underrättades om de nya förhållandena med syntet-tillverkning. Det skedde heller inte i samband med behandlingen i kammaren.

Om handelsministern kände till dessa förhållanden utan att ge riksdagen besked, är detta enligt min mening ett upprörande handlings sätt. Skall vi verkligen bolla med 129 anställdas väl och ve på detta sätt? Jag vidhåller att riksdagen ingavs föreställningen att maskinerna skulle placeras i malpåse. Detta gjorde bl. a. att riksdagen i samband med att avtalet godkändes föreskrev att regeringen skulle undersöka om produktionen med visst statligt stöd kunde fortsätta ytterligare en tid i Viskafors. Jag vidhåller också att riksdagsbeslutet kunde ha blivit ett annat, om riksdagen varit medveten om att det här var fråga om att flytta produktionen från en ort till en annan även i fredstid. Enligt propositionen skulle maskinerna användas i krigstid.

Jag vill också fråga handelsministern om han verkligen fört regelrätta förhandlingar om en ändring av avtalen, så att riksdagens uttalade vilja om förlängning av avvecklingstiden i Viskafors hade kunnat förverkligas. Det gäller en mycket utsatt grupp människor på arbetsmarknaden, och det borde ha manat regeringen till särskild omsorg innan man slöt avtal. Handelsministern gick dock ut med nära 200 milj. kr. bakom ryggen när riksdagsbeslutet var fattat, och det borde verkligen ha underlättat för honom att klara en omförhandling, så att en fortsatt drift vid Rydboholmsbolagets fabrik varit möjlig. Jag är nämligen övertygad om att varken Werners eller de andra företagen skulle ha varit intresserade av att säga nej till de förmånliga villkor som de får genom riksdagsbeslutet, om handelsministern hade valt att stå på riksdagens sida i detta fall. Men tyvärr har handelsministern saknat intresse för människors öde. Det var kanske trots allt lättare att lyssna till storföre-

tagarna. Detta har också framskyttat i handelsministerns senaste inlägg i debatten. Handelsministerns interpellationssvar och hans senaste inlägg ger belägg för detta.

Jag anser förtfarande att det behövs en ordentlig utredning och redovisning i frågan. Riksdagen skall inte behöva ta ställning till propositioner som inte klart talar om vad det är för någonting som man skall besluta om. Varför vill inte handelsministern medverka till att en sådan utredning och redovisning kommer till stånd? Är Staffan Burenstam Linder möjligen rädd för vad resultatet kan bli?

Vidare har det talats om en respitid för Rydboholmsbolaget på ett och ett halvt år. Vad menar handelsministern med detta? Det är väl *ett* år som det är fråga om? För man kan väl inte gå ut med en mängd arbetsmarknadsarrangemang innan riksdagen tagit ställning till detta? Det skedde ju den 13 december. Sedan är det visserligen gott och väl att man tillsätter arbetsgrupper o. d., men jag tror inte att de hinner hjälpa dem som arbetar i Rydboholm.

Handelsministern ville inte utlova någon ersättningsindustri – han säger sig inte kunna göra det. Jag måste då fråga: Är det så vattentäta skott mellan medlemmarna i den nya regeringen att ni inte ens kunnat diskutera en sådan fråga innan handelsministern kom hit i dag?

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Anledningen till att vi i motioner hemställde om en förlängning av avvecklingsperioden – vilket förslag riksdagen också, som jag tidigare har sagt, enhälligt antog – var ju att man, om man vinner tid också har större möjligheter att anskaffa ersättningsarbetskraft. Vi nämnde två år, men även ett hade betytt mycket.

Jag erkänner att handelsministern i förhållande till utredningens förslag hade förlängt tiden med ett år, alltså till den 31 december 1978 – avvecklingstiden skulle ju redan ha varit slut annars. Men hade vi fått tiden förlängd fram till år 1981, som vi hade hoppats på, hade det funnits större möjligheter att få någon ersättningsindustri. Måhända hade då också konjunkturerna hunnit vända, så att man t. o. m. hade kunnat fortsätta verksamheten i Viskafors.

Det är nämligen så att vi i nuläget ligger långt under den beredskapsnivå för beklädnadsförsörjningen som vi behöver här i landet. Om en begränsning av importen i det här fallet kunde ha åstadkommit – jag vet att det görs försök till detta – skulle vi måhända ha kunnat höja vår egen produktion åtminstone så mycket att vi närmast oss den försörjningsgrad som vi behöver. Nu är detta inte fallet – det framgick även av det senaste inlägget som handelsministern gjorde – utan det ser tyvärr ut som om portarna på Viskaforsfabriken oåterkalleligt slås igen den 31 december det här året. 130 människor kommer då att stå utan någon som helst sysselsättning. I varje fall har vi ännu i dag inte fått något löfte om att så inte kan ske. Detta är ytterst tragiskt, i synnerhet i en bygd som mister det ena arbetstillfället efter det andra.

Jag vågar än en gång påstå att om man hade sett problemet på ett från

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

regional sysselsättningssynpunkt riktigt sätt hade Boråsregionen kommit före Norrköping. Det gäller maskiner i lokaler som är ytterst miljövänliga – jag har varit där flera gånger och sett detta, men jag vet inte hur det är i Norrköping – det är måhända lika bra där. Men när maskinerna var installerade i Viskaforsfabriken, i denna fina arbetsmiljö, kunde de lika väl ha varit kvar i Viskafors och gjort tjänst där. Det hade ju varit ett plus för riktig regional sysselsättningspolitik.

Handelsministern gav inte något svar på min hemställan om löfte om ersättningsindustri. Detta löfte behövs redan under första halvåret för att människorna åtminstone skall kunna få lugn och veta något om framtiden. Därför vill jag återigen upprepa denna hemställan till handelsministern, som jag hoppas att handelsministern nu ger svar på, som innebär att dessa ca 130 människor kan få arbete i sin bygd. De kan inte förflyttas.

Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Om man har maskiner i malpåse, så är det därför att de går att aktivera i ett krisläge. Eftersom även det ekonomiska försvaret måste röra sig inom en viss ekonomisk ram, tvingas vi ibland att välja den lösningen för att öka vår försörjningsberedskap.

Men om något företag, som har maskiner i malpåse, genom produktutveckling eller på annat sätt skaffar sig möjligheter att sätta i gång dessa maskiner och dessutom har möjlighet att ge utbildning och träning – eller vill vidmakthålla kunskaper hos personer som kan sköta dessa maskiner – så är det självfallet från försörjningsberedskapens synpunkt en förbättring. Därför ser jag det försörjningsmässigt som en förbättring att Gustaf Werner AB har gjort dessa ansträngningar.

Då är frågan: Är det nu så huvudlöst att man flyttar maskiner från ett ställe till ett annat, att man lägger ned här för att sätta i gång där, och ovanpå detta helt cyniskt – som Gördis Hörnlund sade – erbjuder folket att flytta efter? Nej, det är så att alternativet i Rydboholm var nedläggning. Att det skall läggas ned är ju inte någonting som jag eftersträvar – det är väl alldeles självklart.

Det är mot den bakgrunden faktiskt så, att jag genom det sysselsättningsavtal som vi förhandlat fram med Rydboholms bidrag till att det skulle bli ett och ett halvt års övergångsperiod. Företaget skulle nämligen ha velat slå igen i mitten på förra året. Men nu löper det här avtalet till utgången av innevarande år; det blir precis ett och ett halvt år.

Sedan, vill jag säga till Arne Persson – och för den delen också till Gördis Hörnlund: Jag tror att ni har respekt för att det finns en viss arbetsfördelning mellan departementen och att ni därför också har respekt för att jag säger att från arbetsmarknads- och industridepartementens sida görs ansträngningar att skaffa ersättningsindustri. Det ankommer inte på mig att personligen här och nu göra dessa utfästelser. Det ligger inom ramen för industriministerns kompetensområde. Och det är rimligt av olika anledningar, som jag tror att även den tidigare regeringen beaktade, Gördis Hörnlund, att han svarar för detta. Det blir helt enkelt bäst på det viset, mest praktiskt.

Här har vi ju redan nästa vecka en diskussion om tekofrågor. Industriministern stod i riksdagen för en vecka sedan och talade om tekofrågor i samband med att den eventuella utflyttningen av Scan Väst från Boråsområdet diskuterades.

Då gjorde han de uttalanden om ersättningsindustri som jag här har återgivit. Mänskliga, ekonomiska – och för den delen också politiska – skäl innebär att det är självklart att vi gör allt vad som går att göra för att förbättra situationen. Och sådana ansträngningar pågår!

GÖRDIS HÖRNLUND (s):

Herr talman! Jag har inte fått något svar på min fråga om ersättningsindustri. Nu säger handelsministern att vi borde känna till ansvarsfördelningen mellan departementen. Han talade om detta även i ett föregående inlägg och sade att mina frågor är så omfattande att han inte kan gå in på dem, därför att han egentligen endast har beredskapsfrågan att bevaka i detta sammanhang. Om svaret blivit så torftigt på grund av att handelsministerns ansvarsområde är begränsat hade det kanske varit bättre att min fråga överlämnats till ett statsråd med litet större befogenheter. Det kanske hade varit möjligt för handelsministern att i så fall överlämna frågan till industriministern. När man behandlar en fråga som i huvudsak har med regionalpolitik att göra är det ganska besvärande att inte kunna få någon bekräftelse på att det kommer att ske något alldeles särskilt i det här fallet.

Jag har inte under den här debatten blivit klokare på vad handelsministern egentligen menar i propositionen när det gäller malpåsekapaciteten. Jag tror inte heller att någon annan blivit klokare. Men jag har en känsla av att det är först efter interpellationens framställande som nu redovisade fakta har kommit fram. Arbetstagarna anser sig grundlurade. Frågan är om inte även företagsledningen vid Rydboholm har blivit lurad, riksdagen har blivit lurad och måhända även statsrådet när det gäller malpåsekapaciteten. Därför anser jag fortfarande att en ordentlig utredning under medverkan av de fackliga organisationerna bör göras och att en offentlig redovisning av hela den här affären borde komma till stånd. Jag hoppas fortfarande att handelsministern vill medverka till det.

ARNE PERSSON (c):

Herr talman! Det finns väl ingen större anledning att fortsätta debatten, men jag vill med anledning av handelsministerns senaste inlägg bara fråga om Gustaf Werner AB i Norrköping är bättre än Rydboholms AB. Trots att det eventuellt skulle kostat extra pengar hade det väl ändå varit bättre att hålla fabriken i gång i Viskafors under en avvecklingsperiod av två år. Där fanns ju maskinerna kvar och där hade man, som jag nämnde tidigare, en god arbetsmiljö. Man hade under den tidsfristen fått bättre möjligheter att skaffa ersättningsindustri.

Handelsministern sade att alternativet för Rydboholms AB var nedläggning. Vad blir det annat än nedläggning? Resultatet blir ju just nedläggning den 31 december 1978. Om vi hade fått vad vi hoppades på och riksdagen

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

Fredagen den
10 mars 1978

*Om åtgärder för
att förlänga av-
vecklingstiden vid
Rydboholms AB
i Borås*

enhälligt hemställde om, hade det funnits bättre möjligheter. Nu är det inte någon idé att fortsätta att diskutera den här frågan, för vi står där vi står. Det är att beklaga, och det är deprimerande för människorna i bygden.

Jag har noterat att handelsministern nämnde att industridepartementet sysslar med möjligheterna att ordna ny industri i Viskafors. Men det är en sak som vi måste få reda på före den 31 december 1978. Det måste vi få besked om inom detta halvår för att människorna i någon mån skall veta vad de har nyårsdagen 1979. Det är helt nödvändigt.

Jag försäkrar handelsministern att vi kommer att noga följa denna utveckling innan riksdagen slutar i vår, för att vi skall få närmare klarhet i detta.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelser:

Till riksdagens kammare

Jag anhåller härmed om befrielse från uppdraget som suppleant i finansutskottet.

1978-03-09

Eva Winther

Till riksdagens kammare

Jag anhåller härmed om befrielse från uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet.

1978-03-09

Olle Wästberg

Kammaren biföll dessa framställningar.

§ 13 Anmäldes och bordlades

Propositioner

1977/78:92 om åtgärder för att förbättra lokal och regional kollektiv persontrafik

1977/78:93 om riktlinjer för ansvarsfördelning inom bostadsförsörjningen m. m.

1977/78:105 om åtgärder mot narkotikamissbruk

1977/78:111 om statens stöd till teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete m. m.

1977/78:113 om särskilt stöd till lantbruksföretag m. m. i vissa glesbygder

1977/78:116 med förslag till anslag till statens vattenfallsverk för budgetåret 1978/79, m. m.

1977/78:122 med förslag om anslag till lån till experimentbyggande m. m.

1977/78:123 om statliga garantier för lån till skogsindustri

1977/78:124 om lån för forskningsverksamhet i Ranstad

1977/78:126 om ersättning för brottsskador

1977/78:129 om distriktsindelning, arbets- och personalorganisation m. m.
inom exekutionsväsendet
1977/78:131 om stöd till små vattenkraftverk, m. m.
1977/78:140 med förslag om allmän beredskapsbudget för budgetåret 1978/
79

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

§ 14 Anmälades och bordlades

Förslag

1977/78:16 Fullmäktiges i riksgäldskontoret förslag angående fortsatt utgivning av otryckta ståndsprotokoll
1977/78:18 Talmanskonferensens förslag om fortsatt försöksverksamhet med riksdagsinformation till allmänheten

§ 15 Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1977/78:24 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt avser stöd till dagspressen, organisationstidskrifter samt tidningar och tidskrifter på annat språk än svenska m. m. jämte motioner

Skatteutskottets betänkanden

1977/78:32 med anledning av motioner om särskild strukturavgift, m. m.
1977/78:33 med anledning av motioner om reklamskatt
1977/78:34 med anledning av motioner om särbeskattning av makars B-inkomst och förmögenhet

Justitieutskottets betänkande

1977/78:25 med anledning av propositionen 1976/77:104 om avskaffande av förvandlingsstraffet för böter m. m. jämte motioner

Försvarsutskottets betänkanden

1977/78:9 med anledning av propositionen 1977/78:63 om försvarsmaktens centrala ledning m. m. jämte motioner
1977/78:10 med anledning av propositionen 1977/78:24 om ny befälsordning för det militära försvaret jämte motioner
1977/78:11 med anledning av propositionen 1977/78:65 om vissa organisationsfrågor m. m. rörande försvaret jämte motioner

Socialförsäkringsutskottets betänkande

1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag för budgetåret 1978/79 till allmän försäkring m. m. jämte motioner

Utbildningsutskottets betänkanden

1977/78:15 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till vuxenutbildning jämte motioner
1977/78:16 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till skolväsendets centrala och regionala myndigheter m. m. jämte motioner

Fredagen den
10 mars 1978

Anmälan av interpellation

1977/78:17 med anledning av propositionen 1977/78:100 såvitt gäller anslag till byggnadsarbeten inom skolväsendet m. m. jämte motioner

Civilutskottets betänkanden

1977/78:16 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag till kommundepartementet m. m. jämte motioner

1977/78:21 med anledning av propositionen 1977/78:100 i vad avser anslag till lantmäteri- och kartväsendet jämte motion

§ 16 Anmäldes och bordlades

Motioner

1977/78:1766 av *Margot Håkansson* och *Elver Jonsson* med anledning av propositionen 1977/78:98 med förslag till lag om skatt på vissa resor, m. m.

1977/78:1767 av *Bonnie Bernström* och *Olle Wästberg* i Stockholm med anledning av propositionen 1977/78:104 med förslag om utvidgad rätt till ledighet för vård av barn, m. m.

§ 17 **Anmälan av interpellation**

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 9 mars

1977/78:142 av *Sven Lindberg* (s) till industriministern om skogsindustrins framtid:

Skogsindustrin har i stora delar av vårt land en avgörande roll från regional och lokal sysselsättningssynpunkt. Flera nu avviserade nedläggningar kommer att spela en stor roll för berörda orters vidare existens.

Den aviserade nedläggningen av NCB:s fabrik i Hissmofors i Jämtland belyser klart den regionalpolitiskt viktiga roll som skogsindustrin har i synnerhet i skogslänen.

Av transportekonomiska skäl lokaliserades tidigare en stor del av skogsindustrin till kustregionerna. Denna kustlokalisering har inneburit att speciellt i Norrland förs vedråvaran ur inlandsregionerna och förädlas på annat håll. T. ex. i Jämtlands län förädlas endast ca 20 % av råvaruuttaget inom länet. När fabriken i Hissmofors läggs ner kommer uppskattningsvis endast 15 % av den jämtländska skogsråvaran att förädlas inom länet.

Länets sågverk har också på senare år haft betydande svårigheter med att anskaffa råvara på grund av att den förs ut ur länet för att förädlas på annat håll. För sysselsättningen i länet och ur övriga regionalpolitiska aspekter är dessa förhållanden otillfredsställande.

På grund av nuvarande överetablering av skogsindustrier i förhållande till

tillgången på vedråvara är det på kort sikt svårt att ersätta nedläggningshotade skogsindustrier med nya industrienheter som bygger sin produktion på skogsråvara.

Knappast någon industrisektor är så väl lämpad som regional- och lokaliseringpolitiskt instrument som just skogsindustrin, i synnerhet sågverksindustrin.

På grund av nämnda överetablering är de kortsiktiga möjligheterna ytterst begränsade när det gäller nyetableringar. På längre sikt, i en fortsatt strukturomvandling, bör det dock vara möjligt att genom en medveten planering styra skogsindustrins nyetableringar till ur regionalpolitiska synpunkter lämpliga orter och regioner. Vill man åstadkomma dessa lokaliseringpolitiska effekter krävs dock att samhället tar på sig en betydande del av planeringsansvaret och att instrument tillskapas som ger samhället tillräckliga styrmöjligheter.

Mot bakgrund av det anförda vill jag ställa följande fråga till industriministern:

Avser statsrådet att i den kommande propositionen om skogsindustrins långsiktiga program lägga fram förslag som ger samhället möjligheter att styra den fortsatta utvecklingen inom skogsindustrin så att den ger de bästa effekterna ur lokalisering- och regionalpolitiska aspekter?

§ 18 Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 10 mars

1977/78:346 av Kurt Söderström (m) till bostadsministern om belåningen av fastigheter tillhöriga bostadsrättsföreningar:

Två privata byggnadsföretag har ansökt om att Norrköpings kommun skall utse ledamöter i bostadsrättsföreningar jämlikt 26 § bostadsfinansieringsförordningen.

Vid sammanträde med kommunfullmäktige i Norrköping i februari 1978 meddelade kommunstyrelsens ordförande att den socialdemokratiska majoriteten hade "gjort ett politiskt beslut" och avslagit framställningen.

Den motivering som angavs var att förmåner av den art som här avsågs borde förbehållas de "etablerade bostadskooperativa organisationerna". Från borgerligt håll hävdades enhälligt att om uppställda villkor uppfylldes fanns ej anledning att motsätta sig en framställning som skett.

Anser statsrådet det rimligt att en kommun genom att vägra utse ledamöter i en bostadsrättsförening kan hindra denna från att få bostadslån upp till 29 % av pantvärdet?

Nr 93

Fredagen den
10 mars 1978

*Meddelande om
frågor*

Fredagen den
10 mars 1978

*Meddelande om
frågor*

1977/78:347 av *Bertil Zachrisson* (s) till kommunikationsministern om riktlinjer för köp av trafik tjänster hos SJ, m. m.:

Det har visat sig att betydande svårigheter föreligger när kommuner och landsting skall träffa avtal med SJ om att köpa trafik tjänster.

I skrivelse den 24 februari har Svenska kommunförbundet begärt att regeringen skall medverka till att lösa frågan om kostnadsfördelningen vid ombyggnaden av stationer m. m. och att regeringen snarast skall lägga fram förslag till riktlinjer för beräkning av ersättningsbelopp som kan ligga till grund för överenskommelser med SJ vid köp av trafik tjänster.

I den proposition om åtgärder för att förbättra lokal och regional trafik försörjning som nu har presenterats för riksdagen har kommunikationsministern inte kommit med något förslag om hur ersättningsfrågorna skall lösas.

Jag vill därför fråga vilka åtgärder kommunikationsministern är beredd att vidta för att få fram riktlinjer för beräkning av ersättningsbelopp som kan ligga till grund för överenskommelser med SJ vid köp av trafik tjänster och vid investeringar i anläggningar.

1977/78:348 av *Gösta Karlsson* (c) till industriministern om försörjningen med försöksdjur:

Enligt uppgift i pressen förbereds inom regeringskansliet en proposition berörande bl. a. frågan om försörjningen med försöksdjur.

Är industriministern beredd att bekräfta att i avvaktan på ett ställningstagande från statsmakternas sida i denna fråga den nuvarande produktionen av försöksdjur vid Åkers krutbruk skall få fortsätta?

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 16.06.

In fidem
BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert